

THOMÆ MORI
RESPONSIO
AD CONVITIA
MARTINI LVTHERI

CONGESTA

IN

HENRICUM REGEM AN-
GLIÆ EJUS NOMINIS OCTAVUM.

Conscrip̃ta Anno MDXXIII.

Et sub

GUILIELMI ROSSEI

nomine

EDITA.

GUILIELMUS ROSSEUS JOANNI CARCELLIO SUO

S. D. P.

Itu, mi Joannes, bene vales, bene est: ego quidem valco. At vereor ut satis valiturus fuerim: ni prope me ex urbe proruissem rus. Cœperat enim non oriri modo pestis Romæ, verum etiam graviter invalescere: quum ego vix adhuc bene collocatus ibi, rursus trepidus ac sollicitus, huc me cogor subducere, ad lapidem plus minus vicissimum, exceptus atque invitatus ab hospite omnium humanissimo, & seorsum in Anglorum gentem omnem, in quam paternum genus refert animo, quantum vix quisquam credat, benigno. Hic dum versor, hospes quodam die, en, inquit, Rossee, librum quendam ex urbe recens missum mihi: quem te opinor valde videre velle: ut quo Lutherus vestro respondeat Regi. Ain verò, inquam, nihil profectò legerim libentius. Nam Principis libellum, jam ante annum legi ac relegi Venetiis: qui non uni mihi talis visus est: ut opinionem conceperim, nunquam tam stolidum fore Lutherum, ut respondendo redderet manifestum, quàm improbam atque absurdam causam tueretur, quæ nullum defensionis colorem, qui quidem probabilis videretur, omnino posset admittere. Simul hæc dicens, avide corripio ac resigno librum. Ubi legere incipio, proh Deus bone, quantum furoris barathrum, quantam furiarum voraginem reperio. Dispeream, si inter densas ac perpetuas phreneseos Lutheranae tenebras, ullum invenire quivi sanioris animi intervallum. Nugatur, rixatur, scurratur, ac ridet: sed ridet planè Sardonium, conscius nimirum, non in libello Regis invenire se, sed in capitello suo quod rideat. Nam interim deprehendi eum quædam, in quæ falsus videri posset, affingere. Hospes igitur, ubi me legentem auscultasset diu, non sine crebra interim atque aperta significatione stomachi (erat enim neque alienus à literis, & animi cum civiliter honesti tum inprimis pii) quid tu, inquit, mi Rossee, nebulonem istum blasphemias istas patieris inultas ferre? qui non modo Regem tuum stultis incessit conviciis, sed in Cæsarem quoque ac Pontificem, in Principes omnes Germaniæ, in bonos atque eruditos viros omnes, in omnes denique divos impius furcifer obscœnissimis opprobriis invehitur? Hunc tu scurræ talia patieris inulta ferre? Inulta ne inquam, quo pacto, qui omnium vice ulciscitur ipse sese? Nam quæ gravior ultio possit optari, quàm quum eo dementiae sit adactus, ut impie conscientia furis agitatus, mentis inops, & ad insaniam dissimulandam impotens, ita sibi vi abreptus sit, ut sua manu per omnes paginas atque omnes propemodum parietes perscribat, insanissimum nebulonem, atque impudentissimum scurræ esse Lutherum. Nam Princeps meus, in quem præcipue nebulo scurratur insanus, augustioris est animi & altioris consilii, quàm ut dementissimi scurræ deliramentis quicquam moveatur. Neque dubito, si Lutheri liber haberet aliquid, quod sit responso dignum, quin Rex Illustrissimus pro egregia illa eruditione, quæ illi ad reliqua regiae majestatis ornamenta velut præcipuum quoddam lumen ac decus accessit, facile sit ita responsurus homini: ut mortales omnes intelligant, servata dignitatis suæ reverentia, & causam piam strenuè, & impium nebulonem lepidè, ab optimo atque eruditissimo Principe esse tractatum. Quam rem Lutherus, quum ex eo libro quem scripsit in eum Rex, magno bonorum omnium plausu, magno malorum dolore, didicisset: de industria sic adornavit istum libellum suum, ut sperare posset, neminem fore mortaliū, nedum Principem, qui nānas tam insanas esset ulla rescriptione dignaturus. Atque ita ultimus pugnae restaret ipse: nimirum velut victor ac triumphator esse videretur. At ego, inquit hospes, illum sua spe falsum velim. Quorsum istud, inquam? quid faciet qui rescribet? aliud ne, quàm expli-

cabit orbi, Lutherum esse scurram sycophanticum? At istud jamdudum conclamavit ipse. Nam quid aliud adversus Catharinum? quid aliud adversus doctos alios, adversus scholas publicas? quid aliud adversus Germaniæ principes? adversus Cæsarem, Regem, Pontificem? quid aliud è turri sua Babylonica, velut ex altissimo suggestu proclamavit in totum orbem, quàm esse sese devotum inferis, invisum superis, humano generi nebulonem noxium, ac deniq; mortalium omnium petulantissimum, & pestilentissimum scurram? Itaque mihi mire placet prudentissimi Cardinalis illius sanissimum consilium, qui Pontifici huic verè omnium sanctissimo suavit, uti Leonis decessoris sui sententiam, de suppressendis Lutheri libris ita moderaretur, ut eorum lectionem librorum, qui sanctitatis & modestiæ fuculo latenter insertas hæreses bonis ac simplicibus viris commendant, Ecclesiæ penitus interdiceret; Babylonicam verò, & qui sunt ejusdem furfuris, qui nihil habent aliud quàm verè scurrilia jurgia, & bonorum omnium auribus abominandas hæreses, proflare passim legique permetteret. Neque enim periculi quicquam fore, ne bonus quisquam libello corrumpatur ejusmodi, qui sine ratione rixetur, & numeret magis quàm probeat improbissima quæque & orbis Christiani consensu damnatissima dogmata. Illud verò proventurum commodi, quod pessimus quisque, quem à legendis hæreticorum scriptis nullum potest edictum cohibere, desinet incautis imponere, quibus nunc persuadent callide, quicquid sentiunt bonis odio esse, id vel non scripsisse, vel non ita sensisse Lutherum: sed hominem innocentem, per æmulum invidiam, falsam subire calumniam. Nam quæso te, quisquis hunc ipsum leget libellum, quo Regi respondet nebulo, quum nihil in eo reperiet rationis: quum omnia Principis argumenta constare videbit: quum istum cernet depravare multa, mentiri multa, dissimulare fortissima, scurriliter tractare omnia, quid illum putas esse sensurum? An adhuc desideraturum esse responsum quicquam, quod verberationis ostendat amentiam: tanquam lucernam accendi postulet, cujus ope conspiciat Solem? Accedo, inquit, mi Rossee, tibi, rem non egere responso, si quis in utramque partem intendat oculos. Sed quotum quemque futurum putas, qui quum Lutheri librum perlegat, ea sit futurus diligentia, ut inspecto contra libello Principis, collatis utrinque verbis ipsis, eruat Lutheri sycophantiam, ac non potius ex alterius opere, de utriusque ferat sententiam: persuasus neminem esse tam impudentem scurram, ut (quod isti perpetuum est) adversarii verba de industria depravet? Nam eo minus istud suspicamur: quod ea res & facile possit coargui, & semel deprehensa probum summum atque indelebile dedecus iurat auctori. Proin tu, si me audies, non respondebis modo, verum etiam respondebis ampliter: citabisque, & conferes utriusque verba fideliter: deinde reddes oratione tua virtutes Lutheri conspicuas: ut locus nullus non sit illustris, in quo vel errat imprudens, vel studio calumniatur, vel dissimulat stolidus, vel scurratur nebulonice, vel bacchatur scurriliter, vel mentitur impudenter, vel rixatur improbè, vel blasphematur impiè, vel ridet phreneticè, vel dolore ringitur, vel ira disrumpitur, vel madidus indormit, vel ebrius altum stertit, vel sobrius ac vigil insanit. Nec istud, mi Rossee, quicquam est quod metuas, ne dum stercora Lutheri scripta, velut Augiæ stabulum exhauris, & sua in eum stercorea regeris, tuum simul nomen impures, atque in periculum venias, ne non satis habuisse videaris honestatis & modestiæ rationem. Etenim tam immodestum nebulonem, qui nec adversus homines nec adversus superos temperare sibi potest à scurrilibus conviciis, si quis non contra tractet ex merito, sed modice modesteque respondeat: nullus erit mihi crede lector æquus, & pius, cui non ista videbitur & nimis ambitiosa, & prorsus immodesta modestia. Nam istud scio te floccifacere, si calamum nebulo convertat in te. Sanè verò, inquam, neque enim adeò desipio, ut magis mihi censeam laudi fore, si lauder à laudato viro, quàm si in me bacchetur illaudatus, atque eodem rictu latret in me, quo rabidus latrat in Superos. Quin tu ergo, inquit, rem Deo fretus aggredere: facies quod malos urat, oblectet bonos: nec officium tantum declarabis in tuum Principem: cujus ingenium, eloquentiam, eruditionem, prudentiam, corporis incomparandas dotes, animi virtutes excelsas, Christianus orbis velut absolutum regiæ sublimitatis exemplar admiratur ac suspicit: verum etiam apud Ser-

vatorem Christum magnam inibis gratiam : cuius iste scurra nomen fidemque sub assertionis hypocrisis, penitus molitur extinguere. Quid vis amplius, mi Joannes? Non desit impellere, donec perpulit. Itaque promisi me facturum. Feci, ostendi. Supra meritum modumque laudavit. Oravit me, ut uni atque alteri ex eruditis amicis suis sibi liceret ostendere. Concessi, modo ne sine permissu meo quisquam properaret edere. Nam decrevisse me, rem servare mihi menses aliquos integram: quum ut exactius tractarem quædam, quod opus ruri subito sine librorum auxilio confeceram: tum quod interea supervenerat exemplum epistolæ, quam Rex ad Saxoniam Duces scripserat: ex qua subvereri cœpi, ut laturus esset Princeps, si quis ex Anglis amplius cum isto nebulone contenderet. Rem recepit meæ futuram potestatis. Aufert, ostendit, reddit, hortatur, ne cuncter edere. Viros, quibus ostendisset eruditissimos instituisse vehementer apud se, ut me vel ignaro, vel invito maturaretur editio. Sed fidem suam liberasse se: cæterum suadere, monere, rogare, ne doctorum virorum vota suspenderem: neve nebulonem paterer diutius simplicium hominum ignoratione atque inscitia abuti. Si qui forte forent, quibus quæ absurde scripsit, aliquid esse viderentur: ego me pollicitus istud curaturum, statui protinus librum ad te mittere: ut cujus consilium multis in rebus aliis mihi sensissem utile, ejus prudentia in hoc etiam opere, vel edendo vel premendo, fruerer. Itaque librum Hermanno Prageni tradidi, juveni olim Studioso tui, quum istic inviret Magistro. Nam is, quod Angliam viderat, non sterilem fuisse præceptori suo, quum nec honestum videretur nec utile subinde solum vertere, certus atque obfirmans animo istic sedem figere, instituit in Britanniam remigrare. Aliquot ergo menses ab ejus discessu pendeabam animi, expectans indies de mea re responsum tuum. At ubi ex literis, quas X. Calendas Junias huc misisti, librum sensi non esse perlatum, nec istuc delatum gerulum: metuens aliquid accidisse juveni, (nam de fide ejus ne adhuc quidem dubito) parabam rursus exemplar: quod, ubi primum liceret commode, istuc mitteretur ad te. Quum ecce interim affertur huc, proflare jam librum meum, & (quod miror) inventum esse, qui libellum tam illepidum agnorit, atque adornavit pro suo. Quæ res eo fortasse facta est confidentius, quod ego, quoniam ad te mittebam, notus ad notum, nomen meum operi non præscriperam. Eoque factum arbitror, ut velut ignorati patris expositum puerum, homo misericors exceperit atque educarit pro suo. Verum nunc te quæso, mi Joannes, effice ut puer cognoscat istic non pater: quoad interim diligenter observaris, quam de se spem parenti præbeat. Nam si aut parum probetur bonis, aut Princeps æquo animo non ferat, ab Anglia quenquam amplius, cum isto scurra committi, sive fruatur qui sustulit. Sin ita, ut opramus, doctis probisque placeat, & Regem olfacias non indignaturum, à nobis quoque bene verberatum verberonem: tum te mihi Joannes obsecro, ut gnatum meum non expositum unquam, sed nescio qua fortuna in aliquod ignotum litus ejectum, tu mihi denuo, absque ulla ejus, qui velut orbem excepit, contumelia, vindices ac restituas patri. Vale, ex urbe, nam heri, huc rerum mearum ordinandarum causa remigravi. Iterum vale & salve. 3. Nonas Augusti.

JOANNES CARCELLIUS GUILLIELMO ROSSEO SUO

S. D. P.

AD quartum Idus Septembris redditæ sunt nobis à te literæ: quas ego & libentissimus accepi & diligenter etiam atque etiam perlegi. Quæ quidem tuæ literæ nunquam non grata ad me perveniunt. Verum hoc tempore, quantum mearum rerum status ferebat, etiam jucundæ fuerunt. Tum quia significarent ea, quibus mihi nihil opratius potuit accidere: id est, te mortalium omnium mihi charissimum salvum esse & incolumem, (tamen si nonullo metu perturbatum, grassantis istic & ardescentis passim morbi pestilentis) atque

atque jam in Italia quoque reperisse, qui istas tuas virtutes perspiciant, & admirantur, ac merito favore prosequantur: tum quia longo desiderio cognoscendi quid rerum gereres ipse, quo ante torquebar, jam veluti diuturna siti, expleto, his perlectis literis paulum animo acquievi. Male enim timueram, ne quid aliter ac vellem tibi contigisset: propterea quod abs te tot mensium spacio, nihil quicquam acceperam. Siquidem annus paulo minus agitur, ex quo tempore illam recepi abs te epistolam, qua me tui Romam itineris certiore fecisti. Atque ab illo tempore, nunc primum ubi sis, quid agas, ac quid valeas, audio. Quæ res sane tam mihi molesta fuit quam pro mutua nostra charitate esse debuit. Eoque magis eram sollicitus de te quod neque ab istis publicis internunciis aliquid discere licebat: quum tamen alios nostrates propemodum omnes narrare mihi possent, quo quisque loco ageret. Qui neque Hermannus, cui te scribis literas & librum ad me dedisse, huc venit, nec quid de eo sit factum audiavi unquam post ejus à nobis discessum, qui fuit statim ab obitu præceptoris sui: cum tamen sæpe de illo quesierim ex iis, qui cum eo una ministrabant (adest enim hic unus & alter Londini.) Etenim amabam prorsus juvenem, ob egregios mores, eruditionem non spernendam, ac vel inprimis, ob singularem & spectatam fidem: propter quam Præceptoris fuit charissimus: inveneramque ei (si aut remansisset hic, aut redisset) conditionem aliquam non pœnitendam. Vereorque jam, ne quid gravius fuerit in causa, cur fidem non præstiterit, quam quod nolle, juvenis quantivis pretii. Cæterum tandem perlatus est liber tuus (utinam prius) qui magno stupore ut vere dicam, animum verberavit meum: quod jam alienum nomen omnium opinionibus, quotquot opus viderant, nedum meæ infederat. Qui, etiam cum schedas tuas in manibus tenerem, vix demum potui Rosseum meum in illis agnoscere. Ac quemadmodum qui ingenti aliqua rei, seu bonæ seu malæ, ac inopinata novitate, repente sunt perculsi, diu pendunt in dubio, nec cito possunt animis suis persuadere id quod aut ægrius est quam ut verum velint. Aut jucundius quam ut sperare possint: ita hujus pulcherrimi facti nomen tam præter expectationem meam, tam subito in novum hæredem transcriptum: idque in eum quem ut maximè optabam tam præclari facti autorem existere, cum patriæ communiter, tum privatim nostræ amicitiae causa, ita minimè expectabam: magnæ mihi admirationi, ac pæne res incredibilis est visa: non qui te longe etiam majoribus parem, adeoque superiorem & ego norim & alii existimarent, sed ut dixi, quod alter tam astute in hanc se possessionem, veluti derelictam, insinuarat: ut jure optimo ejus esse videretur. Jam quod ad ipsum spectat opus, tale profecto est omnium doctorum atque proborum sententia, quibus ostendi compluribus, ut summo omnium studio sit apud nos excusum denuo. Mihi vero ita perplacuit (si quid meo tribuis judicio) ut, quoniam erat continua oratione conscriptum, in capita diviserim: titulis adjunctis cuique, scholiaque in spacio marginali ascripserim, indicemque apposuerim: quo facilius singula lecturis occurrerent. Proinde ista te libero cura, quæ sit doctorum de eo sententia futura. Quippe qui non minus sedulo me ad ejus emissionem sunt hortati hic, quam, ex tuis literis intelligo, te istic incitatum. Nonnulli etiam ultro pollicentes pecunias in sumptum ejus, quoniam Typographi gravatim quicquam aggrediuntur, nisi si quis eos velit indemnes præstare. Porro de Rege nihil est, quod vereamur: qui ut est eruditione singulari, limatissimoque judicio, ita non dubito, quin idem sit de libro tuo sensurus, quod cæteri præstantes eruditione viri. Quanquam, cum primum huc allatus esset Lutheri adversus se libellus, eique commonstratus, nihil ille quidem aliud quam irrisit stulta verberonis ac scurrilia convicia. Cumque rogaretur, quid de illo non solum impio, sed etiam tum furente sentiret: respondit, sibi quidem videri dignum Lutherum, qui pro petulantia ac nequitia sua pretium ferret, quique in omnibus conviviis produceretur ut convivas oblectaret morio. De respondendo autem ad ejus meretricia jurgia, se nec ita fœdaturum personam suam, ut conviciis, cum eo velitaret, nec ita ineptiis operam & oleum perditurum, ut cum eo rationibus modeste ageret, qui omni rationi & modestiæ bellum indixisset. Sed nec cuiquam authorem fore, ut cum ipso manum amplius confereret. Si quis tamen vellet ejus insaniam retaliare, in fræni que linguæ frænum injicere, non prohibiturum

biturum se. Itaque curavi librum tuo nomine edendum, & compositori suo tanquam postliminio asserendum. Tum exemplari eo, quod abs te accepi, diligenter cum alteris collato, ubi quid aut mutatum aut insuper additum per te comperimus, quod in exemplis nostris non habebatur, adjiciendum curavimus. Jam quæ ipse in eo elaboraveram de iis nihil mutavi: ne aut Typographo, aut mihi tantæ perirent impensæ. Nec mutabo posthac, si tibi meum hoc factum probatum fuerit. Sin aliter tibi videbitur, ego quicquid tu statueris, confirmabo. Præterea quam ad me Epistolam dedisti, quaque mihi librum donas, (qui tuus est amor, erga me) præfationis vice anteposui, eique nostram hanc adjunxi: ut posterius quoque intelligant, quantum tibi debeam. Vale, & communes istic familiares nostros ex me saluta. Iterum bene vale, Londini XV. Cal. Octobris.

JOANNIS VITALLI LONDINENSIS

carmen in Lutherum.

Missus ab extremis liber iste Luthere Britannis,
Venit in exitum tela secunda tuum.
Maximus Henricus Rex & fortissimus heros,
Corporis insignis ingenique bonis,
Et vera fidei defensor acerrimus idem,
Concussit vires ante Luthere tuas.
Fusus & afflictus (frustrâ tamen) usque repugnans:
Et victor dici, dein male sane petis.
Non aliter quam qui superatus ab hoste palestra,
Victoris collo pendet ab ipse sui,
Ac se dejectum minime, contendit ab illo:
Succumbat quamvis jam resupinus humi.
Destruit hanc technâ Rossus tibi, neu modo quisquâ
Tam stolidâ falli possit ab arte facit.
Hic ita consilium tibi detegit ordine totum,
Imo adeo insani propositum cerebri:
Ut videant quam sis stolidè sceleratus, & omnes
In stolidum jactent talia verba caput:
Eccetriumphali Luther hic sublimis ab axe
Fertur, io, festis spargite stercoribus.
Dignus honos homini, qui sæde vincitur: & se
Victorem bucca buccinat ipse sua.

NICOLAI PACHETI AD LUTHERUM

carmen admonitorium.

Accipe, quo tutus mihi jam videre, Luthere,
Accipe, quo solo vivere posse modo:
Undique si potis es patrios occludere fines,
Intret ut ad mystas ne liber iste tuos.
Nam tua traducit sic dogmata falsa libellus,
Sic aperitque tuos iste Luthere dolos,
Ut semel in tota fuerit si plebe receptus,
Hac in notitiam prodierintque tuis;
Non ullus precibus tibi sit locus inde relictus,
Quo minus à populo dilaniare tuo.

LAURENTII NEVVLII EPITAPHIUM

in Lutherum omnibus bonis jam
mortuum.

Qui stetit in cælum quondam cæliq; parentem,
Fecit & in sanctos qui maledicta patres.
Qui leges hominum contempsit & omnia jura,
Et nullo voluit vivere consilio:
Sed quantum libuit, tantum licuisse putavit,
Ac nil pro sancto, nil habuitq; pio.
Contegit hac cinerem factum brevis urna Lutherum,
Tartara pro meritis incolit umbra suis.

PRÆFATIO LUTHERI.

Scripta ad quendam Nobilem Bohemum, qua suam ipse irridiam ac livorem,
tum in Pontificem, tum in ipsum Casarem, ac Germania Principes viros universos,
prodit: quos omnes improbissimis conviciis & contumeliis
improbis incessit.

GENEROSO ET NOBILI VIRO,

D. SEBASTIANO SCHLIK

Comiti in Passun, Domino in Elbogen, &c. suo in Christo
majori Martinus Luther Ecclesiastes Wittembergenfis.

Gratia & pax in Christo. Tertius & amplius annus agitur (generose Comes) quod
furiosus Papistarum populus me insinuat fugæ ad Bohemiam, idque mirum in
modum sitit audire, scilicet homines belli, hac sola fama triumphaturi, gloriatur
ri, & clamaturi: Vicinus, hæreticus fugit ad hæreticos. Sic enim vecors illa & indoctis-
sima papistici corporis belua, postquam videt sese eruditione & veritate victam, nec posse
stare totam colluviem suorum asinorum adversus unum Lutherum, torquetur & uritur,
unicum hoc respiraculum suspirans, ut fugiam in Bohemiam; ut saltem opprobrio alieni no-
minis sese solentur, & terribiles Emin sese fingant, qui præ sua inscitia & mala conscien-
tia, nullibi audens comparere. Apparui ego jam tertio, coram eis, deniq; Vormatiam in-

gressus sum, etiam cum scirem mihi violatam esse à Cesare fidem publicam. Nam edice-
runt Principes Germania, olim de fide laudatissima gentis, nunc in obsequium idoli Roma-
ni, nihil magis quam fidem contemnere, in perpetuam nationis ignominiam. Sic ausus est
fugitivus & meticulosus Lutherus in gyrum dentium Behemoth insilire. At illi tremendi
Gigantes quid? Toto hoc triennio, non est inventus unus, qui ad nos Witterbergam con-
cederet, & coram nobis etiam staret, cum & certissimi sint de fide & tutela (nempe sub Ca-
saris sui praesidio acturi omnia) adhuc audent homines effœminati & excordes sperare tri-
umphum meae fuga, scilicet diffamam suam ignominiam honestaturi, qua toto orbe celebrantur,
se se praeruditate & pavore animi non audere in conspectu unius Lutheri prodire. Quid pu-
tas haefragiles bulla facerent, si & ipsi cogerentur coram adversario Casare & hostibus
prævalentibus sistere? Scilicet in mille diverticula fugerent miseri, qui nunc in cuniculis
suis sicut sorices miffitant; Lutherus meditatur fugam. Sic & Rex Angliæ hoc libro multa
saliva blaterat de fuga mea in Bohemiam, homo sapiens, scilicet qui credit ideo suum li-
brum esse victoriosum & digne scriptum, si ad Bohemos Lutherus fugerit, tam vecors &
muliebris est solidi Regis invidia. Ego vero, quamvis ardeat animus videre Bohemiam,
& religionem Papisticis monstris tam odiosam, tamen hæcenus abstinui & abstinero, non
quod opprobrium nominis metuum, quod celeberrima nationi, viliissima hominum fax, Pa-
pista cum summa perfidia & injuria inusserant. Nam justissima causa Bohemi homicidas
istos, & Antichristos Papistas deseruerunt, postquam innocentem virum joannem Huf-
sum, ipsi septies hæretici exusserunt, & utramque speciem à Christo institutam sacrilege
damnaverunt. Hæ enim causa odii Papistici in hanc gentem, nec aliquando purpurata istius
meretricis spurii agnoscunt ferale suum homicidium, & damnati Evangelii sacrilegium,
quin pergunt furor em suum tueri, & opprobrium, quo ipsi coram Deo insignes sunt, aliena
& innocenti nationi imponere. Non ergo opprobrium Bohemici nominis metuo, quæ glo-
ria est coram Deo, sed quod Christus me hic posuit, ut torqueam Papistica monstra, dum ni-
hil invenire in me possunt, quod jactare vellent, in sua incredibilis invidia respiraculum,
cruciari Christus sua ipsorum invidia, & dirumpi propria malitia. Expecto igitur eos hic
& expectabo impotentissimam eorum invidiam, egregie irritaturus & torturus donec vi-
xero. Si autem me occiderint multo maxime cruciaturus. Sic enim datus sum illis in por-
tentum à Domino meo Christo, ut si vè me vivificent, si vè occidant, nihil gratia, nihil pacis,
nihil solatii, habitura sit furialis eorum conscientia; ut duplici contritione conterantur, &
præsentis invidia cruce, æternam mereantur gehenna torturam. Instat enim mors Papa-
tus abominabilis, urget eum ineluctabile suum fatum, & (ut Daniel ait) ad finem sui venit,
& nemo auxiliabitur ei. Ita concurrimus utrinque: illi extremo furore, ego summo con-
temptu; & vincet audacia mea in Christo novissimam illorum, & jam pallentem furiam.
Aliam vero fugam in Bohemiam non meditor, ne nihil veri vaticinentur sibi papistici Py-
thones, sed de qua majorem compunctionis spiritum sint passuri. Hæc est, juxta illud Moysis:
Provocabo eos in non gente, & in gente stulta irritabo illos. Nam tantum meis libellis brevi
(propitio Christo) efficiam, ut Bohemi à suo opprobrio liberi, soli autem Papista sint nomen
abominationis in orbe terrarum, ut maledictum & anathema sit, esse Papistam. Non quod
omnia Bohemorum probem, cum eorum res ignorem, & scētās esse inter eos audiam; sed
quod Papistica turba illis comparata, factor & nausea futura sit in toto mundo, qui nihil nisi
scētā sunt ipsi, adeo ut soli Franciscani inter sese ferme sex scētis scissi sint. Hæc autem ad te
scribo, Heros generose, ut mihi initium hujus fuga captem apud te, qui regnas in Bohemia
initio confinis Germania, ut per te, tuamq; actionem procedam in totam Bohemiam. Rex
laicus scripsit ad sacerrimum suum Pontificem. Ego quondam miseratione Papa clericus
scribere debui ad Christianissimum Laicum. Audio enim te incredibili studio fervere in
puram Evangelii veritatem, & abominationes & scandala Romana pestilentia, undiq; è
tuo Dominioprofligare. Macte virtute clarissime Heros, sic abolebitur opprobrium Bohe-
mici nominis, & redibit meretrici in sinum suum septina illa mendaciorum & fornicatio-
num suarum, ut revelentur pudenda ejus orbi terrarum ad sempiternam ignominiam. Hoc
sit initium fuga mea, hæc spes optimi exempli, quod imitentur reliqui Bohemi Heroes &
Magistratus. Sic non modo in Bohemiam fugero, sed & habitavero in ea, etiam si hic me
exusserit illaudata meretricis furor. Invidiam tamen ejus simul & succendero & vicerò
in Christo. Nihil erit illi amplius prosperum. Christus sic statuit, Amen. Gratia Domini
nostri Iesu Christi servet & angeat te optime Heros in æternum, Amen. Witterberga,
die V. Julii.

THOMÆ MORI RESPONSIO

C A P. I.

Ora ista Epistola spirat
thraſonicam Lutheri
gloriam, & in digni-
tatem Romanæ sedis
lividam nebulonis in-
vidiam. Quæ nunc
intabescens, Bohemis
quorundam natis
hereses nuper execra-

tus est, nunc execrabilis vicissim, & suo ipsius
iudicio damnatus, applaudit, & fingit se hæreses
eorum ignorare, homo aut tam iniquus ut eo-
rum res ignoratas apte reprehendêrit, aut tam
infirmæ memoriæ ut quæ nuper tam acer-
be redarguit, eorum omnium subito jam sit
oblitus. Et tamen cum illis maxime conetur
adulari, post laudes aliquot homo sapiens pro-
mittit tandem, bone Deus honorem qualem,
Sodômæ scilicet & Gomorrhæ gloriam. Nam
ut illorum mores justificati sunt comparatione
Hierusalem, ita Bohemorum hæreses justifica-
bit Lutherus collata cum illis nimirum fide
Christi. Quam, quo licentius invadat, atq; blas-
phemer, appellat ubique papisticam, substituens
pro fide Christi perfidiam suam. Nam cum
reiciat Judaicam, rideat gentilium, nutet in Bo-
hemica, vix admittat Turcicam, damnet omni-
no catholicam: quid reliqui fecit tandem, quod
esset ratum ac stabile, præter infidelitatem
suam? In quâ tam superbus exultat, atque in-
sultat omnibus, ut dubitari non possit, quam
totus ex inferis illius spiritum spirat in terras,
quem similis ad inferos superbia dejecit e cælo.
Sed illius Epistolæ pretium operæ fuerit ma-
gnificas ampullas expendere. Protinus ab ini-
tio convitiatur Cæsari, & Germaniæ principi-
bus: gloriatur de sua fortitudine, qui sit ausus
ire Wormatiæ, gnarus sibi violatam esse fi-
dem publicam, videlicet hominibus animi destinati
martyrio, propter infidelitatem sine charitate
sine qua nec pro vera fide, Paulo teste, valuiſſet
martyrium. Insultat magnifice omnibus, con-
tra suam sententiam sentientibus, hoc est bonis
omnibus: quod homines non audeant ire Wit-
tembergam, & coram ipsius sese maiestate siste-
re: videlicet quum certissimi sint de fide & tu-
tela, nempe Cæsaris præsidio (ut ait) facturi
omnia: quasi nihil esset latronum in via, qui fere
soli sunt Lutheri satellitium, qui eodem animo
in suæ factionis gratiam non dubitent disputa-
turos amoliri per insidias contra fidem publi-
cam, quo animo spoliant ac cruciunt viatores,
lucris sui gratia contra legem publicam, Ille
quum veniret Wormatiæ, non habebat, quod

metueret. Venerat enim, quod fateretur, fide
publica, quam si, ut mentitur nebulo, violasset
Cæsar: quo tandem præsidio fraterculus, omni
supplicio dignissimus, adversante Cæsare, pro-
dentibus, ut queritur, Germaniæ principibus,
tot millium iter emensus, in curru, via publica,
palam, interdum, sic evasisſet incolumis? Nimi-
rum deſcriptum videri vult illud: Angelis
suis Deus mandavit dete, ne forte offendas ad
lapidem pedem tuum. Imo mali malo fave-
bant, & boni fidem violatæ nolebant. At adver-
sus illum venturis, mali duoraxæ & perfidi me-
tuendi sunt, qui nullo fidei vinculo cohibentur
à scelere: nullo disposito præsidio, tam longo
itinere satis caveri possunt. Quæ quum ita sint,
mirum est profecto Luthero venire auso nullo
suo periculo Wormatiæ, in conspectum
Principum, ut furoris obstinati triumphum tu-
to reportaret domum ad compotiores suos: ne-
minem audere contra, cum vitæ suæ periculo,
venire Wittembergam, tanto præsertim fructu,
nempe ut cum nebulone certet in ejus ipsius
theatro, dispositis nebulonum euneis, qui hæ-
resiarchæ suo, Scripturæ verba in adulterinum
senium torquenti, Doctorum omnium anti-
quorum autoritatem irridenti, publicam tot
æratam fidem exhibilanti, atq; omnia execranti
sacra, ad singulas blasphemias applaudant, at-
que ingeminant euge. Ei verò, qui disputatu-
rus venerit, ad quodque verbum, voce, vultu,
pede, manu obstrepant, explodant, exhibilent.
Contra quæ, si durabit omnia, & clamores ra-
tione vicerit, digressum denique perimant. Ne-
que enim nunc eadem rerum est conditio, at-
que olim fuit, quum disputabat Eccius. Tum
enim res adhuc in eo fuit statu, ut valde suæ se-
ctæ faverent, nec dum planè scirent, quam ma-
lam causam foverent, eo quietius, & cupidius
audiebant, quòd se audituros sperabant, quæ
valde audire cupiebant: Sed ea disputatio quum
non unde quaque responderit ipsorum spei:
quum tamen essent quædam in speciem non
proptus improba: & nunc eum cernant post
per furorem adjecisse talia, quæ nullo possit co-
lore defendere: desperata rationis victoria, tri-
umphum collocant in amentia, non audituri
quicquam æquis auribus, quod adversetur ini-
quis animis. Neque tamen nego, in eadem ur-
be, in qua sibi delegit latibulum, multos esse vi-
ros honestissimos, multas mulieres bonas ac
pias, sed in reseditiosa, magis eminet insana tu-
multuantium turba, quam numerus etiam ma-
jor bonorum & sedatorum civium. Lutherus
igitur quum doleat libellis editis, ita victas ac

Cujusmo-
di laudem
Bohemis
tribuat
Lutherus.

Jaſtantia
Lutheri.

Quam ni-
hil fructus
habeat
cum Lu-
thero co-
ram dispu-
tare.
Quantum
adeat pe-
riculi dis-
putaturus
cum Lu-
thero.

Cur Lu-
therus pro-

voci, ut
disputetur
coram.

revictas suas insanas hæreses, ut nunquam apud suos se victorem audiat, quin interim excarnificetur intus opprobrii sui conscientia; gnarus omnibus undique gentibus, ex libellis utrinque inter se collatis, clarissima luce patere, quam turpiter everfus, ac prostratus jaceat, peræsus tandem ac perhorrescens judicium publicum, pugnaturus, velut gallus provocat in suum sterquilinum, ubi coram gallinis suis cantitet. Verum neminem opinor esse tam insanum, ut in locum veniat, quo eum hostis vocat ad pugnam, quum non possit æquior esse planities, in qua dimicetur, aut minus insidiis exposita, quam libellis editis conflictatio, in qua neutra pars causari potest, aut perperam quicquam exceptum à notariis, aut post corruptum à falsariis, aut sibi quicquam non provisum calore subitariæ disputationis excedisse: Sed quod, ex causæ meritis per otium quicquid potest, instructissimum protulerit, id synœra fide prodibit in publicum. Ex quibus & nunc clarissime patet, & indies magis magisque patebit, quam sordido cæno prostratus jaceat, oblitus luto, atque obvolutus stercore, gloriosus victor ac triumphator Lutherus. Quæ res quum regio libello tam egregie facta sit, ut nunquam quicquam æque Lutherum adegerit in furorem, efficiam hoc libello, ut omnes Lutherani sentiant, quam stolidum habeant hæresiarcham, qui sua sapientia nihil effecit aliud, quam infixum ab adversario telum, suis ipse manibus infixit altius. Sed priusquam aggrediar librum, libet paulisper cum Luthero rursus redire Wormatiam. Cujus magnifica commemoratione quiddam mihi redegit in memoriam, ex quo uno totus potest orbis judicare vanissimi nebulonis & ingenium stolidum, & mentem gloriæ cupiditate deimentem.

Detegitur Lutheri stulta ambitio ex honorificentissimis de se, sub alieno nomine, prædicationibus.

C A P. II.

Exstat libellus excusus hoc titulo: Acta & Res gestæ D. Martini Lutheri Augustiniani in Comitibus Principum Wormatiæ. Is libellus quo loco sit excusus non dicit, quo auctore compositus tantundem. Sed liquet plane ex ipsa narrationis serie, fuisse aliquem illius valde Studiosum. Verum non ab ipso tamen factum Luthero, certissima sunt argumenta scilicet. Nam quum Cæsar nominetur ubique simpliciter Carolus: nunquam nominatur Lutherus, nisi reverenter DOMINUS MARTINUS literis majusculis, videlicet magnus heros. Interdum sic: HOMO DEI LUTHERUS. Et quum ii, qui contra loquuntur, prorumpere dicuntur in verba virulenta, de ipso ita scribitur. D. vero MARTINUS pro incredibili humanitate & bonitate sua, benigne respondit. Et sic: Pater clementissimus modestissime respondit. Et tanquam gloria patri totum illius Psalmi librum claudit hæc coronis. Deus igitur hominem pientissimum, tuendo & docen-

Vide illud.

do Evangelio natum, diutissime servet Ecclesiæ suæ, una cum suo verbo, Amen. Quis ita suspicax unquam natus est, ut suspicari possit, qui talia de Luthero scripsit, ipsum fuisse Lutherum? Quis enim Thrafo tam gloriosus fuit, quem non puderet ejusmodi vel cogitare de semet? At nunc, obsecro, lector vide, quam penitus homini memoriam, ac mentem, inanis gloriæ titillatio excusserit. Quum totus liber ita sit tractatus, ut videri possit ab alio quovis esse compositus, subito suo forex indicio prodit se. Oblitus enim sui, quodam in loco sic ait:

Hic dictis, Orator imperii, increpabundo similis, dixit, me non ad rem respondisse, nec debere in dubium vocari, quæ olim in consiliis essent damnata & definita: ideo à me peti simplex, non cornutum responsum, an velim revocare, vel non? Hic ego. Quando ergo Cæsar. Majest. &c.

Hic vides Lector ex rebus Wormatiæ gestis, incredibilem illam clementissimi Patris modestiam, qui sub alieni tubicinis larva, suas ipse laudes tam modeste buccinet. Vides admirandam prudentiam, qui non potuit cavere sibi in tam ex quo libello, ne tam stultum institutum proderet, cuius puderet etiam morionem.

Ea cecitate & amentia percussit Dominus noster Jesus Christus universum istud regnum abominatæ papistice, ut jam totum triennium, cum uno Luthero ipsi infiniti vulgi Cyclopes belligerantes, nec dum intelligere possunt, pro qua re mihi cum ipsis bellum sit.

Aperitur Lutheri insanum institutum & consilium.

C A P. III.

It omnes, qui cognoscunt Pontificem, hoc est, omnes Italos, Hispanos, Gallos, Germanos, & quicquid est usquam populi Christiani: quos omnes appellat Cyclopes, tan diu belligerantes cum uno Luthero, Ulyssè videlicet omnium prudentissimo, ita perterebratis esse oculis, tanquam Polyphemum, ut quantum libris ab illo tam multis editis, adhuc non possint cernere, quorsum ille tendat. O rem difficilem, & quæ non ex oculatum Cyclopa, sed Argum aliquem oculatissimum requirat, ac lynceum, qui Lutheri vias vestiger. Esset fortasse res difficilis colubri viam vestigare super terram, nisi odore pestilentissimo, quaqua versus serperet, erumpente, ac terras lue teterima inficiente, ipse se nimium proderet. Neque enim nunc horum Cycloporum quisquam est adeo cæcus, ut non artes ejus, & astutias deprehenderit, quam inani commento fugam paret ex Æthna, ut ex hac Cycloporum, ut vocat, elapsus insula, recte tendat ad inferos.

Sed unde nullus eum reducat Tyresias.

Non intelligunt, inquit, frustra tot libelli à me editi & palam restantibus, hoc solum à me quari, ut divina litera sola regnent, sicut dignum & justum est: humana vero inventiones & traditiones è medio tollantur, ceu nocentissima scandala, aut exsecto veneno, & evulso aculeo, id est, vi cogendi & imperandi, & conscientias illaqueandi erepta, libere & indifferen-

Thrafo
ca Lutheri
gloria:

Lutherus
sui immemor.

Modestia
Lutheri.

Verba Lu-
theri.

Lutherus
videlicet
alter Ulysses.

Quo tendat Lutherus.

Verba Lutheri.

ventes tolerentur, seu qualibet alia pestis, aut infelicitas mundi. Nam ipsi perpetua insania perciti, contra me nihil movent, nisi statuta hominū, glossas patrum, & facta seu ritus seculorum, ea ipsa scilicet, quae nego & impugno, quae & ipsimet consentientur infida esse. Ego de iure disputo, & ipsi de facto mihi respondent. Ego causam quero, ipsi opus exhibent. Ego interrogo, in qua potestate hoc facitis, ipsi dicunt, quia sic facimus, & sic fecimus. Sit pro ratione voluntas: pro autoritate, ritus: pro iure, consuetudo: idque in rebus Dei. Est apud eos ipsos in scholis suis vitiosissimum genus disputandi, quod vocant petitionem principii. Hoc discunt & docent usque ad canos, usque ad sepulchrum, tot sudoribus, tot sumptibus miserrimi homines.

Et de Rege paulo post.

Hic vero Deus nova sua divinitate mirum in modum insolescens, ac certus quicquid dixerit fieri oportere, aut factum esse, id ex professo etiam testatur, velle sese dimittere capitale fundamentum meum, & aliis relinquere expugnandum, a: solum aedificium labefactare, id est, stipula & saxo contra rupem verbi Dei pugnare, ut nescias, an ipsa mania sic insanire possit, aut ipsa soliditas tam solida sit, quam est caput hoc Henrici nostri, forte ut verum faciat proverbium; Aut Regem, aut fatuum nasci oportuit. Quis morio enim sic diceret, Ego asseram septem Sacramenta, sed intactum relinquam principale robur adversarii? Crederes ab insigni hoste Regis, hunc librum editum in Regis perpetuam ignominiam.

Proponuntur in summa, quae sunt tractanda in toto opere.

C A P. IV.

HÆc ipsa Lutheri verba Lector, in quibus tam impense sibi Lutherus placet, efficiam paulo post, cum ad illius responsum, ut ille vocat generale, perveniam, ut facile quivis intelligat, ex Regis libello sumptis probationibus, non solum esse falsissima, verum etiam vix tot habere verba, quot vitia. Præterea nebulonem istum, non hominum tantum traditiones omnes tollere, & eas quibus deberet obedire, sed etiam tollere traditiones Dei. Nec eo tamen contentum, illas ipsas Dei scripturas, pro quarum regno se pugnare simulat, quibus potest machinis oppugnare.

Quo in loco faciam perspicuum, quam insulte rideat cum disputandi morem, ut contra unius auctoritatem scurræ, regia majestas opponat auctoritatem tot sanctorum patrum, tot seculorum consuetudinem, & publicam fidem totius Ecclesiæ. Simul & illud constare faciam, vitiosum illud disputandi genus in petendo principio, quod tanta cum insultatione derivat in alios, solum ipsi atque unicam fere disputandi formam esse. Idque ipsum illi accidere in his ipsis locis maxime, in quibus illud maxime objicit atque improperat aliis: tunc ista verba, quibus extra locum se jactat, ut legentibus offundat tenebras, nos loco ad id idoneo ventilabimus: & paleas istas, quas pro tritico laborat vendere, vento sparsas dissipabimus. Nam quod homo lepidus videlicet ac facetus

irridet Regem, quod asserturus Sacramenta testatur ex professo se capitale fundamentum Lutheri aliis expugnandum relinquere, ac solum quod superstitiuxit aedificium labefactare, tangetur eo loco, in quo solo convenit: ubi Lutherus idem rursus simili semper conditum sale repetit. Nempe ubi tractabitur, quod missa bonum opus, oblatio, aut sacrificium Luthero non potest esse, propterea quod sit (ut ait) testamentum. Ibi videbis Lector, hominis tam festive dicacis infacetis facetias, in solum Lutherum ludere. Atque hæc quæ nunc promitto tibi, ideo distincte posui, ut eorum quodque, suis à me locis possis exigere. Quorum ita me debitorem constituo, ut nisi in hoc libello persolvam omnia, nihil omnino videat persolvere, contentus, ut Lutherus in me decantet illud Horatii: Quid dignum tanto feret hic promissor hiatus?

Respondetur ad id, quod Lutherus fingit se non credere librum Regis ab ipso esse Rege compositum, & simul ostenditur, quos & quam praeclaros auctores habeat liber Lutheri.

C A P. V.

Interea paulisper ea illa percurram, quibus lobiter objectis ei, sic homo se sapiens explicat, ut id conando magis ac magis implicet atque involvat. Sed prius mirifice se putavit scilicet irritatum Regem, si se simulari non credere librum à Rege editum, ipsius esse Regis, sed Lei videlicet, aut alicujus (ut ille vocat) pituitosi Sophistæ: quasi quisquam Luthere tam pituitosus esset, cujus pituitam non præoptet, quisquis non planè furit, quam furiosam bilem tuam. Male tot quer nebulonem istum, quod notior est, & non in sola Britannia celebratior, eruditio eximia Regiæ majestatis, cum in aliis plerisque disciplinis omnibus, tum præcipue in re Theologica, quam ut cuiquam possit persuadere stolidus, alieno libro voluisse venari gloriam Regem sapientissimum, ex furioso fraterculo, cum quo magis duxit, opinor, inglorium contendere, quam gloriosum vincere, præsertim in tali re, quæ cum per se clara nunquam non esset, eam tamen factam sciter adversarii stultitia clariorem. Nec scripsisset, opinor, Summa omnino quicquam adversus talem scurræ Principis Priuceps, nisi pro Christi honore nihil sibi du-
bonitas.
xisset inhonorem: sed veluti pro Christi nomine pugnam detractare noller, adversus infidelium (si fors ita ferret) vilissimum, sic pro Christi fide, calamo certare dignatus est, adversus hæreticorum stultissimum. Verum video, quid Lutherus velit: optat id quemque credere de libello Regis, quod ipse sibi conscius est, & nemo factum nescit in suo. Nam quis ignorat, illius responsonem non unius cujusquam labores esse? Quod enim unum caput potuisset unquam tantum stultitiarum parere? Ipsa mediisfidius phrenesis assiduo tot neharum partu fuisset efforta. Sed multæ (quod plane compertum est) insanissimorum nebulonum libidines Lutheri scærum hunc informem ac
[E] 3 monstro-

monstruosum genuêre. Et sicut in compotationem solent suum quisque symbolum conferre, sic in libellum istum stultitiarum farraginem, communi consilio suum stultorum quisque nugatorum stulte dictum contrulit.

Senatus
combibo-
num.

Nam quum Lutherus Regis accepisset librum, atque aliquid ejus delibasset, vitiato gustui cœpit salutaris cibus amarelescere. Quem quum devorare non potuit, jam potando cupiens amariciem ejus eluere, convocavit compotatorum suorum Senatum. Ibi quanquam opus illud maluisset perpetuis tenebris abditum, tamen quoniam celari non potuit, quum calicibus epotis bene firmasset animum gravatim profert librum. Legi cœptus, asinas auriculas cœpit mordaci radere vero. Claudunt igitur, ac mox resignant rursus, & jam carptim vertunt, si quid fortè reperiant, quod ratione possint carpere. Nihil occurrit commodum calumnix. Jam ut in rebus difficilibus exquirunt sententiam. Nam & incertus esse Senatus cœpit, & Luthero res ad rectum vergere, nisi quidam eum dextre sic esset consolatus Bicias.

Bicias potator
primus Aeneidos.
Propositum
Lutheranorum.

Quid ipsorum referret, quid scripisset Rex Angliæ, aut quid omnino de fide sentiendum esset, qui nihil proposuissent sibi, nisi per tumultum facta seditione, ipsi tanquam capita factionis inclarescere? Ut & ex seductis simplicibus pecuniam, & ex irritatis eruditioribus caperent voluptatem. Quamvis in re quid nocuerit, quam vera scribat Rex, aut ipsorum hæreses quam acute refellat. Rescribit tantum Lutherus, & solita sibi insistat via: strenue convitietur, ac rideat. Quotus enim quisque futurus sit & vulgo simplici, quibus imponere, apud quos regnare fuerit satis, qui rem totam ab initio aut velit repetere, aut repetitam possit expendere. Proinde ne deficiat animo: ne sic desipiat tamen ut decernat ratione certandum: probra tantum & convitia per omnes paginas, hyberna nive densius, ingerenda: quorum inexhaustus fluvius Luthero scatiret è pectore. His armis tutum Lutherum fore, quibus & ferire possit, & referiri non possit. Nam generosum Regis animum indignaturum, talia in se dici à talibus: honestorum omnium animis indoliturum, tantum impune licere æbulonibus. Si rescribat quisquam graviter & severe, contemnet vulgus: quæ res Luthero fuerit satis. Sin instituat quispiam Luthero digna regerere, ridicule fecerit: frigebit enim dictum, quod in illum dicitur, ejus fædiot omni crimine persona est. Sed nec parem quemquam Luthero fore, qui satis fuerit unus, adversus decem loquacissimas & jurgiosissimas meretrices. Et tamen ipsos pro sua quemque virili, non defuturos: atque ita facile victoriam ipsius fore. Isto consilio dato, Lutherus animum revocare cœpit, qui jam fere per posticum fugerat. Verum, quoniam supra solitum sibi morem opus vidit esse jurgiis, (quandoquidem in disputationem nihil habebat aliud, quod prorsus posset afferri) hortatur eos, ut eo quisque properet pergere, ubi stolidorum jurgiorum, & scurrilium scomma-

Bicias con-
siliarius
strenuus.

tum, quam venari plurimam materiam quirent: quarum rerum, ut quisque collegisset farrinam, protinus ad se conveherent: ex illis enim refarturum se responsionis suæ farraginem. Cum his mandatis dimittit concilium. Illi igitur abeunt, alius alio, quo quemque tulit animus: & se per omnia plaustra, vehicula, cymbas, thermas, ganea, constringas, tabernacula, pistrina, latrinas; lupanaria diffundunt: illic observant sedulo, atque in tabellas referunt, quicquid aut auriga sordide, aut servus verniliter, aut portitor improbe, aut parasitus scurriliter, aut meretrix petulanter, aut leno turpiter, aut balneator spurcè, aut cæcator obscène loquutus sit.

Atque hæc quum aliquot fecissent menses: tum demum quicquid undecunque collegissent convitiatorum, jurgiorum, & scurrilium scommatum, petulantix, spurcix, sordidum, luti, cœni, stercorum, omnem hanc colluviem in fæditissimam cloacam Lutheri pestis infarciunt. Quam ille totam, in libellum istum suum convitiatorum, per os illud impurum velut comestam merdam revomuit. Indetibi Lector acervus ille spurcissimorum latratuum, quibus solis stultissimus libellus impletur. Nam quum de re conatur aliquid, detrahe tantum ornatissimam illam scurrilitatis emblemata, statim videbis Lector, è tanto verborum cumulo, quam exiguus rerum restet manipulus, & ille tamen ipse corruptus. Quod, ut tibi magis fiat perspicuum: age, excutiamus (ut facturus eram) ea vitia, quæ paucis obiter objecta, multis verbis contendit rejicere. Etenim facilius erit conjicere, qualem se præbeat in oppugnando altero, qui tam belle defendit sese.

Revincit impudentem vanitatem Lutheri, qui falso scribit, Regem nullam ejus repugnantiam proferre, sed verbo duntaxat asserere, illum sibi esse contrarium.

C A P. VI.

Priusquam, inquit, ad rem ipsam veniamus, prius diluam duo crimina, quæ mihi Rex Thomæ sticus præimpotentia sua muliebri imponit. Quorum alterum est, esse videlicet me mihi ipsi contrarium.

Verba
Lutheri.

Hoc igitur crimen ut diluat, tanquam magna innocentix conscientia magnifice recenseret, editorum ab se librorum catalogum, ne quis eorum venenorum nesciat nomina, quibus veneficus, conatus est Christianum vulgus inficere. Quos ipsos libros quisquis diligenter inspexerit, tam multas, tam apertas, tam absurdas inveniet repugnantias, ut ei nihil aliud hac librorum recensione Lutheri fecisse videatur, quam si hominem jugulasset inspectante populo, deinde vocatus in iudicium, eos ipsos omnes innocentix suæ testes produceret, qui sceleris fuerant spectatores. Sed hic opinor, aliqua jubebit à me proferri, illarum contrarietatum exempla: & ex illo mari aliquam afferri lagenam, quasi aut opus sit ostendere, quod nemo videt: aut non olim ei multas ostenderit vir doctissimus Ambrosius Catharinus, & ostenduntur

Apposita
compara-
tio.

Ambrosius
Catharinus.

stantur in ipso Regis libello nonnullæ. Quarum si multas hoc loco (ut possum) producerem, Lutherum (quæ est hominis verecundia) non puderet iterum dissimulare productas, & rursus ut producerentur aliqua flagitare. Nam cum ejus generis multas protulerit vir, ut dixi, doctissimus, Ambrosius Catharinus, jam Lutherus in morem simiæ, per cachinnos ad unum respondet aut alterum, reliqua vero tam aperta, ut nec è scurrilium scommatarum divitiis suis invenerit ullum, quod posset opponere, per dissimulationem prorsus reliquit intacta: & ad id se convertit, in quo solo valet, ut virulentissimis convitiis, & insanissimis jurgiis, impeteret sedem Romanam, motionum more, qui, cum ab alio percutiantur, protinus percutiunt alium. An non simili dissimulatione utitur, cum nunc ait Regem in suo libello, ne unum quidem locum proferre, saltem exempli gratia, quo Lutheri inconstantiam convincat?

Impudens
calliditas
Lutheri.

Verba Lu-
theri.

SOLUM rhetoricatur, inquit, gloriosus Rex, hoc modo. Lutherus sibi pugnat: quis ei credat? Sic dixisse satis fuit defensori novo Ecclesia & numini recens in Anglia nato. Caterum ostendisse exemplum non fuit opus, ne daretur Lutheri occasio sese purgandi. & stultum Regem pro dignitate Thomistica tractandi.

En scurri-
litas nebu-
lonis.

AN Non ista verba nebulonis impudentissimi, quisquis audierit, si neque Lutherum nosset, neque Regis librum legisset, protinus persuaderet sibi Regem nullam Lutheri contrarietatem usquam protulisse, sed de industria celasse, ut ea posset licentius dicere, quæ Lutheri negaretur facultas defendendi? At idem si Lutheri legisset opuscula, is Regem nihil peccasse fateretur, si rei nemini non compertæ probationem nullam proferret. Idem si Lutheri nosset vanitatem, non dubitaret, à Rege factum, quicquid Lutherus à Rege factum esse negarit. Quod si librum regium etiam legisset: cum ibi tam multa videret eorum, quorum ne unum quidem ibi esse scribit Lutherus, quot quantisque modis damnet necesse est, improbiissimi nebulonis mendacissimam sycophantiam. Quam rem vel is unus locus abunde probaverit: quem primum in medium proferam. Vel ob id, quod post ista, quæ cavillando conatur eludere, in quibus se non dissentire dicit sibi, sed mutare sententiam omnium primum existat.

Vanitatis
omnis an-
tistes Lu-
therus.

Nam quum Lutherus in captivitate Babylonica dixisset, omnibus esse præceptum, ut Eucharistiam sub utraque specie reciperent: & non ita multo post, in eadem pagina diceret, neutram omnino speciem cadere sub præcepto: Regia majestas his verbis, quæ sequuntur, attingit insignem hominis ita secum pugnantis, amentiam.

Verba Re-
gis.

AT VIDE quæso, quàm vacillet, ac sibi repugnet Lutherus: uno loco dicit, Christum in cœna omnibus omnino fidelibus, non permittendo, sed præcipiendo, dixisse: Bibite ex eo omnes. Postea vero, timens ne laicos, quibus in Sacerdotum odium adulatur, offende-

ret, hæc verba subjungit; Non quod peccent in Christum, qui una specie utuntur, quum non præcepit ulla uti, sed arbitrio cujuslibet reliquerit, dicens: Quotiescunque hæc feceritis, in mei memoriam facietis, sed quod illi peccant, qui hoc arbitrio volentibus uti, prohibent utramque dari. Culpa non est in Laicis, sed in Sacerdotibus. Videtis aperte, quod primo dixit esse præceptum, hic dicit non præceptum esse, sed cujuslibet arbitrio relictum. Quid opus est ergo, nos illi contradicere, qui sibi toties contradicit ipse?

Quæso te per tuas furias, quid habes hic amice Lutheri, quod dicas? Contendes hic te tibi non esse contrarium, & tam impudens eris aut stolidus, ut idem esse defendas, & utramque speciem omnibus esse præceptam, & neutram esse præceptam cuiquam? Quod si aut tu tam impudens esses ut peteres, aut quisquam tam insanus, ut ista petenti concederet, tamen nihilo magis posses, ex vanissimæ sycophantiæ tuæ laqueis effugere. Nam quum scribis, ideo Regem nullam contrarietatem tuarum exempli causa proferre, ne tibi purgandi tui detur occasio: perspicuum est desiderare te, non omnino talem, quæ purgari non possit, sed vel talem saltem, quam adversarius vocaret repugnantiam, in qua tibi facultas esset ejus vitii notam, si qua posses arte purgare. Ecce prolatus est à Rege locus unus, qui legenti librum mihi primus è multis occurrerat, in quo tibi tu tam aperte pugnare convinceris, ut (quamquam turpiter impudens es) qui locum vulgo notum, stulto silentio dissimules, & improbemendax, qui, quod alii legunt omnes, & ipse tanto cum dolore legisti, ut ita lectum oblivisci non possis, id nusquam scriptum esse contenderes; adhuc tamen perfricando frontem non potuisti efficere, ut auderes pro loco non pugnante defendere. Quod si maxime posses: quamquam sic

Lutherus
convincitur
tibi
contrarius
esse.

Id quidem crebrum est Lutheri.

vero nebulone mendacii, qui tanto cum fastu jactasti, ne unum quidem locum à Rege prolatum esse, vel exempli certe causa, ne tibi daretur occasio purgandi tui. Quamobrem candide Lector (ut ad remisso nebulone revertar) sufficit hic unus locus, ad revincendum (ut dixi) Lutherum impudentissimi mendacii qui negat à Rege locum esse prolatum ullum repugnantiam suæ, ne sibi daretur occasio purgandi tui. Sed quo magis adhuc vanitas hominis elucescat, accipe Lector & alium.

Scripsit Lutherus in Babylonica sua, Sacramentum ordinis esse quiddam novum, & Ecclesiæ Christi ignotum, recenter autem inventum ab Ecclesia Papæ: & tamen idem fatetur, esse apud divum Dionysium, quem non negat esse antiquissimum stolidissimam istam hominis repugnantiam non præterit Princeps. Sed iis verbis acutissime perstringit.

Convincitur
Lutherus
tibi
contrarius.

SI solus ex antiquis patribus Dionysius or- Verba Re-
dinem
gis.

dinem esse scriberet Sacramentum, vel hoc satis esset ad evertendum Lutherum, qui videri vult inventionem ejus Sacramenti novam esse. Repugnat enim esse novum, quod ab illo fatetur scriptis comprehensum, quem fatetur antiquum.

Ecce Lector, quid non audebit iste mentiri, quem non pudet fingere, nullum locum protulisse Principem, quo dicat eum sibi fuisse contrarium, quando hic unus locus talis est repugnantia, ut ea prolata, tribus fere versibus Princeps totum fundamentum nebulonis evertit. Neminem usquam puto tam additum esse Luthero, quin sit falsurus, utrumlibet horum locorum sufficere, ad coarguendam ejus impudentiam, quem non puduit tanta magnificentia jactare, nullum, ne exempli quidem causa, locum à Rege prolatum esse, quo Lutherum diceret, dicere sibi ipsi contraria. Nos

Quid? cum eum non puduit in re manifesta sic mentiri?

tamen, ut hac in parte supersint potius multa, quam quicquam deficit, adjiciemus adhuc locum tertium, adjecturi supra decimum, nisi nos puderet in re manifesta sic immorari. Quum Lutherus urgeri se cerneret apertissimis verbis ex epistola Jacobi, non solum in Sacramento unionis extremæ, sed etiam in eo, quod ejus maledicam linguam, & virulentum pectus pulchre depinxit Apostolus: ut Princeps prudentissimus & sagacissime deprehendit, & elegantissime tetigit, æstuare cœpit insania, & cupiens ulcisci se, primum contempsit Epistolam, deinde floccificavit Apostolum. Posterius istud leges, ubi voles, in ipso Regis libello. Cæterum illud prius de Epistola tangetur à nobis, quam ita contempsit, ut diceret, probabile esse eam non esse Apostoli, propterea quod nihil haberet Apostolico spiritu dignum. Ea in re ipsa Regis verba subscribam, ut videre possis: an Rex nullum prorsus attulerit locum, in quo diceret, sibi repugnare Lutherum. Regis ergo verba sunt hæc;

Verba Regis. CERTE si rationes attulisset Lutherus, quate Epistola non esset Jacobi, sed tantum alterius cujuscumque, qui eodem loqueretur spiritu, potuisset utcumque ferri. Nunc vero didicit esse probabile, quod sit indigna spiritu apostolico. Qua in re non alium obijciam Luthero, quam Lutherum ipsum: Neque enim Luthero quisquam aut sæpius ferme, contradicit, aut validius, quam Lutherus. Is igitur in Sacramento ordinis ait Ecclesiam, hoc habere datum, ut possit discernere verba Dei à verbis hominum. Quomodo ergo nunc dicit, Epistolam Apostolico spiritu indigna esse, quam Ecclesia, cujus judicium (ut ait) in hac re falli non potest, Apostolico spiritu judicavit plenam? Quamobrem nunc ita se sua sapientia constrinxit undique, ut aut necessario comprobet Epistolam esse Apostoli (cujus contrarium dixit esse probabile) aut dicat Ecclesiam, in Scriptura sacra posse dijudicando falli: quod eam posse negaverat.

Obijcit Luthero Lutherus.

Extricate Luthere.

QUID hoc loco Lector apertius? Quam frontem habet nebulo, quem tam aperta ne-

gare non pudet? Quid eum necesse est ab his audire, qui locis istis cum illius impudenti mendacio collatis, vanissimi scurræ scurrilia verba considerent, quando scurratur hoc pacto?

Quando ergo larvam, verbis larvatis sine exemplo ludere libuit in retam seria & sacra. Ego sine larva sed aperte dico, Regem Angliæ Henricum istum plane mentiri, & scurram levissimum mendacis suis magis referre quam Regem. Hoc crimine ego solebat Lutherus, Thomistam hunc virulentum palam accuso, & testibus tum libellis tum lectoribus meis per orbem convinco. Facebat mihi in hac re majestas Regia & mea humilitas, cum mendace scurra loquor, regis titulus velato de rebus divinis, quarum injuriam adversus mendacia tueri pertinet ad quemlibet Christianum. Si sultus Rex sic Regia majestatis obliviscitur, ut mendacis apertis in publicum audeat prodire, idque dum sacra tractat, cur mihi non pulchrum sit, mendacia ejus rursus in os ejus regerere, ut si quam voluptatem concepit adversus divinam Majestatem mentiendo, eam amittat veritatem adversus suam majestatem audiendo.

EXPENDE quas Lector æquissimas causas, ex quibus hic venerabilis pater fas scilicet censet, in Regem, veluti suo jure scurrari.

Quoniam Rex ausus est dicere, Lutherum sibi ipsi esse contrarium, id dictum Regis Lutherus in duo partitur crimina, eademque valde capitalia. Alterum, quod Rex hoc dixerit, nullo, ne exempli quidem causa, prolato loco, ne ipsi locus esset defendendi sui. Qua in re quam vanus & impudens sit venerandus Pater, tertio saltem jam prolato loco vides. Alterum, quod Rex eo dicto mentitur adversus divinam majestatem. At cum nihil dixit aliud Rex, nisi quod sæpe jam probavit delirare, & assidue cum se ipso pugnare Lutherum: necesse vides esse Lector, ut si hac in parte mentitur Princeps, adversus Majestatem Dei, majestas illa Dei sit majestas Lutheri. Neque enim de alio Deo locutus est Rex: itaque manifeste vides, ut hic reverendus pater aperte nobis renuncietur Deus, & ipsius ore suo buccinatur apotheosis. Imposterum ergo cavendum est, ne hunc novum inferorum Deum, tam irritabilem iritemus, sed in os cerbereum conjectis offis, conemur placare placentulis: & Stesichori more palinodiam canendo mitiget Rex hoc pacto divus Lutherus non est sibi contrarius, non inconstans, non mendax, non improbus, non virulentus, non blasphemus in Deum, non insanus, non nebulo, non hæreticus: sed ipsa fide fidelior, ipso honore honoratior, ipsa prudentia prudentior, Dei vero divis ipsis reverentior ipso candore candidior, ipsa probitate probior, ipso pudore pudentior, ipsa constantia constantior, & ipsa veritate veracior. Cujus rei vel hoc satis documentum præbet, quod tantis ampullis ausus est jactare, nullum locum suæ repugnantiae protulisse Regem, ne exempli quidem causa, ne ipsi daretur occasio defendendi sui. Quum ipse non nesciat omnibus aperte clarere Regem protulisse loca multa,

Lutheri verba. Num sic Paulus mordere solebat Lutherus? An ex te nebulo mendacissime.

Ægre fert Lutherus vel leviter sibi contradici.

Palinodia canenda Regi.

Jam arripe aures asine.

multa, quorum nullum potens defendere, co-
actus est, impudentissime dissimulare omnia, &
negare producta. Qua stolidissima negatione
victus est multo turpius, quam ulla unquam
vinci confessione potuisset.

Quemadmodum ergo Lutherus pro se pe-
tebat Lector, ut ex eo Regis in se tractando
fidem æstimares, quod Rex nullum proferat
contrarietatis ejus exemplum: ita nunc ego te
vicissim precor, ut Lutheri vanissimam fidem,
ex hoc tam improbo mendacio, tam convicta
vanitate ex impudentia tam pudenda judices,
certissimus quamcunque partem hominis ex-
cusseris, qualem hac una in re perspexisti, talem
in omnibus esse repetitum.

*Probat, Lutherum parum probe refellere notam
levis inconstantia, & crimen stolidæ male-
dicentia.*

C A P. VII.

NAm operæ pretium est videre, quam pul-
chre illa ipsa defendat, in quibus videri
vult, sibi ipsi non fuisse contrarius. Quum
objectum esset ei, quod olim moderatius erras-
set, & de indulgentiis, & de Romani Pontificis
potestate: Postea vero, correptus ira atque in-
vidia, sententiam mutasset in pejus: homo sua-
vis tueretur se Pauli exemplo atque Augustini, ut
cum illis nemo vitio verrat, quod à malo ver-
tant in bonum: stupidi plane fuerit, qui Lu-
thero non ducat laudi, quod ab scelerato mu-
tavit in sceleratius. Præsertim cum constet
omnibus, afflante Christo, charitatem illos, &
præm erga Deum studium habuisse in consilio:
Lutherum nemo nesciat, insufflante Diabolo,
superbiam immanissimam, odium crudelissi-
mum, invidiam virulentissimam, consiliarios
omnium perniciosissimos adicivisse sibi. His
suasoribus homo constanter inconstans (ut ne-
mo repente fit deterrimus) à malo primum in
pejus, post gradatim, jam à peiore profecit in
pestissimum. Et tamen tanquam via versa, per-
venisset ad optimum, in arduam illam virtutis
arcem subvectus, inde scilicet sibi plaudat uni,
& subjectum terrarum orbem despectans, mi-
seris insultat mortalibus ac multo tantæ felici-
tatis ebrius, tam procul è sublimi non sentit,
quantos in se risus è terris excitet ejus furiosa
stultitia. Quis enim non rideat nebulonem
miserrimum, tam furiosas efflantem glorias,
quasi sederet in Christi pectore, cum clausus
jaceat in culo Diaboli? Inde crepat, ac bucci-
nat magnificas ipse de se victorias. Inde sese
jactat vicisse Papam, Episcopos, Monachos,
Moniales, missas: ac sese probasse, nihil aliud
illa esse omnia, quam mera portenta, idola, lar-
vas, mendacia. Et ipsissimum abominationem
stantem in loco sancto: & quod furor sit sacri-
legi populi, velle per opera coram Deo agere,
& non sola fide. Inde se gloriatur Ecclesiam
totam calcare pedibus pediculosus fratercu-
lus, & se futurum ursam in via, & leonem in
semita, atque hostem tam implacabilem, ut

hostilem animum, exustus quoque (nam cum
vitæ finem ex hæreseos conscientia sibi præsa-
git instare) sit conduplicaturus, & cineribus
in mille maria projectis, persecuturus, & fa-
tigaturus Ecclesiam. Eodem nimirum modo, Lutheri
quo sodales ejus alii cacodæmones. Obsecro Sodales.
Lector, quis vel ex his furiosi verbis non videat,
furias omnes inferas, excusso homini cerebro,
in vacuo sedem sibi fecisse capite? quæ adeo
dementant eum, ut sentire non sinant, quam
ridiculum ac miserabilem toti orbi se thraaso-
nem præbeat, & quod ex eodem furoris fonte,
unde ista convitia, jurgia, maledicta, blasphem-
iæque promanant, effluit illa quoque Stygiæ
paludis unda, qua sibi videtur homo demens,
maledicentiæ crimen eluere, luto novæ maledi-
centiæ. Nam id erat alterum, quod objectum
sibi conatur hoc pacto propellere.

AD alterum, inquit, vitium, nempe mordaci-
tatis, quo me sugillat Rex, respondeo. Primum ei Lutheri,
probandum fuisse iniquam meam mordacitatem,
& Papatum innocentem esse. Alioqui cur Christus Quam bel-
ipse, Matth XXIII. tanta vehementia Scribas & Pha- le probat,
risæos mordet & hypocritas, cacos, stultos, plenos se non ini-
munditiahypocriti, homicidas criminatur? Et que Eccle-
Paulus quoties vehemens est in concisiones (ut vocat sicæ male-
ipse) suas & Pseudapostolos, quos adulterantes & dicere,
cauponantes verbum Dei, canes, dolosos operarios,
Apostolos Satana, filios Diaboli, plenos dolo & ma-
litiæ, deceptores, vaniloquos, fascinatores & circu-
latores vocat? An & hos Thomista larvatus me- Horum tu
cum accusabit invidia & superbia? Lutherus,

Et paulo post.

Rex vero tanquam obtinuisse Papatum sanctum
esse, plaustis virulentia & maledicentia sua debac-
chatur in meam mordacitatem. Stolidum scilicet
caput quod abunde cognovit, Papatum apud me pro
Antichristi regno haberi.

V I D E amice Lector, in quas angustias hic Quam æ-
conjecit Regem, cui priusquam Lutherum ar- qua Lu-
gueret maledicentiæ, probandum videlicet fue- therus exi-
rit, Papatum innocentem esse: nec debuit re- gar, vide.
verendus Pater quum vellet blasphemare Pa-
patum, probare prius Papatum esse innocentem.
Hanc civilem prudentiam, longo nimirum usu
didicit, ex more & consuetudine judiciorum.
Ubi quisquis accusatur aliquod patrassè facin⁹,
illico probare jubetur non fecisse se: nec tam
amens unquam fuit, ut ab illo, qui reum in jus
protraxit, facti probationes exegerit. Verum
putat fortasse se Reverendus Pater accusatoris
partibus egregie fecisse satis, quod aliquot jam
jurgiosis voluminibus, probris & convitiis per-
fudit Romanæ sedis antistites, quos omnes, nisi
Rex vicissim doceat fuisse prorsus impectabi-
les, injurius fuerit in Reverendum Patrem, nisi
permittat eum, citra ullam maledicentiæ cul-
pam, non Papis aliquot malis, sed ipsi papatui
maledicere. Etiam æquus est ac peritus ac-
cusator, ebrius iste calumniator, ut quia Papas
aliquot accusavit, ideo petat à judicibus, ut in
ejus gratiam dignentur, non illos quos accusa-
vit,

[F]

vit,

Sic Luthe-
rus Pau-
lum & Au-
gustinum
imitatur.

Lutheri
consiliarii.

Cursim
perstringit
impia que-
dam ac
stolida
verba Lu-
theri.

vit, Papas, sed ipsum damnare papatum: tantum si quis probet aliquos esse malos consules, obijuret consulum: aut propter aliquos Senatores improbos, Senatum omnem postulet ex omni prorsus urbe depelli: aut si quis denique propter aliquot Lutheri similes fratriculos, fratrum prorsus omnium totos condemnent ordines.

Non potest quantumvis impudens Lutherus negare, bonos & sanctos fuisse Romanos aliquot Pontifices: nec est Propheta tantus, ut certo possit prædicere, bonos nunquam futuros, quando nec in præsentis antistitis aut electionem sanctam, aut inculpatam vitam quicquam queat obijcere: & tamen ex aliquot, quos ipsi libet vocare malos Papas, ipsum damnat papatum. Sic igitur arguit nobis Reverendus Pater, frater, Martinus Luther. Aliqui Papæ fuerunt mali, ergo Papatus est malus. Quid, si quis contra sic argumentetur à simili? Fratres aliquot Augustinenses sunt hæretici, seditiosi, schismatici, ergo tota fraternitas Augustinensium est hæretica, seditiosa, schismatica. Deinde subsumat sic, sed Reverendus Frater, Pater, potator Lutherus, est frater Augustinensis, & suppositum fraternitatis illius: ergo frater, pater, potator Lutherus, est schismaticus, & seditiosus hæreticus. Quo pacto posset vestra paternitas ex ista consequentia, quæ tenet per regulam vestræ paternitatis, effugere? Certe non habetis, nisi unum effugium: quod ante hoc argumentum vobis factum, paternitas vestra vestro fugit ex ordine. Verum tam argutas argurias non intelligit hebes videlicet Thomista Rex, sed facile perpendit acutus Satanista Lutherus, quum Christus, & Paulus, tam vehementer arguerint, alter Scribas, & Phariseos, alter Pseudapostolos, in quos potestatem habuerunt: ideo sibi licere scilicet, pediculis fraterculo, in Reges, Principes, Pontifices, & eorum prætextu, quos ipsi vocare libet Pseudapostolos, in apostolum verum, pro animi sui furiosa libidine quam libet impotenter invehiri. Nec illum quicquam illi Christi verba commovent, quæ furialem istam ejus petulantiam coercere debuerat: quibus populum jubet Christus, ut Scribis ac Phariseis, quanquam malis, tamen propter Mosi cathedram obtemperarent, nec sedem sanctam spernerent propter sessores indignos. Quin & Paulus ipse per injuriam percussus à Pontifice, quum respondisset, percutiet te Deus paties dealbate, admonitus esse Pontificem, excusavit se, quod pro malefacto regesserat maledictum. Et iste nebulo se gloriatur Apostolis Christi, atque ipsi propemodum Christo, parem, dum propter hominum paucorum vulgo jactatum vitium, in sanctum debacchatur officium, & Romani Pontificis vere paternam charitatem, furiosis jurgiis & conviciis retaliat. Vides ergo Lector candide, quam præclare se Lutherus hac in parte gesserit, qui sic ab se maledicentiae crimen, & inconstantiae depulit, ut non illa tantum duo sibi

retinuerit, sed impudentis etiam stultiæ, ac furoris adjecerit, quæ nunquam ita poterit eluere, quin gloriosum Lutheri nomen infamatura perpetuo corporis, ut ipse vaticinatur, exusti cineribus, & in mille maria projectis, inhæreant.

Refellit Lutheri generale responsum, quo contendit nihil certo credendum esse, quod probari non possit evidente Scriptura.

C A P. VIII.

HIs igitur criminibus sic ab eo depulsis, ut ventus cæcias à se depellit nubes, tandem veniamus autem nunc, inquit, ad ipsam rem. Videlicet postquam ex octo & viginti Perittolopagellis, paginas septem tam exigui voluminis, ^{gia Lutheri} in tanta re partem quartam ex confesso consumpsisset extra rem: tandem incipit jacere fundamentum, quod haberi vult adversus omnia, quæ regius adversus eum liber continet, generale responsum.

Sed hic vide Lector, hominis de sua causa male conscii vane vafri consilium, quod & prodit diffidentiam, & inani succurrit astutia. Audivit noctem esse pro infirmis copiis: eoque pugnaturus ipse, statim fugit in tenebras.

Responsum comminiscitur, omittis omnia Lutheri nibus, ad quæ respondeat, tanquam ad ea singula regulatim responsurus, in ea parte, qua se respondere simulat particulariter. Et tamen quum eo ventum est, vix verbum ullum invenias, cum fide recitatum: Finissimum vero quodque mira dissimulatione præteritum. Sed in generali isto responso præcipue, nulla prorsus re proposita, quam Rex objecerat, conatur animum Lectoris, duntaxat in se convertere, tanquam futuro nemine, qui tam stolidam ejus solertiam unquam deprehenderet. Nos ergo Lector diversa gradiemur via. Nam serpentem istum cæcum, è terris ac tenebrosis latibulis invitum protrahemus in lucem, & è libello Principis excerpta quædam isti responsioni præscribemus. Deinde responsionem ipsam sub- ^{Trade hæc memoria Lector.} jungemus, ut quum utrumque simul sub oculis habeas, facilius judicare possis, hac speciosa responsione, quam velut omnium responsionum summam posuit, adversus illas objectiones Principis, ad quas respondere debuit, quam nihil omnino responderit.

PRIMUM in Sacramento Eucharistiæ. Verba Regis. Præterea quod in canone Missæ quædam verba velut à Christo prolata, recentent, quæ nullam in Scriptura sacra leguntur. Et tamen non dubitatur, quin dixerit. Multa enim dicta sunt & facta per Christum, quæ nullus Evangelistarum complectitur. Sed quædam recente memoria, eorum qui interfuerunt, velut per manus deinceps tradita, ab ipso Apostolorum tempore, ad nos usque pervenerunt. Lutherus non dubitat, CHRISTUM in cœna dixisse: Hæc quotiescunque feceritis, in mei

mei memoriam facietis. Atque hæc usque adeo pro comperto habet, Christi verba fuisse, ut inde sumat argumentum, neminem cogi ad recipiendum Sacramentum, sed rem cuiusque relictam arbitrio, tantum ad hoc astringi, ut quoties facimus, faciamus in memoriam Christi. Hæc ergo verba non legit apud Evangelistas, in Cœna Domini. Nam illic nihil aliud legitur, quàm, Hoc facite in mei commemorationem. Ubi ergo legit illa verba: Hæc quotiescunque feceritis: an non in Missa? Opinor certè non alibi. Nam apud Apostolum alia sunt. Igitur qui tantum fudit, & utitur illis verbis, quia reperit in canone: cur non pari fide suscipit ejusdem verba canonis, quibus Missa oblatio dicitur & sacrificium?

Et alibi de Sacramento Confirmationis.

At quum loca quædam Lutherus ipse commemorat, è quibus (quanquam id Lutherus irridet) habere non absurdè potuerit Sacramentum Confirmationis initium, cur tam maligne de tota judicat Ecclesia: quasi temere Sacramentum suscipiat, propterea quod in illis locis nullum legit verbum promissionis? quasi nihil omnino promiserit, dixerit, fecerit Christus, quod non complectantur Evangelistæ.

Hac ratione, si tantum Joannis extaret Evangelium, negaret institutionem Sacramenti in Cœna Domini, de qua institutione nihil omnino præscribit Joannes: qui eodem DEI consilio non tetigit istud, quo multa alia præterierunt omnes, quæ fecit JESUS: quæ (ut inquit Evangelista) non sunt scripta in libro hoc: & quæ totus mundus non posset capere. Ex quibus nonnulla, per Apostolorum ora fidelibus patefacta sunt, & perpetua deinceps Ecclesiæ catholicæ fide conservata. Cui, quare non debeas de quibusdam credere (quanquam non legantur in Evangeliiis) quum (ut Augustinus ait) nisi tradente Ecclesia scire non posses, quæ sint Evangelia? Quorum si nullum unquam scriptum esset, maneret tamen Evangelium scriptum in cordibus fidelium, quod antiquius fuit omnium Evangelistarum codicibus; manerent Sacramenta, quæ & ipsa non dubito Evangelistarum libris esse omnibus antiquiora: ne putet Lutherus efficax argumentum esse frustra suscepti Sacramenti, si non reperiat institutum in Evangeliiis. Alioqui si nihil omnino recipiat, quod non tam apertè legat in Evangelio: ut tergiversandi non sit locus: quomodo credit (si modo credit, qui ferè nihil credit) perpetuam Mariæ virginitatem? De qua, adeo nihil invenit in Scripturis, ut Helvidius non aliunde quàm ex Scripturarum verbis arripuerit ansam decernendi contrarium.

Nec aliud opponitur illi, quàm totius Ecclesiæ fides, quæ nusquam major est, aut fortior, quàm in Sacramentis. Ego certè neminem esse puto, qui scintillam ullam habeat fidei,

cui persuaderi possit, quod Christus, qui pro Petro oravit, ne fides ejus deficeret: qui Ecclesiam suam supra firmam petram collocavit: pateretur eam, tot seculis universam corporaliū rerum signis inanibus, erronea fiducia, velut divinis Sacramentis obstringi. Si nusquam inde quicquam legeretur, illi tamen verbo mentem Domini poterant enarrasse, qui præsentibus versati sunt cum eo, de quibus sic ait: Vos testes estis, qui mecum ab initio fuistis. Docere poterat, quid debebat fieri, Paracletus ipse, de quo dixit Christus: Quum autem venerit Paracletus, quem ego mittam vobis, Spiritus veritatis, qui à Patre procedit: ille testimonium perhibebit de me. Et rursus. Quum venerit ille, qui est Spiritus veritatis, vos ducet in omnem veritatem. Non enim loquitur à semetipso, sed quæcunque audierit, loquitur: & quæ futura sunt, annuntiabit vobis. Ecclesia ergo, quum tot & tales habuerit Præceptores, tot vivos Evangelistas, & Spiritum illum, qui veritatem inspirat, credetur temerè instituisse Sacramentum, & spem in signo collocare nihili? Non credetur potius ab Apostolis: non credetur potius à Spiritu sancto didicisse?

Et paulò post de Sacramento Matrimonii.

Negat, usquam promissam esse gratiam. Negat usquam institutum esse pro signo. Unde hæc novit? Quia non legitur, inquit, Orationem fortem, & multarum hæresium parentem. Ex hoc fonte venenum hausit Helvidius. Nullum Sacramentum admittis: cujus institutionem non legis in libro? Quem librum unquam scripsit ille, qui instituit omnia? De quibusdam, inquis, credo Evangelistis Christi. Cur ergo de quibusdam, Christi non credis Ecclesiæ? quam Christus omnibus præponit Evangelistis, qui non nisi membra quædam fuerunt Ecclesiæ. Quamobrem si fides uni, cur diffidis universis? Si membro tribuis tantum, cur toti nihil tribuis corpori? Ecclesia credit esse Sacramentum: Ecclesia credit à DEO institutum, à CHRISTO traditum, traditum ab Apostolis, traditum à sanctis Patribus, per manus deinceps, pro Sacramento traditum, ad nos pervenisse pro Sacramento, per nos tradendum posteris, ad finem usque seculi, pro Sacramento venerandum. Hoc Ecclesia credit: & quod credit, dicit. Hoc inquam, tibi dicit eadem Ecclesia, quæ tibi dicit, Evangelistas scripsisse Evangelium. Nam nisi Ecclesia diceret Evangelium Joannis, Joannis esse, nescires esse Joannis. Non enim adsedisti scribenti. Cur ergo non credis Ecclesiæ: quum dicit, hæc Christum fecisse, hæc Sacramenta instituisse, hæc Apostolos tradidisse: quemadmodum eredis ei: quum dicit hæc Evangelistam scripsisse?

AUDISTI Lector unum aut alterum locum è multis, quæ scripsit Rex: in quibus ostendit multa dicta, facta, tradita esse per Christum, quæ nullis Evangelistarum com-

Et solo
Lutherum
niti quod
damnat.

Argumen-
tum à pro-
babili.

Uter ve-
strum hic
triumphat
Luthere?

Fortissi-
mum ar-
gumētum
Lutheri.

Talise-
rum
Lutherana
dialectica.

Summa
libelli Lu-
theri.

plectitur: quænullis Apostolorum scriptis continentur, nulla Scriptura commemorantur: sed eorum recente memoria, qui interfuerunt, velut per manus deinceps tradita ab Apostolorum tempore, ad nos usque pervenerunt: & Ecclesiam Catholicam, in Sacramentis & articulis fidei, à Spiritu sancto & doceri, & gubernari. Atque ista probat, non ex eo solum, quod alioqui absurdissima quædam sequerentur: sed ex apertis Evangelistarum verbis, evidentibus etiam sacrarum literarum testimoniis, & ipsius præterea Christi. Quid ad hæc Lutherus obsecro? Sermone paulisper Lector iurgia, cachinnos, risus, & convicia: nihil invenies aliud, quàm duas propositiones has. Nihil verum, ac certum esse præter evidentes Scripturas: cætera omnia traditiones esse hominum, & cuiusque arbitrio relicta. Sed interim ad rationes, quas affert Rex: ad auctoritatem Evangelistarum, atque ipsius Christi, quibus probat præterea, quæ scripto comprehensa sunt, facta, tradita, præcepta fuisse alia, quibus omnino responsum esse oportuit: nihil omnino responderet. Quamobrem qui sic responderet, ut ea, quibus respondere debuerat, omnia relinqueret intacta, quid aliud facit, quàm planè fatetur se nihil habere, quod dicat. Quæ res, quanquam per se manifesta est, tamen quo fiat magis adhuc dilucidum: Lutheri verba recentebimus, & nubes ac nebulas, quibus involvit se nebulo, discutiemus.

Lutheri
verba.

VENIAMUS autem nunc, inquit, ad ipsam rem, & more Aristotelis, qui Thomistarum DEUS est; Primo generaliter, deinde specialiter, de causis istius disputemus. Summum generale & unicum robur Henriciana sapientia, in tam regio libello est, nulla scriptura auctoritas, nulla ratio urgens, sed Thomistica illa disputandi forma; Mihi sic videtur.

Imo tuum
magis qui
rationem
omnem
refugas,

Ego sic sentio. Ego sic credo. Et ut hic mei Amis dorsi recorder, sic disputat stolidus Rex, sicut ille recitare solet, disputasse Lipsenses Theologistas. Ubi quum respondens negasset assumptum opponenti, probabat idem opponens hoc modo; Oportet sic esse. Illoriterum negante, Denovo & ille, Et quomodo potest aliter esse? Oportet sic esse, pulcherrime, & Thomisticissime, quin & Lipsicissime & Henricissime. Sic cum ego in meo libello hoc Thomisticum generale principium maxime impetissem, & divinas scripturas adversus ritum, usum, consuetudinem, auctoritatem hominum statuissem, Dominus noster Rex nihilominus, pro sua Thomistica sapientia, aliud nihil reddit, quàm oportet sic esse, Usus sic habet, Hac est longa consuetudo, Ego sic credo, Patres sic scripserunt, Ecclesia sic ordinavit &c. Quod si iterum scripsero mille libros, & probavero per scripturas, usum & auctoritatem hominum in rebus fidei nihil esse, facile erit & Regi Thomistico, mille libris respondere, & omnis Scripturis à me inductis, semper iterare, Oportet sic esse, Usus sic habet, Auctoritas hominum sic dicit, atque aliud nihil.

Noli men-
tiri bone
vir,

Certè im-
probiore
unus om-
nibus.

Si autem dixerò, Unde probas, usum & auctoritatem humanam valere? responderet, Oportet sic esse, Mihi sic videtur, Sic credo. Nunquid tu doctior es unus omnibus?

QUIS non rideat, homini stolidissimi furiosum, & in ipsius ridiculum caput recidentem risum? quando Regem nugatur nihil aliud afferre, quàm, Oportet sic esse: Usus sic habet; Hac est longa consuetudo; Ego sic credo: Patres sic scripserunt: Ecclesia sic ordinavit. Quum nemo nesciat, ipsum Lutherum scire, Regem illorum omnium fere nihil dicere: sed ista dicere: Hoc probat ratio: hoc tradidit Deus: hoc docuit Spiritus sanctus: hoc dicit Evangelista: hoc dicit Apostolus: hoc ipse dicit Christus. Ad quæ omnia, nihil omnino dicit Lutherus.

Intelligis ergo Lector, stipites istos intractabiles, Verba Lutheri. hoc tantum querere, ut sibi soli credatur. Ego postulo, non mihi, sed apertis Dei verbis credi, illi postulant præterea & veteris sui cerebri visionibus credi, Istud non tacebit Parmeno, contemptis verbis Dei. Neque enim ego vel usum, vel auctoritatem hominum in totum negavi, sed libera esse volo, & indifferentia, quæcumque extra Scripturas sanctas scripta sunt, tanquam articulos fidei necessarios fieri recuso ex hominum verbis. Tolerari volo, qua bene dicuntur, & geruntur cura Scripturæ testimonium. Tolerari autem libere. At trunci isti, nobis articulos fidei faciunt, ex omni verbo Patrum, quod tantum abest, ut Sancti voluerint suis scriptis tribui, ut nulla majorè blasphemiam offendi possint, quàm dum per lethargicos Thomistas, eorum libera verba & facta, in necessarios articulos hoc est laqueos mendaces, in perniciem animarum vertuntur.

ECCE Lector, quàm dilucide proponit Lutherus, quid postulemus nos: quid ipse vicissim postulet. Nos videlicet stipites intractabiles postulamus, ut solis credatur nobis, hoc est solis Italis, Hispanis, Anglis, Gallis, & denique solis omnibus, quæcumque Christi Ecclesia, aut hodie sit, aut usquam gentium, ullo unquam tempore, à Christo passio fuerit. At Lutherus vir æquissimus, nihil postulat aliud, scilicet, quàm ut credatur apertis scripturis, quarum apertissimas passim trahit in dubium: & aperte torquer in hæreses: & quum urgetur, audet contemnere: quæ paulo post faciemus ipsa luce clariora. Sed interea ventilemus illud, quod ait, libera esse & indifferentia, quæcumque extra Scripturas sanctas scripta sunt: & tantum liberè tolerari vult, quæcumque bene dicuntur, aut geruntur, citra Scripturæ testimonium. Istud Luthere si verum est: cur ad illa nihil respondes omnia, quæ tibi objecit Rex? è quibus nos plura suis locis allaturi, pauca protulimus interim: quæ quum supra legerit, qui tuum generale responsum istud leget postea, neque tactum tibi quicquam illorum viderit, sed velut surdo dicta, sic præterita, & diffimulata silentio, non poterit ignorare, quanta responsionis idoneæ diffidentia, & veræ defensionis inopia præterieris. Sed nos quoniam te libenter ista fugere videmus, eadem, atque alia itidem talia, quæ dolenter aspicias, iterum tibi atque iterum ob oculos ingeremus. Igitur ut cœpi dicere: si liberè omnia habenda sint, & nihil

Redactæ
in angu-
stiam Lu-
theri co-
piæ.

nihil certo credendum, quod non sit evidente Scriptura comprehensum (sic enim tu non uno loco confirmas) quid sibi vult illud Apostoli? State, & tenere Traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram. Apostolus, ex æquo servari jubebat ea, quæ per sermonem tradiderat, atque ea quæ per epistolas. Aliquid igitur traditum est non tanquam liberum, sed quod citra Scripturam obligaret Ecclesiam. Quid ad hoc dicis Luther? Quid ais ad illud Evangelistæ? Multa facta sunt, quæ non sunt scripta in libro hoc. Quæ quo minus ab aliis Evangelistis dicas esse perscripta: negat ea totum posse mundum comprehendere. Quid ergo dices, illa omnia duntaxat fuisse miracula? quorum etiam multa nesciri poterant absque periculo fidei? Cæterum Sacramenta, in quibus Ecclesia non posset absque peccato superstitionis errare, eorum nihil Evangelistas potuisse prætermittere? Istud ne possis prætere: vides id: quod etiam tibi Rex opposuit, Evangelistam Joannem non tradidisse Sacramentum Eucharistiæ. Quod si contendas, ideo non tradidisse, quia alii Evangelistæ comprehenderant: ea ratione potius omisisset alia, minoris mœmenti, quæ licet ab illis scripta, tamen ille rursus commemorat. Quam obrem negari non poterit, etiam necessarios articulos inter ea fuisse, quæ scripta non sunt, sed absque scripto tradita sunt. Jam Paulus, quum Corinthiis eodem de Sacramento scriberet: Ego, inquit, sicut accepi à Domino, sic & tradidi vobis. An non sine scripto, sicut accepit sine scripto, tradidit? Imo, adeo nihil omnino tradidisset scripto, neque Corinthiis, neque Romanis, neque alii cuiquam populo: si quo tempore scripsit, licuisset alloqui coram. Quæ res, si fors accidisset, istis omnibus derogasset fidem, quæ nunc in Paulinis leguntur Epistolis. Cujus, ut cæterorum quoque Apostolorum, pleræque desiderantur: & quæ supersunt, quædam vertuntur perpetam: quædam vertuntur ambigue: nec in geminalingua usquequaque concordant exemplaria: & de sensu certatur incessanter. Ita, quod solum agis: nunquam deerit ansa negandi, quod velit: asserendi, quod libet illi, qui nihil admisit præter evidentes Scripturas. Quid illud quæso, quam vim habet, quod Christus dixit? Spiritus Paraclerus, quum venerit, ille ducet vos in omnem veritatem. Non dixit, scribeb vobis: aut foris ad aurem loqueretur vobis: sed ducet vos: hoc est, intus inclinabit vos, ac flatu suo, corda vestra diriget in omnem veritatem. At quos quæso, ducet Spiritus sanctus in omnem veritatem? an duntaxat Apostolos, quibus tunc ore loquebatur Christus? Apostolis ergo duntaxat & illud dixit: Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi. Quis ergo dubitat, illud Christum dixisse de Ecclesia: quod Spiritus sanctus eam ducturus esset in omnem veritatem? Quid illi, quibus dictum est: Ite, prædicate Evangelium omni creaturæ? Evan-

gelium prædicabant ex scripto? & novam legem Christus sic referri jussit in tabulas: aut in æs inscribi: ut si quid ibi non legeretur: id protinus omne rejiceretur pro nihilo? Itane Dei verbum, ab Apostolo quoque commemoratum, nihil movet Lutherum? Ego dabo Leges meas in cordibus eorum, & in mentibus eorum superscribam eas? Non dicit in lapide: non dicit in lignis, sed ut legem veterem scripsit in lapide foris, sic novam intus Dei digito scribeb in libro cordis, ut quod minimo tempore duravit in duriori materia, perpetuo durare faciat in mollißima. Sic Deo placuit ostendere potentiam suam. Priores saxeæ tabulæ protinus fractæ sunt: posteriores quidem diu duravêre: In corde verò quod scripsit, durabit indelebile. In corde igitur, in Ecclesia Christi, manet inscriptum verum Evangelium Christi: quod ibi scriptum est ante libros Evangelistarum omnium. Ibi fidem suam sic inscripsit Deus, ut nulla possint hæreticorum præstigia delere, quantumvis afferant ex libris Evangelii scripturas, in speciem veræ fidei contrarias. Hinc stetit Christi fides, adversus hostem Christi matris, Helvidium. Hinc stetit, adversus hostem ipsius Christi, Arrium. Hinc stetit invicta, adversus plurimos hæreticorum cuneos, qui eam eodem ariete oppugnabant, quo nunc Lutherus oppugnat, dum negarent publicam Ecclesiæ fidem è Scriptura probari, aut Scripturas esse dicerent fidei contrarias. Sed Ecclesia Christi non dubitavit: quicquid Spiritus sanctus inspiravit Ecclesiæ, id esse proculdubio verum, sive comprehensum id scriptura sit, sive nulla scriptura comprehensum. Imo si qua scriptura produceretur, in speciem contraria, eam fides in corde præscripta docebat, non satis intellectam esse his, quibus ita videretur, quum esset certissimum, neque Christum Ecclesiæ suæ in articulis fidei deesse, neque Spiritum Dei veracem sibi esse contrarium. Quod si adhuc stolidè persistas in eo, ut contendas, nihil esse factum, ac traditum, præter scripturas: nec te ab ea stultitia deducant ea scripturarum testimonia, quæ ex ipso Regis libello memoravi, quibus tu nihil omnino respondisti: vellem saltem hoc expedias, quod in tota Scriptura sacra, Pater nusquam vocatur ingenuus, Filius nusquam homoußios: nusquam satis aperte legitur, Spiritus sanctus à Patre Filioque procedere: Imo vero sancti Spiritus Deitatem ipsam, adeo contenderunt hæretici non satis elucere scripturis, ut eum quod testatur beatus Gregorius Nazianzenus, appellarint theonagrapton: hoc est, DEUM de quo non scribitur: An tu ideo verabis, horum quicquam certo credi: & liberum cuique statues, ut citra salutis suæ dispendium, Patrem neget ingenuum: Filium neget homoußion: Spiritum sanctum neget ab utroque procedere? Quid responderes ad illud: quod de perpetua Virginitate Mariæ, adeo nihil omnino reperitur in Scriptu-

Evangelium in cordibus hominum certissimè inscriptum.

Helvidius. Arrius.

Expedi si potes hunc nodum Luther. Theos agraptos.

ra, ut magno labore probavit Hieronymus, Scripturas non habere contrarium? Quod, quanquam probavit egregie, non tamen tam evidentibus probavit Scripturis, ut sustulerit adversario omnem facultatem disputandi. Sed totus articulus plane pendet ex Ecclesiæ fide: cui an in hoc articulo pareas, velim aperte respondere. Ego te interim credo, quanquam sis impius, tamen hac sane parte parere: cui certe si esse putas parendum, aliquid admittis præter Scripturas, contra fundamentum tuum. Quod si tam impius sis, ut Deiparæ virginis integritatem in dubium vocare non dubites: non eris tamen, opinor, tam impudens, ut Eucharistiæ Sacramentum, quod unum fere nobis reliquisti, nec tamen à sceleratis digitis tuis impollutum: nunc tursus neges esse Sacramentum. Nec illud opinor, recantabis: Nullum Sacramentum esse, cuius nulla promissio gratiæ, nulla peccatorum remissio legitur in Scriptura sacra: quod unicum delegisti tibi, ad omnia Sacramenta subvertenda fundamentum. Age ergo Luthere: hac saltem parte consistere cum: turpe tibi fuerit, hoc principali fundamento depelli. Sceleratum negare esse Sacramentum Eucharistiæ.

Quin & Christum esse Deum si libeat, negabit.

At ex his duobus Rex effecit, ut alterum tibi fuerit, velis nolis, relinquendum. Recognosce nunc nebulo verba illa Principis, quorum cauterio, meretriciæ fronti tuæ, eam stultitiæ notam, atque impietatis inussit, quam nulla dissimulatione possis obtegere.

Verba Regis.

NUNC quoniam ex ipsius Lutheri fundamento probavimus, Sacramenta, quæ credit Ecclesiæ, non aliunde quam à DEO potuisse constitui, etiam si nihil inde prorsus in Scriptura legeretur: Videamus, an Scriptura tam nullam omnino mentionem faciat hujus Sacramenti. Omnes una voce fatentur, Apostolos in cœna Domini ordinatos in Sacerdotes. Solus istud Lutherus negat: quum planè constet illic, datam potestatem conficiendi corporis Christi, quod solus conficere Sacerdos potest. At non est, inquit ille, Sacramentum, quia non fuit illis ulla promissa gratia. Unde id novit Lutherus? quia non legitur, inquit, familiaris est ista Luthero consequentia: Non est in Evangelio scriptum: ergo non est à Christo factum: quam colligendi formam infirmat Evangelista, quum dicit: Multa facta sunt, quæ non sunt scripta in libro hoc. Sed tangemus tamen Lutherum aliquando propius. Eucharistiæ concedit esse Sacramentum: quod nisi fatetur, insaniret. At ubi reperit in Scriptura, promissam in illo Sacramento gratiam? Nam ille nihil recipit nisi Scripturas, & easdem claras. Legatur locus de cœna Dominica: non reperiet apud ullum Evangelistarum, in susceptione Sa-

Nusquam Sacramentum legitur esse signum gratiæ suscipienti.

cramenti promissam gratiam. Legitur à Christo dictum: Hic est sanguis meus Novi Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Quibus verbis significavit, semet in cruce per passionem redemptionis genus humanum. Sed quum dixit ante: Hoc

facite in meam commemorationem: nullam hoc facienti, id est, Sacerdoti consecranti, aut Eucharistiæ recipienti, gratiam ibi promittit: nullam peccatorum remissionem. At nec Apostolus, in Epistola ad Corinthios, quum interminetur male manducantibus iudicium, ullam mentionem facit de gratia bene manducantium. Quod si quid ex capite sexto Joannis, gratiam promittat suscipienti Sacramentum carnis & sanguinis Domini: ne id quidem juvare Lutherum potest, quippe qui totum illud caput negat, ad Eucharistiæ quicquam pertinere. Videris ergo, ut istam promissionem gratiæ, quam pro totius Sacramenti fundamento magnifice nobis in toto promissit opere: non potest in eo tueri Sacramento, quod fere solum reliquit: nisi (quod necesse habet) præter Scripturæ verba recurrat ad Ecclesiæ fidem.

AUDISTIN hæc Luthere prius? an potando lethargum concepisti tantum, ut ista tibi ad aures inclamata, non audias? Cur ad hæc obticuisse: quum tam magnifice tere respondere jactites? Hoccine tibi dissimulandum fuit, quod unum tibi totum illud fundamentum destruit: quo uno, tu videri vis, Sacramenta destruxisse omnia? Nam quum hoc unum Babylonis tuæ fundamentum jeceris, nullum Sacramentum esse, cuius promissio gratiæ non legeretur apertis Scripturæ testimoniis: ac nunc idem fundamentum jactas auctius, nihil omnino credendum pro certo, quod non apertè legatur in Scriptura sacra: Eo te compellit Princeps, ut aut Eucharistiæ tibi Sacramentum sit negandum: quod ante fere solum concessisti: aut si velis in eo persistere: necesse tibi sit, ab hoc præclaro fundamento desistere: & præter Scripturæ sacre verba, confugere ad publicam fidem Ecclesiæ (ut ipse vocas) Papisticæ.

Refellit illud, quod si quid præter Scripturam verum sit, certum tamen esse non possit: & periculum fore, ne vana pro veris veniant in articulos fidei, & traditiones hominum pro traditionibus Dei.

C A P. IX.

QUI D responder Frater, Pater, Potator, ad hæc? ebrius dormit: sepultus est in scypho: non audit. An postquam illud vilium edormierit: tum è crapula surgens istud nobis eructabit? quod quanquam vera sunt aliqua, nullis adhuc Scripturis comprehensa: certa tamen esse, & comperta non possunt. Nam quum plurima liceat confingere: dicit videlicet, quod vera illa, ab iis quæ fingerentur, nulla possemus nota distinguere. Ex quo secuturum, dicit illud absurdum: ut omnes humanas traditiones amplectamur pro traditionibus Dei. Si istud verum est: homo cautus Lutherus est: sed parum cautus Evangelista: parum cautus Apostolus: qui quum quædam (ut ostendimus) non completerentur scripto: quæ necesse fuit ab Ecclesia servari: non viderunt, aut illa posse aliquando excidere è memoria, aut eorum

Observa Luthere.

eorum prætextu, etiam alia, quæ ab humana vanitate proficiscerentur, auctoritatem sibi posse comparare: quasi simili modo traderentur à Deo. Et tamen ita sibi fortis videtur hac in parte Lutherus, ut centies illud exclamet nobis: nihil esse pro certo & indubitato tenendum, quod non ex Scripturis eluceat, & eisdem etiam manifestis, atque evidentibus.

Num for-
midolosus
es mi ho-
mo?

Nihil est
hoc vero
verius.

Ita solet
vincere
Luther.

Verba Re-
gis.

Quibus
confutatur
Lutherum
ex verbis
ipsius Lu-
theri.

Verba Lu-
theri
in ca. Ba.
ex quibus
manifeste
revincitur.

Alioqui censet necessario consequi, ut per errorem obliget Ecclesia sese, ad vana signa, pro veris Sacramentis: dum traditiones hominum putet esse traditiones Dei: Aut ex ambiguo Scripturæ textu, adversus veritatem falso adhærear sensui. Nam hunc errorem censet Lutherus invincibilem. Hoc loco opponere adversus utrumque possemus, non unum quempiam ex antiquis patribus, aut unum locum: è Scriptura sacra: nisi potius visum esset objicere Luthero, unum illum, quem unum omnibus præfert patribus, omnibus præfert Evangelistis, Lutherum. Quem ipsum non tam objicimus nos, quam prolato loco, Lectorem commonebimus, à Rege jam olim objectum. Et quoniam refelli non potuit à Luthero, per dissimulationem prætermisimus silentio. Sic igitur habet Rex in Sacramento Ordinis.

SE D V E L U T inevitabile telum promittit: quod hoc Sacramentum nullam habet promissionem gratiæ ullibi (ut inquit) positam: cujus Sacramenti, vel verbo meminisse negat totum Novum Testamentum: & ridiculum (ait) asserere pro Sacramento Dei, quod à Deo institutum nusquam potest monstrari. Nec licet (inquit) asserere aliquod divinitus ordinatum, quod divinitus ordinatum non est: sed conandum est, ut omnia nobis clavis (inquit) scripturis sint firmata. Utrum in Novo Testamento nulla prorsus fiat hujus Sacramenti mentio, post excutiemus. Interim sic agam cum illo, tanquam nulla prorsus mentio fieret. Nam eodem telo se sperat omnia ferme Sacramenta perfodere. Adversus quod telum, ego in scutum mihi idipsum ferum conjiciam: quod Lutherus ipse fatetur impenetrabile. Sic enim se habent ipsius verba.

Hoc sane habet Ecclesia, quod potest discernere verbum Dei à verbis hominum: sicut Augustinus confitetur se Evangelio credidisse, motum auctoritate Ecclesiæ, quæ hoc esse Evangelium predicabat.

Igitur quum istud habet (ut Lutherus fatetur) Ecclesia, quod verbum Dei discernere potest à verbis hominum, certum est istud non aliunde habere, quam à Deo. Nec ob aliam causam, quam ne in his erraret Ecclesia, in quibus non erratum esse oporteat. Sequitur igitur ex hoc fundamento, quod nobis substravit Lutherus, ut Ecclesia habeat à Deo, non id solum, quod concedit Lutherus, discretionem verborum Dei, à verbis hominum, sed etiam discernendi facultatem, qua in Scripturis divinis, divinum sensum ab humano discriminet. Alioqui enim, qui profuerit: si Ecclesia (Deo docente) scripturam veram discernat à falsa,

& in scriptura vera, falsum sensum non discernat à vero? Denique eadem ratione, & istud sequitur, ut & in his quæ non scribuntur, Ecclesiam suam doceat Deus, ne per errorem possit falsa pro veris amplecti: quum ex ea re non minus impendeat periculi, quam si vel scripturas hominum teneat pro verbis Dei: vel è veris Dei verbis, falsum eliciat sensum: præsertim si falsa suscipiat Sacramenta pro veris, & traditiones hominum pro traditionibus Dei, imo non traditiones hominum, sed figmenta Diaboli: si suam spem in fictis, ac vanis corporalium rerum signis (quemadmodum magi faciunt) Ecclesia Christi, velut in Christi Sacramentis collocet. Liqueat ergo manifeste ex eo, quod fatetur Lutherus, Ecclesiam hoc habere, ut verba Dei discernat à verbis hominum: Hoc quoque non minus habere, ut traditiones Dei discernat à traditionibus hominum: quum alioqui, utrobique possit ex æquo vitandus error exoriri: nec id agat Christus, ne Ecclesia sua hoc, aut illo erret modo, sed ne erret ullo. Errare verò majore cum injuria Christi non possit, quam si fiduciam in illo ponendam solo, ponat in signis nulla prorsus fultis gratia, sed omni bono fidei vacuis atque inanibus. Non igitur errare potest Ecclesia, in suscipiendis Sacramentis fidei: non magis inquam, quam errare potest in suscipiendis (qua in re Ecclesiam errare non posse fatetur Lutherus ipse) scripturis. Quæ res, si se haberet aliter, multa sequerentur absurda. Sed hoc imprimis, quo nihil potest esse absurdius: quod pleraque omnia fidei Christianæ dogmata, tot stabilita sæculis, ad succrescentium hæreticorum libidinem, denuo revocarentur in dubium. Nam si nihil haberi pro certo debet, nisi quod scripturis & iisdem (ut Lutherus ait) clavis, firmatum est: non solum non asseremus divæ Mariæ virginitatem perpetuam, sed & inexhausta suggeretur fidei oppugnandæ materia, si cui unquam libeat aut novas excitare sectas, aut resuscitare sepultas. Nam paucissimi fuerunt hæretici, qui non receperint scripturas: sed omnes ferè ex eo, sua stavebant dogmata: quod aut ea contenderent esse firma scripturis: aut quum illis viderentur rationi consentanea, contrarium non definiri scripturis. Quoniam ea, quæ proponebantur adversus suam sectam, aliter contendebant intelligi, quam orthodoxa intelligebat Ecclesia: & ne clara dici possent, aut alio excogitato sensu, aut prolatis aliunde ex eadem scriptura locis, in speciem valde contrariis, omnia sic turbarunt, ut viderentur ambigua. Ita adversus Arrium nisi publica stentisset fides Ecclesiæ, haud scio, an desuisset unquam de scripturis disputandi materia.

Lutherus
suo telo
miserè
confossus.

NON dubito Lector, quin, dum legis hæc: & admitteris, & detestaris istam nebulonis improbam atque impudentem dissimulationem, qui tanquam surdus eum cantum prætereat, quem nemo non sentit auriculas ejus asininas tanto

tanto cum doloris sensu penetrasse, ut nec ebrius quidem sensum possit ejus doloris excutere. Quod enim telum cadere potuit in Lutherum violentius: quam quo factum est, ut suis ipsius verbis vulneratus & confossus jaceat. Raro verum dicit: & tamen id ipsum, quod dicit verum, falsitates, quas astruit ipse, convincit. Quid hic Lutheri comminisceris effugij? quæ stolidi strophæ laborabis elabi?

Hic succurrite cōbiboni vestro Lutheri sodalium,

Convoca nebulonum; potatorum, scortatorum, sicariorum Senatum: explicent re ab hoc labyrintho: suadeant, ut quod sæpe fecisti, facias denique, revoces atque recantes, si quam unquam syllabam dixisti bene. Clama pœnitere te, quod hoc falsus es; Ecclesiæ datum, ut Scripturas DEI discernat à scriptis hominum. Quod si feceris, id quod planè facies aliquando, simul concedas oportet, incertum atque invalidum esse illud ipsum, quod ore tantum clamas, corde nihil credis, Evangelium. Sin non illud revoces, sed Ecclesiam concedas, hoc habere datum à Deo, ut non possit errare, in discernendis Dei verbis à verbis hominum: nec ejus aliam possis assignare causam, quàm peculiarem Dei curam, qua sic gubernat Ecclesiam, ut in rebus tam magni momenti eam nolit errare, necesse est, illud concedas etiam, quod Deus Ecclesiæ non deerit in scripturis intelligendis, aut dignoscendis traditionibus, sicubi tale urgeat periculum ex ignorantia: quale fuerit, si permittatur errare in necessariis articulis fidei, vel Sacramentis: in quibus errare, nihil est aliud, quàm fidem subtractam Deo, non in homine ponere, sed in signis inanibus collocare: quod prope deterius est, quàm vitulum adorare constabilem. Qua in re, quantum absit, ut CHRISTUS desit Ecclesiæ, ipse testatur, dicens: Ego vobiscum sum usque ad finem seculi.

Quid hic habes, quod obgannias Lutheri?

Ostendit, Lutherum tergiversari stolidè, conantem controversum facere, quæ sit Ecclesia Catholica: & simul responderetur ad inanes ejus logos, quibus nugatur in Ambrosium Catharinum de eadem Ecclesia.

C A P. X.

Sed hic fortassis, ut est impudens, quæstionem faciet (id quod sæpe facit) de Ecclesia, & totam Ecclesiam, quam appellat Papisticam, negabit esse Ecclesiam illam Christi. Qua in re, ne quid deesset, nebulonem istum & verè & acutè prudentissimus Princeps attingit. Nam in Sacramento Ordinis, quum recitasset hæc verba Lutheri, ex captivitate Babylonica.

Verba Lutheri. Hoc Sacramentum Ordinis Ecclesia Christi ignorat, inventumque est ab Ecclesia Papæ: subjungit Princeps.

Verba Regis. HÆC pauca verba, non parvum habent & falsitatis & absurditatis acervum. Nam & Ecclesiam Papæ discernit ab Ecclesia Christi: quum Papa sit ejusdem Ecclesiæ Pontifex, cujus & Christus. Ait Ecclesiam invenisse, quod non invenit: sed accepit institutum. Ait, Ecclesiam Christi hoc ignorare Sacramentum:

quum satis constet, nullam fere mundi plagam esse, quæ ritè profiteatur fidem Christi, quin ordinem habeat pro Sacramento. Nam si posset obscurum aliquem angulum reperire (quod, opinor, non potest) in quo nesciatur Sacramentum Ordinis: tamen angulus ille non esset cum reliqua comparandus Ecclesia, quæ non Christo solum subest, sed & propter Christum, unico Christi Vicario, Papæ Romano & ordinem credit esse Sacramentum. Alioqui si peristeret in eo Lutherus, ut Ecclesiam Papæ discernat ab Ecclesia Christi: & apud alteram dicat ordinem haberi pro Sacramento, non haberi apud alteram: proferat illam Ecclesiam Christi, quæ contra fidem papalis (ut vocat) Ecclesiæ, ignorat Sacramentum Ordinis. Interim certè perspicuum est: quum dicat, hoc Sacramentum ignorari ab Ecclesia Christi, & de Christi Ecclesia, dicat eos, quibus præsidet Papa, non esse: utraque ratione ab Ecclesia Christi eum segregare non Romam tantum, sed Italiam totam, Germaniam, Hispanias, Gallias, Britanniam, reliquasque gentes omnes, quæcunque Romano Pontifici parent, aut ordinem pro Sacramento recipiunt. Quos populos omnes quum de Christi tollat Ecclesia, necesse est: ut aut Ecclesiam Christi fateatur esse nunquam: aut more Donatistarum, Ecclesiam Christi Catholicam, ad duos aut tres hæreticos redigat, de Christo susurrantes in angulo.

Eam fortasse vidit in Utopia,

VIDES Lector, eo rem redegissem Regem, ut si Ecclesia, quam vocat Lutherus Papisticam, non sit Ecclesia Christi: necesse sit, aut nusquam esse Ecclesiam Christi, aut illic esse tantum, ubicunque sint duo vel tres hæretici, de Christo susurrantes in angulo.

Quid ad hæc responderet Lutherus? tacet: satis laudat: agnoscit sic intelligere se, Christi verba, dicentis: Ubicunque sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi & ego sum in medio eorum. Neque meminit, quicunque separantur ab Ecclesia, eos, etiam si congregentur, ac loquantur de Christo, conciliabilem esse Diaboli. Una est Ecclesia Christi: extra quam, nulla est Ecclesia, nisi malignantium. Atqui, nihil miror, Lutherum nihil ad ista respondisse Regi. Nam is perpetuus hominis mos est assidue inculcare sua: sed interim semper omnia transire, quæ objicit adversarius: quemadmodum in hac ipsa quæstione fecit, dum responderet Ambrosio Catharino, quem quantum vis irrideat is, qui in eo libro Theseus Luthero fuit in exhaustendis infacietis facietis, tamen is quoque non dubito, quin videat, Catharino plus esse & ingenii & eruditionis in digito, quàm habeat Lutherus in cerebro. Cui quum responderet iste de potestate Pontificis, & Ecclesiæ: nihil omnino respondit ad ea, quæ Catharinus objecerat. Quæ quisquis æquus & incorruptus legerit, & cum Lutheri scriptis contulerit, pronunciabit, Lutherum egregium esse nugonem, qui tacitis omnibus quæ dicit is, cui responderet, nihil

Cujusmodi sunt Lutherani.

Lutherum nihil respondere ad objecta sibi à Catharino, nihil

nihil responderet aliud, quam nego omnia quæ dicis. Nolo distinctiones. Nihil credo præter scripturas. De Scripturæ sensu, non credo sanctis patribus: nam erraverunt omnes. Nolo allegationem inconvenientis. Allegatio inconvenientis non solvit argumentum: & mille nugæ ejusmodi.

Nam, quum Catharinus, id quod necesse est, Ecclesiam istam militantem distinguat à triumphante: quod in altera promiscue vivant mali cum bonis, in altera duntaxat sancti, non vult distinctiones Lutherus, non distincturus, ut video, inter electionem, de qua Christus ait; Multi sunt vocati, pauci verò electi, & electionem illam, de qua dicit idem; Nonne duodecim elegi vos, & unus ex vobis diabolus est? At, ne manifeste se nugari fateatur, jubet distinctiones ex Scriptura probari: velut tum demum crediturus, & tamen idem nihilominus irridet distinctionem, qua fides charitate formata distinguitur ab informi.

Verba Lutheri.

Vox sinistis commentum omnium nequissimum illud, informis fidei: quo facilius & tutius sacrilegia vestra, in scripturas Dei seu latrones Moab mitteretis: Nobis autem Paulus dicit; Quæ societas lucis & tenebrarum? Quæ conventio Christi & Belial.

Hic refellitur Lutherus evidente scriptura.

VIDES ut hanc distinctionem, velut ex autoritate Pauli, pronunciet esse non solum fictam, sed etiam nequissime fictam. Sed interim, dissimulat quod Apostolum ipsum nequitia insinuat nebulo. Quid enim frequentius in ore Pauli, quam hæc distinctio? Quod multis in locis inculcat, quam multum intersit inter eam fidem quæ caret charitate & bonorum operum vita, & eam quæ per dilectionem operatur. Sed Lutherus satis fuit, alterum clamare, alterum dissimulare silentio.

Non omnia posse scripturis ostendi: cum multa sine ulla scripturis prodita

JAM, quum Catharinus allegaret interdum quædam: quæ divinitus Ecclesiæ tradita, scribunt omnes sancti patres, & totus credit Christianus orbis: clamat Lutherus, nihil recipio præter evidentem Scripturam. Caterum quod omnia scribi curavit Christus, quæ vult Christianos credere, id constanter negant fideles omnes: nec adhuc ullo Scripturæ verbo probat Lutherus.

QUUM de cuiuspiam Scripturæ sensu verteretur quæstio, & Catharinus pro interpretatione quam asserbat ipse, constantem asserret sanctissimorum patrum, antiquissimorum interpretum, eruditissimorum virorum consensum, clamat Lutherus, non curo sanctos patres: non curo veteres interpretes: non curo doctos illos Doctores: omnes erraverunt, ut homines: nec interim fere quicquam affert pro se, nisi quod clamat verum esse quicquid dicit: & quod ipse non errat: nec errare potest, utpote non homo, sicut erant sancti patres, sed extra sortem humanam infallibilis asinus.

QUUM Catharinus probaret ex Lutheri positione, multa sequi absurda, & inconvenientia, clamat Lutherus: Allegatio inconvenientis non solvit argumentum: quum deductio ad inconveniens fortissimum sit & probandi genus, & confutandi. Sed Lutherus nihil dicit, etiam si quis ex ejus dogmata probeat consequi hominem esse asinum. Non magis profecerit, qui probeat istud Lutherus, quam, si quis idem probeat asino.

QUUM Catharinus diceret, in illis verbis, Matth. cap. 16. Tibi dabo claves regni cælorum, promissas esse claves, non datas: sed ex eo probari necessario dasse: quod dubium non sit quin Christus verax impleverit promissionem, responderet Lutherus, etiam si promissit Christus, non esse credendum, quod promissa præstiterit, nisi in Scriptura legatur implevisse.

Nam, opus est locum, personam, & tempus exhibita promissionis, non nostra suffocatione, sed illius testimonio nobis certificari. Si enim in Scripturis ista exhibitio clavium non poterit ostendi, in hodiernum usque diem erimus incerti: quo tempore Petrus eam accepit. Absit autem, ut nos Christus sic incertos reliquerit: ut nesciamus, quo tempore, quo loco Petrus claves accepit.

O MAGNUM periculum, si nesciamus, quo tempore, quo loco Petrus claves accepit. Nam istud nescire, profecto non multo minus periculi fuerit, quam si quis nesciat quo die, & quo loco Petrus baptizatus sit.

PRÆTEREA, quum Lutherus interdum Scripturæ textum quempiam detorqueret in partem suam, Catharinus ejus interpretationem falsam refellens, quum veriore sensum suffragantibus antiquis interpretibus confirmasset, refert ex abundanti, alios etiam sensus: quorum quemlibet ostendit esse magis probabilem, quam sit ille quem Lutherus solum verum evidentemque contendit. Istud vero Lutherus siteludit.

Non tibi permitto, ut Scripturæ plures quam unum sensum tribuas. Nihil apud me valet: quod toties tentas. Potest etiam sic dici: potest etiam sic intelligi: potest etiam sic responderi. Potest mi Catharine: hac omnia sunt argumenta falsitatis, & mera effugia, & planè roboræ mea sententia.

SCILICET Lutherus. Quidni? ut si quis ostendat, te proferretalem pro sensu, indubie verò, qui sit è multis minime verisimilis, quo pluribus modis ostenderis esse stolidus: eo vicissim magis gloriare tu, velisque multo videri sapientior.

Sic, dicto, Hoc sic, & non aliter intelligi debet: ut afferas unam constantem simplicemque sensum Scripturæ: sicut & ego facio, hoc est enim Theologi, sicut illud Sophista.

CERTE Lutherus ut literalem sensum, fateor esse fere semper unice efficacem ad probandum quippiam, si quando sit perspicuus: ita quum sæpe accadat, ut res dicatur obscurius, quam ut unus ille sensus ex ambiguis verbis eniteat eruditissimus quisque, & sanctissimus

Quod Lutherus Sophista vocat facinus maxime esse Theologi.

Theologorum veterum solitus est diversos sensus elicere, rem in medio relinquens expendam. Nimirum, arbitrati sunt tutum illud esse; & modesti vereque Deo digni Theologi, non Sophistæ, quemadmodum scribis officium. Istud vero, quod solum tu clamas Theologi esse officium, Theologi illi veteres & veri, partes existimabant esse, verè mereque stolidi, superbi que nebulonis temeritatem: qui sensum Scripturæ dubium, & inter eruditos controversum, aut ex suo sensu solo commentum, solum contendat esse genuinum. Cujusmodi stultorum genus admonet, ac taxat sapiens ille quum dicit. Ne ininitaris prudentiæ tuæ, & ne sapiens videri velis in oculis tuis. At Lutherus in oculis suis solus sapiens, exclamat.

Verba Lutheri.

Nolo Catharineusum longum, & multitudinem tecum sentientium invoces, verbum Christi hic me urget. Hæc credendum est uni præ omnibus Sanctis, etiam Angelis.

CREDENDUM est procul dubio Lutheri plus uni Christo, quàm Sanctis omnibus, & omnibus Angelis. Verum, quum Deus loquatur in sanctis suis, juxta illud: Non estis vos, qui loquimini: sed Spiritus sanctus qui loquitur in vobis: quum tot sancti, tam docti consentiant, verba Christi non in eam dicta sententiam: quam tu solus, contra tot sanctos, tam doctos contendis, jam non quod tu jactas, Christo consentit, qui consentit tecum: sed contra veritatem quam Deus tot sanctis suis inspiravit, consentit mendaciorum patri diabolo, qui per te veritatem conatur intervertere. Nam quum rupto tuo more, scripturam detorqueas, dicens: De quo enim Angelorum aliquando dixit? hunc audire, quali ex illo verbo, nihil debeas credere, quod quisquam dicit alius: Cur non illius etiam verbi meministi, quod Christus ipse dicit Apostolis, ac per illos cæteris, haud dubiè Sanctis, quibus ipse dignatus est suum Spiritum infundere? Qui vos audit, me audit. Quem Spiritum suum, quum abunde Christum constet inspirasse sanctis Ecclesiæ Doctoribus: quorum & doctrinam, & vitam multis comprobavit miraculis, etiam si nemo unus non aliquando sit lapsus ut homo, quod tu quoque prædicas ipsis contigisse Apostolis, tamen in quo tam frequentes per tot ætates conspiravere, non est dubitandum, in illud eos divini Spiritus aspiratione consensisse, qui facit unanimes in domo: & te, quum eorum consensum spernas, & sæpe blasphemus exclames: Non curo centum Hieronymos, non curo mille Cyprianos, Augustinos, Ambrosios, in illas Christi minas impingere: Qui vos spernit, me spernit.

QUUM Catharinus ei concessit, verum id quidem esse, quod Christus sit vera & solida petra, & verum caput ecclesiæ, sicut tamen ut Petrus etiam, & petra sit & ecclesiæ caput sub Christo, hic minuscè sibi plaudat Lutherus: & sibi videtur perquam festivo scurrari.

Verba Lutheri.

Non sentit solidum hoc caput: quod si mea disputatio uno aliquo sensu vera conceditur, præsertim

in spiritu, quod mihi concedit Catharinus, jam plane victoriam adversarii accedente calculo.

DEINDE pergit homo festivus facere scurrari, jactans crasse sibi philosophandum esse, coram crasso & pituita laborante capite: quia nihil esset aliud ad lyram, & ideo Catharinum Lutherus, omitta lyra lepidus illudit literis, & velut puerum, docet per A. & B. tanquam demonstratione Geometrica rem probaturus. sic enim scribit:

Quod si A. disputet cum B. & eo res procedat: ut Verba A. concedat B. optime, & in spiritu locutum esse, se Lutheri. verò alium sensum externum sequi: & tamen hoc ipso facto, A. gloriatur sese vicisse, illumque confutasse, deinde conviciis totum agat triumphum: Quid hic spectator judicabit? An non Bacchas, aut Corybantes insanire putabitur?

HA. HA. HE, facete, laute, lepide Lutheri, nihil supra. Catharinus plane perditus. Risu omnes qui audiunt emoriri. Denique metuunt omnes jam te. Sed, quæso te Luthere bona cum venia tua, liceat nobis hominibus crassis, istam demonstrationem tuam, ut ipse fateris crassam, crassius adhuc excutere. Fac igitur disputent inter se A. & B. & dicat A. Moysen fuisse ducem filiorum Israel ex Ægypto: B. verò illud omnino perneget. Deinde dicat ipse B. Deum fuisse Ducem, & id ei concedat A. & fateatur ipsum B. in hoc optime & verissime dicere, & maxime in Spiritu, & tamen id nihilominus verum esse, quod dicit ipse A. videlicet ducem filiorum Israel fuisse Moysen. Jam si B. propterea quod A. concedat ei verum illud esse, quod dicit ipse, & maxime in Spiritu gloriatur ex eo se vicisse, & conviciis totum agat triumphum, quid hic Lutheri spectatores sentient? An non verè bestiam esse? B. an non fuisse dignum sentient ejus vere crassum & pituitosum caput?

JAM, quale est illud, quos ais, præsertim in spiritu? Nuper dicebas non spirituales sensum, & mysticum probare quicquam, sed literalem tantum. At nunc subito quum tibi Catharinus concederet verum esse spiritualiter, quod Christus sit petra: sed Christum tamen illo apud Matthæum loco, non de sua præcellentia locutum: sed de præficiendo suo gregi vicario, placet illico tibi sensus spiritualis, & ad rem probandam præfertur literali. Nam ex eo quod te concedit, aliquo sensu verum dicere, præsertim in spiritu, concludis eum falsum dicere: quum sanctorum patrum calculis obstat tibi subvertenti literam. Nam etiam si verum sit, ut est: quod Christus est verissima & solidissima petra, verissimum caput Ecclesiæ, & verissimum Ecclesiæ fundamentum lapis angularis, qui fecit utrumque unum: tamen in illo loco non de sua præsentia locutum Christum, sed de substituendo in Ecclesia sua primatu, non solum Sancti testantur, & Christianus orbis consentit, sed etiam ipse contextus literæ aperte videtur ostendere: neque enim admodum belle quadrare videtur sensus, quem assignas ipse: tanquam Christus ita loqueretur.

Tu

Tu es Petrus, & ideo ego ædificabo Ecclesiam meam super me ipsum.

AT non est, inquis, nisi unus sensus, ergo si meus est verus, falsus est Catharini. Ipse non negas alium interdum esse mysticum sensum, alium literæ, quem tu solum dicis efficacem ad probandum. Hunc igitur sensum assentientibus interpretibus plerisque omnibus, Catharinus asserit sibi, tibi concedit mysticum; qui nihil præjudicat literæ. Sed hic rursus obblateras, & clamare non desinis.

Verba
Lutheri.

Tu Catharine non negas meam disputationem esse in aliquo sensu veram: ergo tua est falsa. Nam si aliquid est verum quod ego dico: totum est falsum quod dicis tu. Nam aut mea funditus & in totum nega, aut tua funditus inania esse concedas.

Quam æquam legem offers Luthere. An non apud Vergilium, aliquid veri dixit & Synon: & tamen magno stetit Trojanis qui veris ille cti crediderunt assutis mendacis. Nihil ne contra te dicit, nisi qui tua omnia funditus & in totum sustulerit? Ergo si tuis mendacissimis dogmatis intermisceas Apostolorum Symbolum: aut negandum est, quicquid illi dicunt veri? Aut simul concedendum, quicquid ipse mentiris. O acumen Lutherianum.

SED illud videlicet est inevitabile telum, & gladius fortunatus, quo Catharinum confodias: quod etiam si Petrus Ecclesiæ primas institutus fuerit, Papa tamen non possit primas esse, nec Petro succedere possit in officio, nisi qui Petro succedit in moribus. Hic regnas, rides, gestis, illudis, & omisisti omnibus sanctis viris, qui in sacrosancta sede præfuderunt, velut corvus & vultur, sola involas ac depascis putrida: nisi quod non raro sanctissimos quosque velut rabidus canis arrodas, & dente rabifico, mel ipsum & antidotum, tibi vertis in venenum. Sed altum interim tibi silentium est, de illis omnibus: quæ tibi ad illa responderat ante Catharinus: qui tibi probavit evidentissime sic sejunctam esse causam hominis, & officii, morum & magistratus, virtutis, & potestatis, ut malis etiam & flagitiosis viris quamvis tollatur in cælo vita: quam Deus despondit virtutibus, in terra tamen non tollatur autoritas, quam Deus conjunxit officio. Quamobrem Luthere si vir videri vis, abeas oportet prius atque ad illa respondeas Catharino: cui postquam non more simii gesticulis & nugamentis, sed quod hominem decet, solida ratione responderis: tum demum redeas licet ac rideas ad Calendas Græcas. Interim profecto insanus, & Ajacis tisi furiosior est iste risus tuus, quo tacitis & dissimulatis adversarii rationibus, tanquam nihil audires, nihil respondes: sed nugaris tantum ac velut amens, & insanus irrides, & mirificè te facetum putas, dum in id jocularis, nugaris, surrarisque: quod si Petrus dici posset petra, qui sanctus erat ac pius, aliquis ita desiperet ut petrae nomen putet in Papam quempiam posse competere, qui Petri non respondeat virtutibus. O perplexum nodum, & explicatu

difficilem. Quum Christus, Petrum propter fidei suæ firmitatem, tanquam petram aliquam sibi substitueret ecclesiæ suæ caput, & primatem, non qui immortalis esset, ut æternum potiri posset officio, sed in quod per vices multi succederent, nec omnes æqualis meriti etiam si petrae nomen in illos non quadraret, an ideo non est eadem potestas officii? Quid si sic dixisset Christus? Ego te Petre bonum & sanctum virum ob egregias virtutes tuas, Ecclesiæ meæ primum præficio, ut tu sis exemplo, cujusmodi velim tibi successores suffici: certe si successor ejus aliquis esset talis, de quo neque boni, neque Sancti nomen posset prædicari: tamen eadem esset autoritas in officio: nisi nemo fuit sacerdos in Israel post Moylen & Araonem: nisi qui utrumvis eorum æquipararet sanctimoniam: aut nisi nemo sit episcopus, qui non sit omnino talis, qualem describit Apostolus: certe Paulus ipse detulit episcopo etiam impio, & Caphæ scribit Evangelista, & impio, & ignorant, prophetiæ datum spiritum, propter episcopatus officium: Quin Christus ipse quum pronunciat Scribas & Phariseos, viros nimirum impios & improbos: qui aliorum humeris graves imponent sarcinas, quas ipsi digito suo nolebant attingere, sed interea supine vivebant & male, Christus tamen, ut dixi propter officium jussit illis obtemperare populum.

Quam validum & illud, quod tibi videtur *Quid magis ridiculum hac opinione.* absurdum, ut petrae vocabulum, qui significabat pium, in eum aliquando competeret, qui sit impius. Opto tibi mentem, vel tantisper sanam, dum possis perpendere eam rem quam ridicule derideas. Nam quæso te Luthere, petrae nomen sanctius ne censes esse quam Christi? At Christi vocabulum etiam in malum competerat, & reprobum, nisi Luthero sit ridiculus David, qui de Saul dixit, peccavi tangens Christum Domini.

MIROR Luthere tibi, qui solus videri vis legisse scripturas, adeo videri novum, si quod figuratum vocabulum diversis interdum rebus competat. Rogo te an non gigantes in Scriptura sacra, velut superbi & violenti viri dantur: & tamen Christus ipse gigas dicitur? Quid serpens, quoribus in Scriptura designat diabolus? An non idem exaltatus in deserto, figurabat Christum: etiam si non nesciam cuidam & ex doctissima & sanctissima classe Theologorum, videri serpentem, ibi quoque designare diabolus: quod in Christi crucem sublatum, affixus & mortuus venenum & nocendi vires amiserit. Sed mihi fortius est, quod ad se figuram Christum traxit ipse, quum dixit: Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, sic exaltari oportet filium hominis. Jam illud opinor non est ambiguum, leonis vocabulum non semel in scripturis inditum esse diabolo: & tamen nihilominus de Christo dicitur. Vicit Leo de tribu Juda. Electus & Apostolus an non sancta sunt nomina: & tamen utrumque competerat in fratrem tuum Judam, etiam tum cum in eum competerat nomen diaboli: ut videas, quam

argutus sis, qui disputes absurdum esse, ut aliquid petra dicatur nisi sanctum: quum videas Christum dici, qui non sit sanctus, & Apostolum dici, qui sit diabolus: & idem vocabulum & Deo datum & dæmoni: & ejusdem animalis figura sit designatus & Servator & Sathanas. I nunc Luthere, & gloriare cum tuis: quod de Primatu Pontificis, Ambrosio Catharino fortiter & festivere respondeas.

MIHI Lector non erat propositum hoc in loco, de Pontificis quicquam potestate tangere: nec tam huc illexit me libido docendi, qua similis semper sit Lutherus sui: quàm pertraxit invitum consuleanea viri tractatio, qua sic intricavit Ecclesiæ quæstionem, cum quæstione Pontificis, ut ei respondere de altero non potuerim, nisi aliquid de utroque attingerem. At de Ecclesiâ, quænam sit hic in terris, quum vel maxime res tractari postulet, non erat consilium eorum quicquam intactum præterire, quæ Lutherum senseram, nec sine Thesæo ea de re tam acutem tractasse, ut nullo usquam loco aut sæpius gloriatur aut impudentius. Nam & hoc quoque habet perpetuum, ut semper gloriosissime triumphet verbis, ubi re ipsa turpissimum se victum videt. De Ecclesiâ igitur tractaturus abstinere voluissim libenter, non solum à causa Pontificis, sed etiam à quovis alio Lutheri dogmate, quatenus pateretur præsens argumentum, quo non aliud, quàm eas nugæ ejus desumpsit refellere: quas in istum congesti librum, quo nebulo respondet principi. Nam scelerata ejus dogmata, apud æquos ac bonos viros, satis se refellunt ipsa, & à multis eruditissimis viris abunde confutata sunt, Appriate, Catharino, Eccio, Gaspare, Cocleo, Emptero Placentino, Kadino, Fabro, multisque itidem aliis, quos partim audio, partim video, solidis & veris rationibus hominis amentiam pulcherrime traduxisse. Cujus assertiones ita retexit, ac revicit Reverendus Pater Johannes Fischerus, Episcopus Roffensis, vir eruditionis ubertate clarus, & vitæ puritate clarissimus, ut, si quid est frontis Luthero, magno jam sit empturus, assertiones suas olim jam combustas à se. Imo vel secum quoque potius, quàm cum tanta & tam æterna infamia sua, monstrosum sætum suum & spurcum Eryctomim conspiceret Christianus orbis. Certe quod ad Pontificis Primatum pertinet, ita rem dilucidam reddit idem Reverendus

Episcopus, ex Evangeliiis, & Actis Apostolorum, & toto corpore Veteris Testamenti, & omnium consensu sanctorum Patrum, non Latinorum modo, sed quos maxime repugnasse jactare solet Lutherus etiam Græcorum, postremo generalis definitione Concilii victis, & victos se fatentibus, qui pertinacissime tum resisterant, Armenis & Græcis: ut frustra mihi facturus viderer, & rem actam acturus, si de Pontificis Primatu scribere, de integro rursus ordiret. Cui sedi ut obedierem obtemperem cum illa movent omnia, quæ docti sanctique in eam rem collegerunt: tum illud profecto

non movet minime: quod toties sumus expectati, non modo neminem inimicum fuisse Christianæ fidei, qui non illi sedi bellum simul indixerit: sed etiam neminem unquam extitisse qui se professus sit ejus sedis inimicum, quin idem paulo post se declararit insigniter, Christianique & religionis nostræ capitaliter hostem, & proditorem esse. Valde me movet & illud, quod si ad istum modum hominum vitia imputentur officiis, non modo non consistet Patrus, sed & regnum, & dictatura, & consularatus, & omnis omnino magistratus corruet, & erit populus absque rectore, sine lege, & ordine. Quæ res, si aliquando contingat, id quod aliquot Germaniæ locis videtur imminere, tum demum magno cum damno sentient, quanto magis interlit mortalium, vel malos habere rectores, quam nullos. Certe quod ad Papam pertinet, quid mali fuerit caruisse, novit Deus, qui eum tuæ præfecit Ecclesiæ: nec optandum puto, ut res Christiana periculo perdiscat. Quanto magis optandum, ut tales Deus faciat esse Pontifices, quales ère Christiana, & Apostolici muneris dignitate fuerit, ut sua

Nullum recalcitraf. se Romane sedi: qui non Christi quoque jugum excusserit.

Talis potius optandus pontifex quam pontificium ejiciendum.

CHRISTUS, quod Catharinus fatetur, Pri- Verba Lu-
mo de petra & Ecclesia, Secundo fatebitur, quod theti.
Christus promittat portas inferi non prevalituras
adversus eam. Clarane sunt hæc Catharine? Non
enim bestia, sed Christus ea dicit. Stet ergo, portas
inferi

Qui vice-
rint Luth-
rum in his
quæ supra
commemo-
ravimus
author,

Johannes
Episcopus
Roffensis.

inferi non prevalere adversus, neque petram neque ecclesiam. Porta autem inferi tunc prevalens, quando in peccatum perpillunt. Aut dic tu, quid sit portas inferi prevalere aliud. Sicut contra aedificari super petram, est in gratia & bonis operibus crescere, ut dicere possis, hoc esse portas Sion prevalere. Sic. 1. Pet. 2. dicit. Vos tanquam lapides vivi super aedificamini domus spiritualis. Et Ephes. 2. In quo & vos coaedificamini, in habitaculum Dei in Spiritu sancto. Et ne mihi elabaris. Ego, fidem informem habeat Papa, vel petra tua, vel Ecclesia tua: nihilominus, si in charitate non fuerit: sub potestate diaboli, & portis inferi fuerit; Quia Rom 8 dicit; Qui spiritum Christi non habet, hic non est eius. Et Matth. 7. Qui fide infirmi fuerant, & miracula fecerant, & recte docuerant, audiunt sibi dici: Discedite a me omnes operarii iniquitatis. Obsecro te Catharine, homo Itale, Thomista, digneris hic, bestiam parumper audire. Concedere cogo te per hac dicta eum qui sine charitate sub diabolo esse, & ad Christum non pertinere, ac per hac portas inferi in eum prevaluisse & dominari, tanquam in servum peccati. Sicut Christus dicit Johannis 8. Qui facit peccatum, servus est peccati. Suntne etiam hac satis clara? An hic Origene. Chrysostomo, aut etiam toto Patrum catalogo opus est? Ultimo id quoque concedis, Papam, quem tu petram vocas, & aedificatos super hanc petram, & subiectos visibili administratione ecclesiam appellas, aliquando peccare & peccasse. Nonne concedis? Imo si verum fateri voles, non est sceleratior gens in terra, quam ea, qua Papa hodie pertinacissime adharet: & qui maxime super eum sunt aedificati: ac per hoc portis inferi subiecti, & omnium scelerum servi. Responde nunc. Ubi est tua verbosissima farrago totius hujus disputationis? da Ecclesiam illam, da petram, in quam non prevalens porta inferi. Quidas? Audin Catharine? Non Papam dabis, scio, neque Papistas. Quam ergo dabis? Nullam externam Ecclesiam, nedum Romanam. Quia hanc solum dabis, si Christum audis, qua sine peccato est, domina scilicet portarum inferi. Quamcunque enim dederis, incertum est, an sit in peccato & sub portis inferi. Si Romam dederis, ipsamet testabitur, se esse scelerum lernam. Concludo ergo adversus te, demonstrative convictum, verbum Christi Matthaei 16. ad nullam personam pertinere, sed ad solam Ecclesiam in Spiritu aedificatam super petram Christum: non super Papam, nec super Romanam Ecclesiam.

Quæ sit petra? Lutheri sententia, super quam aedificata est ecclesia Christi.

Quam cito enim non dederis Papam sanctum, tam cito non dedisti petram neque Ecclesiam, sed sentinam peccati, & Sathana synagogam. Cum autem etiam sanctus Petrus si præsens esset, non possit scire, an sanctus esset, & permaneret sine peccato, ideo necesse est, ne ipsum esse petram, sed solum Christum, quem solum sine peccato esse & permanere certissimum est, & cum eo Ecclesiam suam sanctam in Spiritu. Revertamur ad conditionis pactum.

Tibine licet, in homine bonum, quod ais, non licere Papæ in hæreticum.

Uno ego te Catharine hoc errore comprehendi, & indissolubili vinculo constrinxi, quare te hæreticum proclamo convictum, & cum tanto libro condemnatum & maledictum. Habes quod hic mutias Catharine? Surge homo Thomista, & contere bestiam hanc maledictam: qua tam subito ad universa tua portenta, non solum respondit: sed etiam ea ad

nihilum redegit. Igitur sicut petra ista, sine peccato invisibilis & spiritualis est, sola fide perceptibilis: ita necesse est, Ecclesiam sine peccato invisibilem & spiritualem, sola fide perceptibilem esse: Oportet enim fundamentum esse cum aedificio ejusdem conditionis. sicut dicimus, Credo Ecclesiam sanctam catholicam, at fides est rerum non apparentium. Quare hoc verbum Matthaei; Tu es Petrus, per dis dia pason à Papatu, & visibili Ecclesia ejus distat, imò eam funditus subvertit, & synagogam Sathana facit. Ulterius si per petram Papam, & per Ecclesiam aedificatam, intelligeretur obediens Papa congregatio, sequitur Papam non esse Papam, nec Ecclesiam esse Ecclesiam. Quod evidenter probo sic. Quia petra & ecclesia sine peccatis esse debent, non subiecta portis inferi. At cum nullus in mundo possit esse talis certo & infallibiliter, & tamen certa debet esse petra, certa quæ ecclesia: sequitur nullum esse Papam, nec Ecclesiam. Ergo Christus noster nusquam aedificavit quam promiserat. Divum Thomam hæreticum Lutherum

EN Lector vere maledictam bestiam: de qua dicitur Apocalypsis 13. Quis similis bestiae, & quis poterit pugnare cum ea? Et datum est ei os loquens magna, & blasphemias. Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum blasphemare nomen ejus, & tabernaculum ejus, & eos qui in caelo habitant. Sed veniet tempus quum bestia mittetur in stagnum ignis ardentis, & sulphuris. Interea bene habet, quod providit Deus, ut hæc tam invicta & maledicta bestia, semper pugnetur secum. Nam quæ fatetur, ecclesiam esse certam, sic tamen tractat, ut reddat incertissimam: & quæ non contenta est humano more sentire, dum sectatur & ostentat abstrusam quandam, ac reconditam sapientiam: crallam istam, & vulgo notam Ecclesiam tra-

Quo Lutherus redigat Ecclesiam.

Quæ sint
inferi
portæ, illæ
à Christo
commemo-
ratae.

adversus Petri fidem, neque Petro datam solvendi ligandi que perpetua successione propaganda in potestatem diabolus prævalebit: atque id Christus alibi sit non uno loco pollicitus, tamen hoc in loco ubi non Sathanam nominat, non inferos, sed portas inferi: non tam probabile sit eum dixisse de diabolo, quam de quopiam alio adversus Ecclesiam suam, non prævalituro: neque enim demonem magis dixerim inferi portas esse, quam viam. Quod si quæras, quid aliud esse possit inferi porta, quam Sathan duastibi non ex commentio meo, sed ex Veterum interpretatione de promam. Alteram præfides & tyrannos mundi, qui nascentem persequerentur Ecclesiam: nec prævalere tamen adversus eam. Alteram portam esse dico, re tuique similes, si quis unquam similis tui fuit, hæreticos & Antichristos, qui inter triticum unanimis & concordis fidei, non desinunt seminare zizania sectarum & schismatum: nec solum dividere student inconstantem Christi tunicam: sed & nomen ejus fidemque subdole per cuniculos evertere. Nam & per hæreticos, miseri quos decipitis velut per apertas & patulas inferorum portas ingrediuntur ad inferos. Sed tamen stabit verbum Christi. Quantumvis impugnetis Ecclesiam, non prævalebitis adversus eam. Restabit frementibus & frementibus vobis Ecclesia Christi.

VIDES hic bone vir, præclaram istam demonstrationem tuam, nihil demonstrare, nisi demonstres prius in isto loco, Christum per inferi portas designasse diabolum: quas Veteres interpretati sunt illos corporales ecclesiæ persecutores tyrannos: & vos spirituales impugnatores hæreticos. Sed nunc ut demus tibi, portas inferi significare diabolum, adhuc liceret negare id quod ais portas inferi prævalere, eo in loco pertinere quicquam ad peccatum: sed id promississe Christum, nullas diaboli machinas satis valentes fore, ut fidem ecclesiæ, cui Petrum præficebat, extinguerent: aut ipsius auctoritatem ac potestatem ligandi solvendi que possent infringere, sicut adhuc uti venisse videmus. Atque istud quum verius vero sit: tamen ut multis modis videas, quam nihil omnino dicās, quum tibi videris dixisse bellissime, demus adhuc tibi, si voles, non solum portas inferi significare diabolum, sed eam rem, ad peccatum totam pertinere: negabo tamen etiam sic, in illo Christi verbo, hoc esse prævalere, quod tu interpretaris: videlicet ut prævalere sit, in peccatum quomodocunque percellere. Neque enim prævaluit inferi porta contra quemlibet, quem diabolus deiecit: sed adversus eum duntaxat prævalet: qui tandem sic deiecit, ut non resurgat in pugnam. Nam nec in duello victus dicitur, qui prostratus in terram rebellat tamen: & in pugnam conatur assurgere. Quid, quod hoc ipsum videtur portæ nomen ostendere: nisi quis otiose posita putet. Nam quum portæ sit officium duplex, ut vel intrare conantes excludat, vel inclusos coërceat, & non patiat exire, nec inferi portæ quemquam excludant,

(nam volentibus intrare Noctes atque dies patet attri janua ditius; Sed revocare gradum, superasque evadere ad auras, hoc opus, hic labor est) patet profecto, quod non adversus quemlibet quem diabolus pellexit, prævalent portæ inferi: sed duntaxat adversus eum, quæ sic tenet inclusum, ut nunquam possit erumpere; Nam qui se proripuit foras, prævaluit adversus portas. Itaque non prævalere portas inferi adversus quemlibet, quem adjicit in peccatum, vel illud indicat, quod septies in die cadit etiam Justus. Manifestum est igitur adversus nullum prævalere portas inferi, præterquam adversus eum, quem sic incluserint, ut nunquam possit exire: quod, quum nemini contingat in hac vita, patet illud Christi verbum non obfistere: quo minus & peccatores in hac vita possint esse de ecclesia. En bone vir præclaram demonstrationem tuam! Cujus nulla pars quicquam demonstrat aliud, quam stolidam & scurrilem impietatem tuam.

NAM, & ostendi nunc istorum verborum interpretationem, veterum Sanctorum sententis & scripturis ipsis consentaneam: quæ plane refellit & confutat tuam. Nunc illud addam: quod si faterentur etiam, quicunque legerunt unquam sacras literas, non satis intelligere se quid sibi voluerit Christus in eo, quod dixit inferi portas adversus ecclesiam suam non prævalituras: nemo tamen possit nescire sensum quem affert ipse falsissimum esse, & doctrinæ Christi repugnantisimum.

QUÆSO te candide Lector, istud considera (ut ab isto nebulone revertar ad te) quod Lutherus non hoc solum dicit, neminem esse de ecclesia; quamdiu est in peccato: qui si tantum istud diceret, & falsum diceret, & impium, sed multo dicit impudentius & magis impie: quod qui est de ecclesia, non peccat: imo nec peccare potest. At enim portas inferi non prævalituras, idem esse quod in peccatum non posse percellere: ex quo plane sequitur, quod qui semel sint de ecclesia, nunquam possint in peccatum percelli: & qui in peccatum perpulsi sunt, eos nunquam fuisse de ecclesia. Et, ne quid dubites, eum istud plane sentire, non aliud omnino dicunt celebres illæ collectiones, quibus hoc pacto lutulente syllogizatus.

Nullus cedens portis inferi, est ecclesia supra pe- Verba Lu-
tram adificata: sed secta Paparum cedit portis in- theri.
feri: ergo secta Paparum non est ecclesia.

CR EDE portis inferi, nihil appellat aliud: quam peccare: quod alio declarat syllogismo sic.

Omnis ecclesia peccans cedit portis inferi, sed ec- Verba Lu-
clesia Papistarum peccat, ergo ecclesia Papistarum ce- theri.
dit portis inferi.

VIDES hic Lector, eum manifeste dicere quod ecclesia quæ peccat, non est ecclesia Christi: neque de peccato quicquam distinguit: sed ponit simplicissime, adversus eum prævalere portas inferi, quem in quodcumque peccatum perpulerint: quod quum dicat, manifeste po-

nit, omne peccatum esse mortale : & eos qui sunt de ecclesia, in nullum omnino peccatum posse percelli : & qui percelluntur, de ecclesia non fuisse, etiam antequam percellerentur, de qua ejus sententia, si quis adhuc dubitet, expendat & istud quod ait.

Verba Lu-
theri. *Quam cito enim non dederis Papam sanctum, tam cito non dedisti petram, neque ecclesiam, sed sententiam peccati & Sathana synagogam.*

EN interim severitatem censoris hujus : apud quem non satis est, aliquem mediocribus esse virtutibus, sed aut omnino sanctum, aut omnino Sathanam. Quales hic syllogismos offert occasionem hoc in loco colligendi de se, quem, quum non admodum sit difficile probare, non esse sanctum, ipse jam absolvit, & conclusit reliquum, peccati se sententiam esse, & sedem Sathanæ. Sed relinquamus ejus sanctitatem in sententia Sathanæ, tu lector expende quod sequitur.

Verba Lu-
theri. *Etiā sanctus Petrus si præsens esset, quia non posset sciri, an sanctus esset, & permaneret sine peccato, ideo necesse est, nec ipsum esse petram.*

QUOD de petra dicit Lutherus, idem dicit & de ecclesia : nam ejusdem ait conditionis esse oportere petram, & ecclesiam, fundamentum & ædificium.

Verba Lu-
theri. *Sicut petra ista nempe Christus sine peccato est, & ita necesse est & ecclesiam sine peccato esse, oportet enim fundamentum esse cum adificio ejusdem conditionis.*

Et alibi.

Verba Lu-
theri. *Necesse est solum Christum esse petram, quem solum sine peccato esse & permanere certissimum est, & cum eo ecclesiam suam sanctam in Spiritu.*

QUID illam ? nempe esse & permanere sanctam certissimum est, quæ est ejusdem conditionis cum sua petra : & ideo certum esse contendit, illam & esse sanctam & permanere, quæcunque sit illa : sed non esse certum de ullo homine, utrum sit de illa. Et ideo manifeste vides ex his locis, & ex eo quod ait, eos qui de Ecclesia sunt, non posse percelli in peccatum, Lutherum aperte ponere, non aliter esse Christianos de ecclesia, quam si non solum sancti sint, verum etiam sancti permanaturi sint, nam alioqui ne interea quidem dum sancti sunt, esse ecclesiam. Nam si sanctus Petrus adhuc viveret, incertum esset, an esset petra, non tantum quia incertum esset, an sanctus esset, sed etiam quia incertum esset, an sanctus permanens esset.

QUÆSO lector, quum istud dicit, quam ecclesiam relinquit in terris ? An non omnem tollit funditus, & externam & internam, visibilem, & invisibilem, spiritualem & carnalem ? Nam quis est usquam qui non peccat ? quis tam spiritualis est, ut in eo nihil delinquat infirmitas carnis ? quis tantum habet divini Spiritus, ut eum nunquam quoquam percellat diabolus ? An non omnes peccavimus, & egemus gratia Dei ? An non si dixerimus, quod peccatum non habemus, veritas in nobis non est ? Jam istud miror, quo fugit interim celebre il-

lud dogma Lutheri, quod Justus etiam benefaciendo peccat. Nisi hoc verum est, & illud item, quod tam diu tanto conatu defendit : Omne opus bonum peccatum esse : sequitur certe, ut aut nulla sit omnino ecclesia in terris, aut usque adeo fallum esse, quod dicit, eam non peccare : ut contra sit necessarium, eam & peccare totam, & peccare perpetuo. Nam cum alio dogmate tollat actus omnes indifferentes : quicquid faciat, quisquis est de Ecclesia, bonum opus faciat oportet aut malum. In opere malo quin peccet non est dubium : quod si peccat etiam in omni opere bono, quis non videt consequi necessario, neminem esse in ecclesia qui non peccet perpetuo ? tantum abesse ut qui sint ecclesia non cedant portis inferi, si portis inferi cederet sit, id quod dicit iste, nihil aliud quam quomodocunque peccare. Sic enim nemo non cedit.

SED propemodum divino quid velit. Vult opinor omnino omne opus bonum peccatum esse, quia potest esse occasio superbix : & contra omne opus malum virtutem esse, quia sit occasio humilitatis : & quum quodcunque malum fiat à fidelibus, fidelibus, inquam, fide non informi sicut est papistica, sed fide formata secundum formam quam docet Lutherus, hoc est fidendo firmiter, quod nullum peccatum potest damnare Christianum præter incredulitatem solam, tunc illud malum qualecunque sit, si ster aut redeat fides, absorbetur in fide sine satisfactione, sine contritione, sine confessione, nisi si quis (ut ait ille) consolationis causa confiteri velit mulieribus. Nam & has etiam sacerdotes nobis consecrat Lutherus. Lutherus igitur omnia bona opera sunt peccata : & tamen Ecclesiæ suæ nulla sunt peccata. Nam non solum non imputantur, sed etiam donantur præmio. Nam Justī omnia cooperantur in bonum : & ideo Papistarum bona opera, vigiliæ, eleemolynæ, orationes, castitas, jejunia atque id genus alia nihil aliud sunt, quam mera peccata propter infirmam fidem, qua non confidunt solam fidem sine bonis operibus sufficere, sed Lutheranorum opera mala, ebrietas, adulterium, rapina, blasphemia, & denique totus hujuscemodi malorum catalogus propter eorum fidem firmam, qua confidunt firmiter solam fidem sufficere, & bonis operibus nihil opus esse, nihil sunt aliud, quam virtutes meræ. Nihil igitur opus est ecclesiæ Lutheranae, ut pro peccatis suis precentur : non enim peccant. Sed ecclesia Christi, quam Lutherus disputat peccare non posse, docetur ab ipso Christo peccata sua precibus expianda, clamatque quotidie, dimitte nobis debita nostra.

JAM si Lutherus diceret, ex hac promiscua multitudine Christianorum, qui subinde peccant, & subinde à peccato resurgunt, eos duntaxat esse ecclesiam, non qui nunquam peccant (nam tales nulli sunt) sed qui sunt extra peccatum, etiam si & peccarint sæpe & sæpe peccaturi sint, & eosdem homines in hac vita, mura-

mutatione crebra, nunc esse de Ecclesia, nunc de Ecclesia non esse, suo peccato etiam quantum locunque defecti, quanquam nulla humana denuntiatione depellantur, adhuc absurde diceret. Nam nos quum quærimus, quæ sit illa Ecclesia, cujus autoritate faceretur Lutherus commendatam nobis esse Scripturam sacram, an duntaxat illos diceret, qui sunt extra peccatum? Nam his, qui in peccato sunt, nihil esse credendum: tantisper enim, non esse de Ecclesia. Hac ratione, eidem homini eadem de re crederemus hodie, cras non crederemus, crederemus in auro, non crederemus vespere. Imo adeo nemini crederemus omnino: neque enim scire possemus de aliis, quis esset in peccato, quis extra, quum nemo de seipso satis sciat. Utrum sit odio dignus, an amore. Lutherus invehitur in episcopos: quod tam cito Christianos excommunicent, quum ipse neminem non excommunicet citius, siquidem extra Ecclesiam illico ejiciat quemlibet, qui quoquo modo peccarit. Qua in re, quis non miteretur Lutheri sententiam, quum Lutheri fratrem videat Judam traditorem, etiam post conceptum, & perpetratum scelus, adhuc fuisse tamen de Ecclesia, neque quoad vixit, ex apostolatu depulsum: quamquam ipsius Christi voce diceretur esse diabolus. At Lutherus, vir æquissimus, non modo fratrem suum Judam ab Ecclesia depellit post peccatum, sed nec ipsum, nec sanctum Petrum admittit in Ecclesiam, etiam antequam peccaret. Nam si ante fuissent de ecclesia, portæ inferi non potuissent eos, ut disputat, in peccatum percellere. Ergo si verum Lutherus dicit, ne tum quidem Petrus erat in Ecclesia, quum ei dixit Christus, beatus es Simon Bar Jona, & tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Nam postea adversus eum prævaluerunt portæ inferi, si prævalere est, quod Lutherus ait, in peccatum percellere. Nam paulo post, Christo consuluit ne pateretur, & audivit ab illo. Vade retro me Sathana. Post & ter abnegavit Dominum. Quare, si prævalent portæ inferi adversus omnes, qui peccant, nemo vero non peccat maximè, si verum sit dogma Lutheri, perspicuum est in tertia Ecclesia omnino nullam esse.

SED operæ pretium est videre: quam sibi tenuiter objiciat, quid sequeretur absurdi, si Ecclesia nihil esset nisi quiddam spirituale, nec sciri posset ubi esset, quanto magis tenuiter illud solvat, quod sibi objicit ipse.

Dices autem, Si Ecclesia tota est in spiritu, & res omnino spiritualis. Nemo ergo nosse poterit, ubi sit illa ejus pars in toto orbe: quod vehementer absurdum est. Nam ideo Papam asserimus, ut certo loco Ecclesiam inveniri liceat. Alioquin, quid docet Christus oves pascere, & Paulus Ecclesiam regere, & Petrus gregem Christi pascere: si nusquam in orbis certis poterunt locis inveniri habitantes, corporaliter fideles? Quis enim spiritibus prædicet, aut quis spiritus vobis prædicat. Corpus ergo & locum necessario habebit ecclesia, deinde inter corpora & loca, aliquem primum locum & primum corpus.

AUDISTI lector, quam tenuiter objiciat sibi: quasi ideo tantum cognosci deberet Ecclesia, ut sciri posset, cui congregationi prædiceretur Evangelium: quum contra multo magis cognoscenda sit ecclesia, ut sciri possit, à quo prædicetur Evangelium: ut si alius aliud prædicet, autoritas ecclesiæ certum faciat auditorem de vero Evangelista, & rejiciat falsum, sicut ejus authoritas, etiam faciente Luthero, certum facit lectorem, quæ sint veræ scripturæ sacræ. Nam, quod ille sibi tanquam ex nobis objicit, ideo ecclesiam cognosci debere, quo in loco possit reperiri, ut certa sit congregatio Christi, cui prædicari debeat evangelium: istud nescio quis ei fuisset objecturus nisi ipse: quum nemo tam stolidus sit præter eum: quin intelligat verbum Dei prædicandum esse, etiam extra ecclesiam Christi, & benefacturum, si quis illud prædicet infidelibus. Alioqui male fecissent Apostoli, qui fidem sua Prædicatione propagarunt apud gentes. Sed istud ipsum, quum tam tenuiter objiciat, audi quanto adhuc magis tenuiter solvat.

Respondeo. Quamquam ecclesia in carne vivat: Verba Lutheri tamen non secundum carnem vivit, ut Paulus dicit thes. Galat. 1. & Corinth. 1. Ita in loco, rebus operibusque mundi versatur: sed non secundum hæc æstimatur. Christus enim omnem locum tollit, dum dicit. Regnum Dei non venit cum observatione, neque dicent hic aut hic est. Et ecce regnum Dei intra nos est. Paulus omne corpus tollit, dum dicit: Non est personarum acceptio apud Deum. Sicut enim ecclesia, sine esca & potu non est in hac vita, & tamen regnum Dei non est esca & potus secundum Paulum: ita sine loco & corpore, non est ecclesia: & tamen corpus & locus non sunt ecclesiæ neque ad eam pertinent. Sicut ergo non est necesse, certum panem, certum potum, certem vestem esse ecclesiæ, & fidelibus omnibus, licet sine pane, sine potu, sine veste non queant vivere in hoc seculo; Sed omnia sunt libera, & indifferentia: ita non est necesse, certum locum, certamque personam habere, licet sine loco personaque esse non queat. Sed omnia sunt indifferentia & libera, omnis locus Christiano quadrat, & nullus locus Christiano necessarius est, omnis persona pascere eum potest, & nulla certa persona necessaria est qua pascat, libertas enim spiritus hic regnat, qua facit omnia indifferentia, nulla necessaria, quacunque corporalia & terrena sunt. Et quid hoc mirum? cum ad hoc ut sis, homo corporaliter nullo loco certo, nulla certa persona indiges, sed omnibus locis, omnibus personis homo esse potes. Immo quæ res mundi necessario alii adheret & alligatur: ac non potius libere, & indifferenter, se qualibet ad quamlibet habetur, ut libertate spiritus plena appareat tota creatura, sicut canimus; Pleni sunt celi & terra gloria tua. Quis ergo furor Papistarum impiissimorum, ut ecclesiam Dei, quæ omnium maxime libera est, loco suo & persona sua certis & necessariis alligent, ut Christianum esse negent: qui non hunc Papam etiam impium, hoc loco habitantem adorant. Nec juvet quemquam, si quemlibet pastorem indifferenter, quolibet loco habuerit. Hæc est illa abominatio stans in loco sancto & operatio erroris. Sed de hoc alias.

Verba Lutheri.

QUÆSO te Lector quid unquam audisti tale. Nam ut omittam Scripturas, tam absurde citatas, ut nihil allegari possit absurdius: nonne sic tractat hunc locum, quasi nos exigereamus, ut sic assignetur ecclesiæ certus locus, ut alio in loco ecclesiæ esse non possit? At quæso te, quis unquam sensit sic certum esse debere, quo in loco reperitur ecclesiæ, ut idem senserit aliquem esse locum, in quo ecclesiæ non possit coalescere? quum contra potius credamus aliquando fore, ut nullus in orbe locus sit in quo ecclesiæ Christi non sit futura, quum tempus venerit, in quo fiet unum ovile, & unus pastor. Deinde ita rem tractat pontificiam, tanquam huius, qui Papæ Primatum asserunt, sic illud sentiant, quod sit ecclesiæ caput, tanquam Romanus, non tanquam successor Petri, quum nemo nesciat, eam sedem alias fuisse alibi. Et quanquam urbem Romanam, velut locum totius orbis celeberrimum videretur delegisse Deus, nemo tamen ex his, qui sedis ejus Primatum asserunt, habet pro dubio, quin, quocunque transferatur Petri sedes, eodem etiam Petri transferatur auctoritas. At, nec istud quisquam dubitat, etiam si verum est, nullum esset locum in toto orbe terrarum, in quo non possit esse congregatio fidelium, tamen oportere necessario aliquem esse locum, in quo ecclesiæ certa sit cognoscibilis, & indubia. Alioqui fore, ut neque certum cuiquam sit, quæ sint veræ scripturæ, neque scire possit, quo pedem tendat: qui adhuc infidelis, fide cupiat imbui, & dogmata Christiana perdiscere.

SED jam opere pretium fuerit, Scripturæ loca perpendere, quæ supra citavit pro se, tanquam ex his manifeste probaturus, ecclesiæ in terra militantem, non esse cognitam, istam crassam & sensibilem: sed aliam Christianorum multitudinem quandam, nescio quam insensibilem & Mathematicam; Platonis id eis cognatam, quæ, & in loco sit, & in nullo loco sit, in carne sit, & extra carnem sit, quæ tota sit obvoluta peccatis, & tamen omnino non peccet. Nam hic utrumque pariter ponit: quum omne bonum opus asserit esse peccatum, & ecclesiæ facit homines, qui non peccant. Sed jam Scripturas ejus expendamus.

Verba Lutheri. *Paulus, inquit, Gal. 1. & Corinth. 1. dicit, quod quamvis ecclesiæ in carne vivit, tamen non secundum carnem vivit.*

ROGO te Luthere, an tu aliquando peccare vocas, secundum carnem vivere? Certe, quisquis sapit, dixerit, secundum carnem vivere non & conatur illum, qui dum oblectatur carni, servire spiritui, tamen aliquando carni cedit, ac vincitur conditione fragilitatis humanæ, sed qui voluptatem quærens carni se servum dedit, & carnis operibus dedicat vitam: hoc est Luthere secundum carnem vivere, non aliquando peccare. Quamobrem, non secundum carnem vivit ecclesiæ, etiam si nemo vivat sic, quin opus habeat assidue precari, ut debita sua sibi remittantur. Et tamen sunt in Ec-

clesiæ, qui secundum carnem vivunt, non futuri, quum ecclesiæ vivet in cælo, quos interim sæpe monet, ac taxat Apostolus apud Corinth. ejecit etiam, qui novercam stupraverat, & recipit postea pœnitentem. Et idem tamen erat de Ecclesiæ, post patratum facinus, quoad eum ejecit Apostolus.

JAM illud quam validum est, quod ais: Christus tollit omnem locum, dum dicit; Regnum Dei non venit cum observatione, neque dicent, ecce hic est, aut ecce illic est. Sæpe clamas, Catharinum loqui in Æquivocis, & tamen derides distinctiones, ut tibi liberum sit ludere in Æquivocis. Nam quid longius abest à proposito, quam hic Scripturæ textus, qui loquitur de adventu Christi ad judicium? quando ecclesiæ tollit in cælum, quum nobis quæstio sit de Ecclesiæ, quæ jam peregrinatur in terris. Sed illud quanto adhuc citas absurdius: Regnum Dei intra vos est, quod haud dubie dictum est de quolibet bono, & sincere Christiano pectore, intra quod non est opinor Ecclesiæ, quæ est congregatio fidelium.

SIMILIS est vigoris & illud, quod ais: Paulus tollit omne corpus dum dicit: Non est personarum acceptio apud Deum, quasi, quoniam Deus & ex Judæis & Græcis vocavit Ecclesiæ ad fidem, ideo Deus nec Petri personam præposuit ecclesiæ, nec ipsius Christi, & quia non est acceptio personarum apud Deum, ideo multitudo Christianorum non est ecclesiæ: & quia Deus neminem accipit in cælum acceptione personæ, sed meriti, ideo nemo tenetur in terra suis obedire præpositis. Lutherus initio cum scriberet, promisit se sua probaturum, aut Scripturis evidentibus, aut evidenti ratione, aut interpretatione sanctorum Patrum, aut decretis Pontificum: postea eo furoris adactus est, ut interpretationem sanctorum tanquam fallacem, contemneret, naturalem rationem, tanquam fidei & religioni adversariam, sperneret, Pontificum leges & decreta, quoniam ipsius hæresibus adversabantur, exureret, nunc, ne nihil servare fateatur, jactat se solis credere Scripturis, & tamen inspicere Scripturarum textus, quos citat, & expende loca, nec dubito, quin facile sentias, eum non magis cum Pontificum decretis, quam cum ipsis pugnare Scripturis, nec magis pugnare cum Scripturis, quam pugnare cum sensu communi. Nam quæso te Luthere, qualis est hæc ratio.

Si locus & persona necessaria sunt ad salutem: Verba Lutheri qui ejusmodi habent & colunt, salvi & sancti theri sunt. Nam in his consequentia à particulari optime valet, cum posterioris significum constet propositionibus: cogor enim & meam Dialecticam ostentare istis admirandis Dialecticis. Impossibile est enim, ut qui unum necessarium ad salutem habet, non etiam omnia necessaria simul ad salutem habeat. Et impossibile est, ut qui unum non habet, aliquod ad salutem necessarium habeat. Quod facillimum est inductive probare. Sed de hoc alias.

CUM tu Luthere hoc alias aliter probabis, tum nos alias aliter tibi respondebimus.

Interes neminem esse puro, qui sapiat, quin te plane videat desipere, nisi non satis sapiebat. Apostolus: nam is & fidem putabat esse necessariam ad salutem; cum dixit sine fide impossibile est placere Deo: & tamen idem non tecum sentit, quod qui fidem haberet; quam necessariam dixit esse ad salutem, idem protinus haberet charitatem, quam vel amplius fide ad salutem sensit esse necessariam. Nam, si protinus habita fide, sensisset consequi charitatem, cur istud scripsit? si fidem habeam, adeo ut montes loco dimoveam, charitatem autem non habeam, nihil sum. Sed istud videlicet erat in re, quod in eo tempore natus nondum est Lutherus, qui suam ostentaret Dialecticam, & docere posset Apostolum, talem consequentiam a particulari valere propterea, quod propositionibus constet posterioriasticis. Sed hoc alias.

QUONIAM igitur certum est, incertum esse, qui sint boni, consequitur, ut hæc multitudo quæ facit ecclesiam Catholicam, istam dico, ex qua fides discitur, & Scriptura discernitur, sit multitudo promiscua profitentium Christi nomen & fidem; etiam si professioni non respondeat vita. Jam istud Lector, adeo vetum est, ut nec Lutherus, qui libenter dissimulat, quicquid non potest solvere, potuerit subterfugere. Fateretur enim, Ecclesiam certam esse oportere. Sed nec cogatur illud item fateri, quod verum est, istam multitudinem esse ecclesiam, quam nunc omnes noscimus, nomine Christiani populi, qui fere omnes agnoscunt Primatum Pontificis, venit omnem lapidem, & ecclesiæ suæ spiritualis, signa quædam dat, per quæ vult eam satis certam reddi: quæ signa omnia nec satis certam reddunt ecclesiam, quam præscribit ille & competunt omnia in hanc ipsam, quam ille veram negat, & vocat Papisticam. Ita, bis stultus est, qui nec eo pervenit, quo tanto opere tendit: & in illud incidit, quod maxime conatur effugere. Aut enim hoc pacto;

Si per petram Papa, & per ecclesiam edificatam intelligeretur obediens Papa congregatio: sequitur Papam non esse, Papam, nec ecclesiam esse ecclesiam, quod evidenter probabo sic: Sine peccatis esse debent petra & ecclesia, non subiecta portis inferi. At quum nullus in mundo possit esse talis certo & infallibiliter: & tamen certa debet esse petra, certa que Ecclesia, sequitur, nullum esse Papam, nec ecclesiam.

VIDES Lector, ut hic tateatur, non solum petram, sed Ecclesiam quoque; certam esse oportere. Sed illud obiter quæto te perpende diligenter. An non hic manifeste colligit illud, quod si tam evidenter verum esset, quam evidenter falsum est, non modo Ecclesiam istam quam impugnare nititur, sed quantum ad terram attinet, omnem omnino tolleretur. Nam pone Lutherus, quamcunque velis, & eam, unica ratione tua, bis probabo nullam esse. Quod ut tuis verbis utar, evidenter probabo sic; Ecclesia sine peccatis esse debet, non subiecta portis inferi. At quum nullus in mundo possit esse talis, certo & ineffabiliter, & tamen certa debet esse ecclesia, sequitur igitur, nullam esse Ecclesiam.

VIDES Lutherus, quod hoc præclarum argumentum tuum, non magis adversarium tuum petit, quam te, imo illum nihil petit, te veto perfodit penitus. Nam nos in toto sumus, ut qui negemus id necessarium esse; ut ecclesia dum in terra militat, sit absque peccato: sed tu qui sentis id oportere, & tamen fateris neminem esse sine peccato, & prædicas etiam bona opera esse peccata, & iustum benefaciendo peccare, tu inquam, etiam si non oporteret ecclesiam esse certam, tamen aperte revinceris, omnem de terris ecclesiam sustulisse: quod rursus, ut verbis tuis utar, evidenter probabo sic. Ecclesia debet esse sine peccato, sed nemo est sine peccato, ergo nulla est Ecclesia. Extrica te Lutherus ex hac trica, qua tua te stoliditas intricavit. Sed istud obiter: quum propositum mihi non aliud fuerit, quam ut ostenderem etiam Lutherum fateri ecclesiam debere esse certam. Igitur ad id revertor, ut ostendam, per quæ signa Lutherus conetur efficere, ut certa videatur ecclesia illa interna spiritalis, & occulta, quam solum definit ecclesiam. Scribit enim hunc in modum;

Quo ergo signo agnoscam ecclesiam? oportet enim Verba Lu
aliquid sensibile signum dari, quo congregemur in unum theci.
ad audiendum verbum Dei. Respondeo. Signum necessarium est, quod & habemus Baptisma, scilicet, panem; & omnium potissimum Evangelium. Tria hæc Christianorum symbola, tessera; & characteres. Ubi enim Baptisma, & panem, & Evangelium esse videris, quocunque loco, quibuscunque personis, ibi ecclesiam esse non dubites. In his enim signis, vult nos Christus concordare, ut Eph. 4. dicit; Una fides, unum Baptisma, unus Dominus. Ubi idem Evangelium est, ibi eadem fides, spes, eadem charitas, idem spiritus est, & revera omnia eadem. Hæc est unitas spiritus, non loci, non personæ, non rerum, non corporum, de qua servanda, Paulus nos præcepit esse sollicitos. Ubi vero Evangelium non esse videris (sicut in synagoga Papistarum, & Thomistarum videmus) ibi non dubites ecclesiam non esse, etiam si baptizent & vescantur de altari, nisi parvulos, & simplices exceperis: sed Babylonem ibi esse scias; plenam lamis pilosis, ululis, onerotalis, aliisque monstris, id est magistris nostris eximius refertam. Evangelium enim præ pane & Baptismo, unicum certissimum, & nobilissimum Ecclesiæ symbolum est, cum per solum Evangelium concipiatur, formetur, alatur, generetur, educetur, pascatur, vestiatur, ornatur, roboretur, armetur, servetur, breviter, tota vita & substantia ecclesiæ, est in verbo Dei: sicut Christus dicit. In omni verbo quod procedit de ore Dei, vivit homo. Non de Evangelio scripto, sed vocali loquor. Nec de quavis concione, qua in templis de suggestu declamatur, sed de germano & genuino verbo quod fidem Christi veram, non informem, & Thomisticam doceat: quod per Papam & Papistas extinctum, & suffocatum, per orbem totum conticuit. Ideo enim, Christus nihil tanta instantia exegit ab Apostolis, quam ut evangelizarent. Sic à Petro in persona omnium pastorum exegit, ut pasceret oves, id est, Evangelium doceret viva voce. Quod verbum Catharinus, vere Catharinialiter exponit, non de Evangelio, iterum faciens

faciens è simplici sensu verborum Christi, quod triplicem visum ei fuerit, quia sciebat evangelizandi significationem, quæ sola in eo verbo est, non posse convenire tot occupationibus mundi oppresso Pontifici, ideo fingenda fuit alia significatio de regimine dominante, sicut 2. Pet. 2. Prædixit, & factis verbis, in avaritia de vobis negotiabuntur, de qua re nunc supersedeo, abunde alias tractata.

QUID ais Lector, an non pulchre te nunc expedivit Dominus Doctor? An non ecclesiam suam dilucide certam reddidit? Ponit Ecclesiam ex solis bonis constare, eam congregationem ait esse certam his tribus signis, Baptismo, pane & Evangelio: sed non illo scripto, nam illud habent & Papistæ, sed vocali, nec tamen quavis concione, qualis in templis Papistarum de suggestu declamatur, sed de germano & genuino verbo loquitur, quod fidem Christi veram, non informem & Thomisticam doceat, sed Lutheranam istam, videlicet solam fidem sufficere sine bonis operibus: & quod nihil quenquam dammare potest, præter solam incredulitatem, quia omnia peccata absorbentur à fide, & quod nullæ leges obligant Christianum quenquam: & quod nulla sit libertas arbitrii, sed divina bonitas necessaria causa sit humanæ malitiæ, & mille Articuli huiusmodi, quos Papa, & Papistæ per orbem totum, perpetram conantur extinguere. Certe tali Prædicatione certa est Ecclesia malignantium. Verum initio, quem non miseræ sortis nostræ miserescat? Quos tu velut margaritas, & corebos irritas, & tuo lepidus arbitratu ludis. Dum persuasisti tibi, Papistam nullam, per stuporem posse potissimè repugnantias apertissimas deprehendere. Nam primum dicis, ob id oportere certam esse ecclesiam, ut possit esse certum, ubi prædicari debeat Evangelium: nam dicis nec debere prædicari, nec posse sonare, nisi in ecclesia, ex quo vides consequi, prius oportere cognosci ecclesiam quam prædicetur Evangelium. Postea dicis, signum per quod unicum ecclesiam certo cognoscitur, esse Prædicationem evangelii: nam reliqua signa, fatens esse etiam apud Papistas, apud quos negas esse ecclesiam: ex qua positione tua sequitur, prius Evangelium prædicari oportere, quam cognosci possit ecclesia: quum ea Prædicatione per te, sit unicum signum, per quod ecclesia certo cognoscitur. Vides ergo pater prudentissime, quinunquam tibi repugnas, quam constanter & circumspicte, duo sibi invicem contraria connectes, videlicet & prius cognoscendam ecclesiam, quam prædicetur Evangelium, & prius prædicandum Evangelium, quam cognoscatur ecclesia. Jam quæso te Doctor insignis, ac posterioristæ peritissime, quum demonstras ecclesiæ certitudinem, per certitudinem Evangelii: & viceversa, demonstras Evangelii certitudinem, ex certitudine ecclesiæ, liceat ex te scire, quo canone posterioristico, posterior, propositio in hac demonstratione tua posterioristica, ex priore sequatur. Quippe si hoc tibi satis explicatum ducis, quum primum

perdiscendum præcipis, quænam sit vera ecclesia, ut huic duntaxat prædicetur Evangelium: dein rursus inquirentibus ecclesiam, constare eam censet ex Evangelii Prædicatione: aut tibi sit, necesse est alia posterioristica, quam hactenus fuit omnibus aliis, aut reparum posterioristices peritum esse. Nempe cum etiamnum incertum relinquis, quibus sit Evangelium declamandum, nec verum vis, nisi quod prædicetur quibusdam, nescio quibus, quos tu non satis definis, sed tanquam ideas Platonicas animo concipis, & dum id tua ratione demonstrandi requirimus, redibit ac caput curculus: ac si centes colligere ac recolligere aggrediamur, easdem semper propositiones, ultro citroque veluti labyrinthi errores repetemus, dicemusque cognoscere nos Evangelium, propterea quod ecclesiam cognoscimus: deinde illam nosse, eo quod Evangelium scimus: potro iterum Evangelium, quia ecclesiam sciamus. Itaque his claustris perpetuo septi, dum quærimus egressum, & certam tandem metam optamus attingere, cogimur eodem recurrere. Atque hæc est Domini Doctoris posterioristice, qui quum sibi jam prius fas esse scripserit, coronam regiam conspergere, & consputare stercorebus: an non nobis fas erit posterius huius posterioristice, ligum stercoreatam, pronunciare dignissimam ut vel me jentis mulæ posterioriora lingat suis prioribus, donec rectius ex prioribus didicerit posteriores concludere propositionibus. Qui ideo se certum de ecclesia jactitet, quia certus sit de vero Evangelio, certum autem de Evangelio, quod certus est de ecclesia. Rursusque de ecclesia sibi constare ex Evangelio, & tamen ecclesiam prius inquirendam, ut ei soli Evangelium prædicetur. Caterum eam investigari non posse, nisi per Evangelii Prædicationem. Quis non credat hunc hominem aut insanire ipsum aut alios prius omnes insanire putare, qui nihil habet considerari quid, apud quos, in quos, ubi, quando, vel quomodo eblateret: extra omnem locum, & rationem, citra omnem pensum, quicquid in buccam venerit, effutiat, atque quælibet in quem vis ejaculetur opprobria, more Cynicorum, si quis vel ausit hiscere contra ejus placita, etiam absurdissima?

Sed quæso te Luthere, satin tibi sanus videris quum scribas ecclesiam veram, hoc est, per te bonorum duntaxat, & qui sine peccato sunt, & sine peccato permanebunt, hoc est etiam per te nullorum, quum neminem ponas absque peccato. Sed istud omitto. Sint ista simul vera, & aliquam in terris esse ecclesiam, & deca neminem esse, nisi qui sit absque peccato: & neminem esse sine peccato: & tamen, ut dixi, quandoquidem tu ita vis, sit aliqua in terris ecclesia talium, quales in terra nusquam sunt. An tu nunc censet ecclesiam istam tuam, bonorum & impeccabilium virorum, satis certam & perspectam esse, tribus hisce signis, Baptismo, pane, & vera Prædicatione Evangelii? Primum ista tria signa manifeste sunt in ecclesia nostra, quam tu vocas Papistarum. Nam de Baptismo,

Digna re-
tatio eo vi-
ro: qui re-
ges stercoribus con-
sparsurum se minetur

& pane, nec ipse dubitas, hæc duo esse apud nos, & ideo tibi in dicis esse signum longe certius, nempe veram Evangelii Prædicationem, hanc omnino negas esse apud nos. At nos interpretamur & prædicamus Evangelium, ex sententia sanctorum Patrum, quam obrem si illi vere prædicabant, & in hac ecclesia vere prædicatur, in qua tu neminem dicis esse de ecclesia vera, nisi si quis forte parvulos excipiat & simplices. Nam parvulos & simplices, non prorsus affirmas ejectos ex ecclesia Christi, quanquam sunt de ecclesia Papæ, hoc est per te de synagoga Sathanæ: & tamen eos excipi pateris ab his, qui non sunt de ecclesia Christi, ratus quod illi fortasse sine peccato sint, & sine peccato quoque permansuri sint, & ideo in ecclesia Christi numerentur etiam sine vero, ut ais, Evangelio, quod unum ponis certissimum signum ecclesiæ, & quod nusquam esse contendis in ecclesia Papæ, de qua sunt illi simplices & parvuli, quia nos Papistæ, in perpendendo Scripturæ sacræ sensu innitimur vestigiis sanctorum Patrum. Sed tu solus vere prædicas Evangelium, & ante te nemo. Nam tu scripturas expendis, & de sensu soli credis tibi, nec sanctis quicquam credis Patribus, gnarus, eos quantumvis sancti fuerint, fuisse tamen homines & errasse sæpe, ita enim tu sæpe jactas: quum interim, opinor, te scias hominem omnino non esse, sed doctrinam tuam certus es habere de cælo, & certus es te non magis errare posse, quam alium angelum volui dicere. Verum istud, abs te Luthere quaesierim: quoniam signo discernis eum Scripturæ sensum veritorem esse, qui viderit tibi, quam eum quem vides, visum esse tam multis, tam doctis, & tam sanctis Patribus? ex collatione locorum inquis. An igitur non conferebant illi? An tu illis rationem censes, & iudicium defuisse, quod nunc super sit tibi? quum illi rationem rectam sint secuti, vos eam propemodum studeatis extinguere: sed Deus videlicet aperuit petenti tibi, juxta illud: Petite & accipietis: nam id jactare soles, certum te esse, doctrinam tuam habere te de cælo: petisti videlicet certa cum fiducia homo spiritualis, ut duplex Helix spiritus inspiraretur in te, in quem perspicuum est spiritum nequam aliquot se intrusisse myriadas. Quid ergo censes de sanctissimis patribus, aut voluntatem defuisse, aut opem Dei non implorasse, aut in Deo non habuisse fiduciam? Si Deum contendis tam multa, tam utilia, tam necessaria, nunc indicare tibi, cur illum putes cum tanto totius ecclesiæ suæ detrimento, illa omnia tam diu celasse tam sanctos? Sed non cælavit Luthere. Imo aperuit eorum oculos Deus, & se accommodavit eorum modestiæ, quum tuam avertas arrogantiam, patitur te sapientem videri in oculis tuis, ut cum philosophis, quos toties improbas, dicens te esse sapientem, stultus fias, & evanescas in cogitationibus tuis: & itidem fiat, & evanescat tecum, quisquis in quaestione virtutis, & fidei, non malit animam suam periclitari cum tot sanctorum cuneis, quos in cælis esse non dubitat, quam cum uno scurra blasphemio, quem, valde cæcus

est, quisquis non videt ad inferos ire præcipitem. Igitur Luthere, si verum est, quod ipse dicis, quod ubicunque hæc tria sunt, Baptismus, panis, & verum verbum Dei, ibi non est dubitandum veram esse ecclesiam, quia signum verbi, ut dicis, impossibile est sonare, nisi in ecclesia per Spiritum Sanctum: certe quum in ecclesia nostra sit verum Evangelium scriptum, & sancti Patres illud vere sint interpretati, & multi apud nos in templis ut vocas Papistarum, & idem Evangelium scriptum legant, & ex sanctorum Patrum interpretatione prædicent: necessario sequitur, etiam per te, id verum esse, quod tu tantopere pernegas: ecclesiam istam, quam appellas Papisticam, ecclesiam esse vere Christi Catholicam. Sed & istud ex te quaero: si in his populis, qui parent Pontifici, & tam diu paruerunt, toto hoc tempore non fuit Ecclesia: dic ubi fuerit his annis quingentis proximis, ante natum te. Nam nunc, tu videlicet nova progenies cælo demitteris alto, ut Ecclesiam maiorum instituas: in bona, & ante te incorrupta Saxonia. Quæ & ipsa, & Germania tota, si tu verum dicis, hæc ænus fuit extra ecclesiam, & majores eorum omnes descenderunt ad inferos. Verum illi, nunc in superis male preccantur tibi, qui eorum posteros ne illuc sequantur eos, per malitiam conaris avertere. Sed, quoniā probavimus ex Lutheri positione sequi, ut si tua signa certam faciant ecclesiam, necessario certum sit, ecclesiam veram esse, quam ille falsam vocat, nunc examinare libet, quam prudenter ista tria signa statuat, velut infallibilia ecclesiæ veræ indicia: Memineris Luthere, te ecclesiam ponere duntaxat tam Sanctorum, ut sint sine peccato: age igitur, pone ob oculos quamcunque velis congregationem: & quoniam tibi libuit literis ludere, & velut per demonstrationes agere, per A. & B. dum dicis tibi crasse philosophandum esse, cum crasso & pituita laborante capite, atque ita colligis: Si A. disputet cum B. & cætera quæ tu præclare connectis: eodem modo nos homines crassi, & pituitosi proponemus tui, & splendide bili tuæ. Esto igitur, tu sis A. auditores tui B. C. D. sit aliquis, qui cupiat certus esse de aliqua vera ecclesia, quam sic per tuas non aliam esse, quam quæ sit absque peccato, & audierit eam tribus signis, certo posse cognosci, Baptismo, pane, & vera Prædicatione Evangelii. Sed ut pergamus per literas. Sit hic si voles E. pone igitur, quod E. veniat in ecclesiam A. B. C. D. quos novit esse baptizatos, & vidit ulos Eucharistia: audiat præterea ipsum A. suo more prædicantem Evangelium apud B. C. D. & pone per impossibile: quod Prædicatio quam prædicat A. vera sit & sincera Prædicatio. Utrum ex his signis certo sciret E. quod A. B. C. D. sunt vera ecclesia, eo modo quo ille accipit ecclesiam veram, hoc est, quod A. B. C. D. sint viri boni, & sine peccato, & respondeo, quod non: quod, ut tuis verbis utar, evidenter probosic; E. aut novit ipse Scripturas & dogmata Christianæ fidei, & venit ut nota rursus audiat, & crebra auditione pietatem augeat, aut illa

illam non novit, sed audito Christi nomine quærit ecclesiam, à qua perdiscat fidem. Si scripturas novit, & Christianæ fidei dogmata, jam cerro sciet E. istam ecclesiam, A. B. C. D. per ista, signa, certam esse non posse. Incertum enim adhuc esse sibi, utrum A. B. C. D. boni sint an mali.

Nam & dissimulari vitia possunt, & simulari virtutes. Cognosceret prætereà, & apud malos bene prædicari posse, sicut Christus ipse prædicavit sæpe Scribis, & Phariseis, & non solum à malo viro posse prædicari veritatem, sed etiam à diabolo: & illud falsissimum esse, quod dicis tu, videlicet verum verbum non posse sonare, nisi in ecclesia vera, quæ sit absque peccato, nisi mentiatut Propheta, quum ex persona Dei dicit: Peccatori autem dixit Deus, quare tu assumis Testamentum meum per os tuum. Aut nisi falsum fuit quod dixit diabolus: quum per os hominis infami Christum confessus est, esse filium Dei. Vides ergo Luthere, quod si E. scripturas intelligat, & dogmata fidei Christianæ, jam ex ipsis ipse certus erit, se incertum esse de ecclesia, A. B. C. D. utrum sit vera, an falsa, hoc est, utrum sit bona an mala, quia quantum ad virtutem pertinet ac vitium, E. per nullum istorum signorum tuorum potest esse certus, utrum A. sit albus an ater: utrum B. sit bonus an bufo: utrum C. sit creta an carbo? utrum D. sit Deus an diabolus. Atque hæc Luthere, vides esse vera etiam posito per impossibile, quod Prædicatio, quam prædicat A. recta foret & indubiè vera. Ex quo facile vides, quam longe tibi retro res nunc labatur, apud E. videlicet intelligentem & pium, quum Prædicatio, quam prædicat A. vere sit & indubiè falsissima.

Sed jam videamus alteram partem. Si E. nesciat adhuc neque quæ sint Scripturæ veræ, neque quæ sint vera Christianæ fidei dogmata: sed de sua salute sollicitus, audita Christi fama, velit ejus fidem religionemque cognoscere: tunc dico quod E. veniens in Ecclesiam, A. B. C. D. & audiens A. more suo prædicantem talia, qualia solet, apud B. C. D. & videns B. C. D. assentientes, & asserentes hanc esse veram Prædicationem. Primum si illa talia essent vera, tamen E. non posset habere rem pro explorata, propterea quod audierit A. B. C. D. non esse nisi minimam particulam eorum, qui profitentur fidem Christi, nec posset ipsis solis auditis certus esse verum, A. B. C. D. aut veras scripturas profiterentur, aut veras vere interpretarentur. Nec judicare posset, utrum id quod apud eos audiret, verum esset Evangelium an non: nec de tanta re tam paucis esset crediturus, nullo per motus miraculo. Ergo, quum E. postea, tot nationes Christianas perivisraret, & quantum ad salutis necessitatem pertinet, ubique videret eandem fidem, eadem dogmata. Quum ex veterum Sanctorum scriptis intelligeret, iisdem de rebus eadem sensibile constanter omnes Doctores sanctos, quicumque fuerunt à Christo passo, in hæc usque tempora: jam

non dubitaret E. si qua sit in terris ecclesia Christi vera, hanc esse congregationem quæ per Christum cœpta, propagata per Apostolos, edocta per Sanctos, speciali Dei cura perpetuo, per tot sæcula permanlit in unitate Christianæ fidei. Ergo, si postea redeat rursus E. in Ecclesiam, A. B. C. D. & rursus audiat A. suo more, qualia solet, apud B. C. D. prædicantem, & asserentem se prædicare verum, & gentium verbum Dei: & illos omnes Christianos, quos E. in tot populis audivit alibi, decipi prorsus, & errare damnabiliter: fieri certe non potest, quin E. quum videat ecclesiam, A. B. C. D. non nisi rivulum quendam esse, ab illa magna dimanantem, & nunc ab ea divulsam, & quum non aliud quàm scripturas admittat, alias tamen scripturas non habeat, sed aliter eas, contraque tractet, quam tota illa, tot terrarum, tot ætatum tractet Ecclesia, & de earum sensu sibi arroget, contra tot ætatum, tot & tam doctos, tam sanctos interpretes, contra totius orbis Christiani consensum: quem consensum, ex scripturis jam didicit, E. Spiritu Christi coalescere: quumque videat, E. apud A. B. C. D. maximis de rebus, multa per absurda dogmata, non solum ecclesiæ illi Catholicæ contraria, sed in publicos etiam mores perniciosissima, fieri, inquam, non potest, quin E. certo sit intellecturus Ecclesiam, A. B. C. D. non esse Ecclesiam Christi, nec bonorum cœtum, sed pessimorum scurrarum gurgustium, & conciliabulum Sathanæ, & jam ex his interpretaretur, A. vel alpha esse hæreticorum, vel Antichristum. Sed nec fieri potest, quin, E. quum certo jam & pernorit Ecclesiam illam veram, quæ perpetua quadam serie propagata est, ab ea, quam olim instituit Christus, & semper incorrupta mansit in fide stirpis, facile sit cogniturus, quantacunque pars ab ea se divulserit, eam arfactum fore divini spiritus expertem, qui nusquam manebit, nisi in sua vinea, in quantulamcunque, rescissis palmitibus, sit reducta. Ecce Luthere, qui te tam impudenter exclamas Ambrosium demonstrative convincere, habesne quicquam, quod hic possis hincere, quo minus te fatearis, tui generis demonstratione victum, ac revictum evidenter, proba. umque nobis, & tuam ecclesiam conciliabulum esse Sathanæ, & promiscuam Christianorum multitudinem, vulgo notam, & sensibilem Ecclesiam esse Christi Catholicam, cujus milites modo vincunt, modo vincuntur, dum adhuc ecclesia militat in terris.

JAM quum Lutherus tam pulchre pronuntiet de tot Christianis gentibus, quæ obediunt Papæ, ut eas omnes asserat esse omnium sceleratissimos: nec dubitandum esse quin ibi ecclesia non sit, nisi quis, ut ait, parvulos excipiat & simplices, libenter ab illo quæsierim, ubinam gentium sint illi grandes, & duplices, qui nunquam peccant, quos veram vocat ecclesiam. Nam sceleratissimā plane, & Satanæ synagogam esse, totam dicit Italiam, totam Angliam, Scotiā

Hiberniam, totas Hispanias, ac Lusitaniam, & usque ad suum Evangelium, totam fuisse Germaniam. Nam has gentes omnes, satis constat reverenter hactenus agnovisse successorem Petri. Nos tamen benignius sentimus de Saxonia, quam serpentis istius pestifer infecit halitus: Nam & ibi quoque speramus, Deum reservasse sibi grandium & sapientum septies septem millia, quæ non curvarunt genua sua ante Baal. Sed age, magna parte temporis, quod Christi salutiferam mortem, & Lutheri mortiferum ortum intercessit, si istæ nationes non faciebant maximam saltem partem ecclesiæ, dic quibus in terris erat ecclesia. Nam etiamsi ecclesia non obligatur ad ullam partem terræ, necesse est tamen aliqua in parte sit. Certe, si in istis partibus terræ non fuit jamdiu aut mire pusilla fuit, aut nusquam fuit. Constat igitur, etiamsi ecclesia non sit Christianorum multitudo promiscua, sed bonorum hominum numerus, aut qui sic resipuerint, ut nunquam denuo peccaturi sint, aut qui subinde resurgentes, subinde casuri sint: tantisper in ecclesia censendi, quamdiu steterint ejecti quum ceciderint, recepti quum redierint, tamen ne sic quidem quicquam confecisse te. Nam, & horum certum est multo maximam partem, longo jam tempore in his fuisse gentibus, quæ sedem Petri reverentur ut matrem. Neque enim usquam est, aut diu fuit alibi, tantum populorum profitentium fidem Christi. Sequitur igitur, ut si non hæ nationes sint ecclesia, saltem in his nationibus sit ecclesia, aut quod negari non potest, multo maxima pars ecclesiæ. At hactenus in his nationibus, optimi quique maxime parvere Pontifici, pessimi quique maxime rebellaverunt Pontifici, leges sanctissimi viri condiderunt, optimi quique maxime servaverunt, pessimi quique maxime contempserunt. Sacramenta concorditer venerabantur universi, vix unus aut alter è tot populis, in tot ætatibus exortus est, qui quicquam contra mutierit, & iidem semper notæ, nobilisque militiæ. Quæcunque ergo vera sit ecclesia, quæ quidem sit, aut fuerit, diu in his populis, qui maximi sunt in professione Christianæ fidei, dogmatis adversari & semper est adversata tuis. Quod si tibi parum videtur istud, quod plane tua plus quam pessundet omnia, profer tu gentem aliquam, ubi unquam in tot ætatibus, antenatum te, tuæ probatæ sunt hæreses. Ostende apud quos Christianos, sacerdos nihil distat à laico: apud quos Christianos, mulieres admittæ sint ad audiendas confessiones: ubi creditæ sint scæminæ sacerdotes esse: & idoneæ quæ conficerent Eucharistiam: ubi sit receptum, nullas leges obligare Christianos, & mille absurditates ejusmodi. Quod si non potes ut certe non potes, non est quod amplius argueris de ecclesia. Nam, quæcunque tot ætatibus vera fuit ecclesia, si illa fuit bonorum, malorumq; multitudo promiscua, si numerus duntaxat bonorum, si in his regionibus quæ parent Romano Pontifici, si alibi ubicunque terrarum, semper contra te sensit illa, &

tua damnavit insanissima dogmata. Nam, quod ais Papistarum esse figmentum, quod aliud sit jurisdictionis, aliud fraternæ charitatis officium: & dicis Evangelium, & ecclesiam nescire jurisdictiones (nam eas non ais esse, nisi tyrannicas inventiones hominum) certe nisi tu totus esses potista, facile cerneres non esse prorsus idem jurisdictionem, & charitatis officium, etiam si verum est, nullam esse jurisdictionem Christianam, quæ non ex charitate sit instituta. Sed tamen multa potest, & debet Præsidentis autoritas, quæ sibi nec potest, nec debet arrogare, cujusque privati hominis charitas, aliqui si jurisdictionis nihil est omnino, cur Paulus jurisdictionem exercuit? Cur hominem tradidit Sathanæ in interitum carnis? Cur planissime proponit. Qui potestati resistit, ordinationi Dei resistit. Cur servari præcipit, quæ tradidit ipse? Cur præcepit obedire præpositis? Cur ipse Christus obedire jussit Scribis, & Pharisæis super cathedram Moysi sedentibus? Cur ipse præbuit jurisdictionis exemplum, & flagello vendentes ejecit è templo? Imo cur ipse turpiter dissimulas, inter ipsa verba Christi pascere oves meas, verbum esse, quod te confutat? Neque enim ignoras, sed dissimulas turpiter esse in illa repetitione verbi *ποιμαίνω*, quod significat regere: sed quum istud nemo non videat, ubi satis est, si te dissimules cernere. Non opinor expectare quenquam, ut ad prælaram allegoriam tuam respondeam, qua scribis tria signa figurari, per duo capita vectum, in templo Solomonis extra arcam extantia: quippe quum nihilominus concinne potuisses, eadem figurare per duas Moysi tabulas, aut duo Moysi cornua.

JAM istud, nescio quanti facias ipse, quod bis immittis in nos, nempe quod in symbolo confitemur, nos ecclesiam sanctam Catholicam credere. Ex quo colligis, quum fides argumentum sit rerum non apparentium, si ecclesia creditur, & est materia fidei, nullo modo ecclesiā esse sensibilem istam bonorum & malorum multitudinem, quæ cuivis apparet & humano sensu percipitur. Hoc telum bis in manum sumis: bis intorques fortiter: si ve quod tibi videbatur splendidum, & quod contrectare delectabat: si ve quod sentiebas esse tam obtusum, ut sæpi⁹ oporteret incuti. Hac in re primum miror symbolū, quod ut est, ita debet esse magni ponderis apud omnes fideles, quicquam habere ponderis apud te. Nam symbolum constat opinor traditionem esse, non Scripturam: nam nec intra Scripturam Canonicam numeratur, nec Sc. patrum quisquam, quod sciam, quum ei propositum fuisset aliquid probare scripturis, unquam probavit ex symbolo. Quare, si tu Lutheri, qui toties adversus traditiones exclamas qui te toties clamas nihil recipere præter evidentes scripturas, ecclesiam credis propter autoritatem symboli, manifeste profecto decedis de sententia, & traditionibus credis, non scripturis. Nec istud eo dico, quod te hac in parte vituperem. Imo adeo laudo, vellemq; idem ut faceres sæpius. Esset enim plaudendum, si incipias aliquando

quando in melius esse mutabilis, qui quavis aura incertior, & quovis folio levior, subinde te mutas in pejus.

Sed interim, te quaeso, quid lucraris in causa? Nam quum planum sit, aliam esse ecclesiam triumphantem in caelo, aliam hic militantem in terris: quid probastitu, de hac? si Articulus loquatur de illa: ut quum percensuisset quæ de divina Trinitate credenda sunt, & humanitate Christi: tandem speratum credentium præmium proponat; credendum etiam illud, quod alioqui certo sperari non possit: admonitos itaque mortales, qui fidem profiteri velint, ut indubitanter crederent ecclesiam fore Catholicam, quæ sancta societate, remissis peccatis, redi viva carne, redditisque corporibus, vita frueretur æterna. Sed & in terris quoque tamen si non sit incertum quæ sit, aut ubi sit ecclesia Christi Catholica, cujus consentientis autoritas, certum quemque facit & de Scripturis veris, & de necessariis Articulis fidei, atque ita certum sit istud, ut hac ratione sit ecclesia sensibilis: tamen & ipsa multis modis pendet à fide. Nam, etiam si sensui patet, quæ sit illa, quæ de fide consentit: sensui tamen non patet, hunc consensum, non humanam conspirationem fieri, sed nasci, atque inspirari divinius: nam id, nemo nisi fide concipit. Jam quam ecclesiæ corpus sit sensibile, tamen quod Christus ejus mysticum caput sit, id quoque sensus ostendit, sed fides. Quin & istud, quod quicumque Sanctus est in terra, pars est hujus Ecclesiæ, quæ etiam hic adeo sancta dicitur, non quod nemo sit in ea, qui peccat, sed quod nemo est in terra sanctus, qui non est membrum hujus ecclesiæ: istud inquam fide docemur non sensu. Quamobrem, & recte credimus ecclesiam Catholicam, propter multa, quæ sensui non apparent, sed omnino pendenti à fide: & tamen nihilominus constat evidenter, hanc promiscuam & sensibilem multitudinem profitentium nomen, & fidem Christi, esse ecclesiam Catholicam: quia docente, Scriptura discernitur, & certo dicitur, & cognoscitur fides. Sed decies ad id recurrit, quod ecclesia non potest esse multitudo ista promiscua. Quia peccatores non sunt de ecclesia: nec meminit, quod in arca Noe, quæ præfigurabat ecclesiam, animalia immunda commixta sunt mundis. Quæso te Lutere, quum Apostolus scriberet Corin. an non scripsit ad ecclesiam? An igitur nihil peccati taxat in ecclesia? Quid quum scribit ad Gal. non ibi quoque scribit ad ecclesiam? & tamen insensatos vocat, & usque adeo clamat errare, ut miretur etiam, quis eos fascinaverit. Jam in revelatione Joh. Evangel. quum septem Ecclesiis loquitur Spiritus; nihilne reperit usquam vitii? Quam severe minatur, quosdam ejecturum se, ut respiciant? Cæterum, quamquam peccantes, & si peristerint evomendos, interea tamen numerat in ecclesia. Quin Christus ipse de ecclesia sua præsentem præsens pronuntiavit, non omnes esse bonos. Vos, inquit, mundi estis, sed non omnes. Et iterum; Nonne

XII. elegi vos, & unus ex vobis diabolus est? Quod si commemorare vellem sanctorum Patrum sententias, quæ huic sententiæ subscribunt, & longum esset, & apud te supervacuum, qui si ceci facis unus univertus: apud quem, nec totius ecclesiæ consensus quicquam habet ponderis, quæ non aliquos habere peccatores, sed se confessa peccatricem totam quotidie clamat ad Dominum: Ecclesiæ tuæ Deus peccatis ignosce. Nec id humano docta consilio, sed ab ipso docta Christo, qui & Apostolos suos orare docuit, ut Deus eis debita sua dimitteret. Itaque ecclesia Christi, dum versatur in terris, non adeo adhuc depurata est, quin & peccata quædam assidue maculent bonos, & inter bonos ubique vivant mali, qui interea, non aliter sunt in ecclesia, quam morbidæ partes in ulceroso corpore. Nam adhuc etiam si sani non sunt, tamen utrunque vivunt, & aluntur calore quodam divini Spiritus, qui animat & conservat ecclesiam, penetrans omnia fortiter; & disponens omnia suaviter. Nec desinet ægras partes circumferre secum, quamdiu in terris peregrinatur ecclesia, nec desinet Christus pro partibus ægris intepellare Patrem, qui Mystici corporis morbos ingemuit, ac deploravit in cruce, longe sunt, inquit, à salute mea, verba delictorum meorum. Verum quum veniet dies, in qua corruptione deposita vestietur immortalitate, tum defluentibus tabidis illis & putrefactis visceribus, restabit ecclesiæ corpus undique purum, ac nitidum, quod interea gestat gestabitque morbidum, sed quantumvis morbidum nunquam gestabit mortuum. Erit enim cum eo Christus, & verbum ejus, quod si scriptum sit, si sine Scripto traditum. Utroque modo Spiritus est, & vita cum fide quæ per dilectionem operatur, credentibus: quod genus fidei, ne deficiat unquam, aut desit ecclesiæ, cui Christus præfecit Petrum, Christus ipse rogavit Patrem. Præfecit autem, non Romanæ solum, sed universæ ecclesiæ, quæ & hodie successorem Petri non dedignatur obedienter agnoscere. Nam & si quidam se separant ac divellunt ab illo, quemadmodum Dathan, Abyron & Chore cum suis complicibus magno cum malo suo se separarunt à Mose: tamen omnes ferme populi, qui sincere profitentur fidem Christi, Petri successorem velut Christi vicarium suspiciunt ac venerantur. Quod si isti populi, noti nobis & christianæ fidei professione conjuncti, non sunt ecclesia catholica, nec ulla pars horum sit ecclesia Christi, sed hinc inde conventus aliquot occultus, atque incogniti, qui & ab ecclesia reliqua, & inter se quoque de fide Christi dissentiunt, apud quem illorum quaeretur is cui dictum est; Si nolit emendare, dic ecclesiæ. Cui quaeso, ecclesiæ, non obtemperando, fiet tibi sicut Ethnicus & publicanus? an aliam dicit Christus quàm notam illam ac publicam? an quaeri jubet alicunde duos aut tres hæreticos, qui Donatistarum more deneigent Ecclesiam Catholicam esse Catholicam. Sit igitur à Turcis quispiam, qui venire velit in fidem Christi, persuadeatur illi, non hanc Ecclesiam

Is, ad se,
dicet.

Non sentis
te hic ap-
peliari Lu-
there?

Verba
iunt mor-
uo.

ludē mo-
um & fi-
ci peten-
i censura.

clesiam veram esse, quam nos appellamus Ca-
 tholicam, hoc est, omnium gentium congre-
 gationem, Christi nomen, ac fidem undiquaq;
 profitentium; etiam si plerique professioni pa-
 rum moribus & virtute respondeant, sed Ec-
 clesiam veram esse hinc, atque illinc duos aut
 tres, in Christi nomine congregatos bonos:
 illic inter virtutes vigere fidem veram. Hanc
 verò nostram, notam atque vulgatam, non
 esse veram: sed ut moribus malis inficitur, ita
 veræ fidei loco, falsis opinionibus erroribus
 que seduci. Dic jam Luthere quæso, quomodo
 perget, ut discat fidem? ad eosne, quos, qui
 sint, scire non potest? Neque enim scire potest,
 qui sint boni. Scripturas igitur in manum sum-
 met ipse? atque hic eliciet omnes articulos fi-
 dei? quum nec Scriptura comprehendat om-
 nes, & quædam comprehendat sic, ut sine
 doctore legenti facile obrepat error: Docto-
 rem vero, qui discernet orthodoxum ab hære-
 tico? An Deus docebit intus? doceret certe,
 nisi reliquisset ecclesiam, ad quam docendos
 remittit. Quam qui contemnit, persuadens
 sibi tam unicum esse Dei delictum se, ut teo-
 rum solus doceatur à Deo, aliud quam publice
 credit, ac profitetur ecclesia: is quantumvis si-
 bi videtur humilis, arrogantia certe damnatur
 apud Deum qui se majori curæ Deo credit esse,
 quam ecclesiam totam: & Deo dicit, non ut
 docet Christus Pater noster, sed ut superbus ait
 quidam amicus Job, Pater mi: & Deo non
 credit ecclesiæ pollicenti: Ego vobiscum
 sum utque ad consummationem seculi. Nec
 meminit, aut reformidat quicquam: quod
 sicut omnia, quæ scire sit opus, spiritus dicit
 ecclesiæ. Sic ecclesiam qui non audierit, ju-
 bet Christus pro Ethnico habendum & publi-
 cano. Nam si quis, inquit, admonitus co-
 ram testibus duobus aut tribus, non emenda-
 tur, dic Ecclesiæ. Non dicit, dic duobus
 aut tribus. Non ergo duos aut tres appellat
 ecclesiam: nam totidem testes erant, quos ab
 ecclesia distinguit. Quod si ecclesiam con-
 tendas, à testibus non numero differre, sed me-
 rito, ut in alteris sufficit, numerus, in alte-
 ra spectetur pietas, rursus te rogo: quoniam
 igno discernes ecclesiam illam bonorum tri-
 am à tribus qualibuscunque testibus? nam
 & dissimulari vitia possunt, & simulari virtu-
 tes. Quibus ergo tribus dices, quum sis di-
 cturus ecclesiæ? Alia est igitur, velis nolis, Ec-
 clesia Catholica, quam ea, quam tu fingis:
 nec ob aliud fingis, quam quo licentius con-
 demnas ecclesiam vere Catholicam quæ nisi
 sciet cognoscibilis ac nota, non esset certe apud
 eam de proximi peccato quæri possis. Apud
 eam, si Christus quæri jubet de moribus,
 certe multo magis jubet de fide, cujus judicio,
 qui non audierit, sit, inquit, tibi sicut Ethni-
 cus, & publicanus, quorum alter peccat in
 moribus, alter aberrat in fide. Vides ad
 ecclesiæ judicium in fidei causa, morumque
 currendum. Cujus ecclesiæ judicium, quum
 de fide non audias, imo scurriliter illudas,

Iohannes, irideas, & opera bona contemnas :
 ad mala præpes provoles, & ad pessima quaq;
 curreatibus addas calcaria, promissa per solam
 fidem, sine bonis operibus, impunitate pessi-
 morum scelerum merito Christianis omnibus,
 ipsa Christi voce denunciatus es Ethnicus, &
 digne ejectus ex Ecclesia Catholica, quam di-
 scindere conaris, & comminuere in duos aut
 tres hæreticos, qui si fors conspirent diem non
 honorare dominicam & dominicæ diei loco,
 Mercurii diem aut Veneris sibi festum facere, Hæc licen-
 tendent nimirum præcepto se satisfacere, tia non li-
 colere videlicet diem festum, nempe diem il- bertas est.
 lum, quem ipsi sibi sumperunt pro festo. Li-
 berum enim istud esse, quod nullus dies certus
 ulla sit Scriptura definit, nisi forte Sabbatum.
 Quod si quis dicat ad Ecclesiam pertinere, Hanc ubi-
 Spiritu Sancto gubernatam, determinare, quis que canti-
 potissimum dies Deo dedicandus sit, eamque lenam can-
 statuisse dominicam, respondebunt, istud sta- nit Luthe-
 tuisse Papisticam. Ecclesiam enim veram atq; rus.
 Catholicam esse sese, tres videlicet congregatos
 in nomine Christi. Atque hoc pacto futurum
 est, ut colere diem festum non sit aliud, quam
 verum prophanare festum, ac festum facere,
 quem cujusque libido voluerit: ut juxta Ty-
 chonii dictum, id demum Sanctum sit, quod
 cuique Sanctum sit. Sed cui nauseam non fa-
 ciat hæc tam absurda finitio ecclesiæ Catho-
 licæ? Nam quum Apostolus dicat, quæ extra
 nos, nihil ad nos: extra quos dicit? an non ex-
 tra notam illam, quæ tunc nota erat, Ecclesiam?
 Quum idem scripsit. Qui contemptibiles sunt
 in Ecclesia, eos constituite ad judicandum, de
 qua dicit Ecclesia: an de alia videlicet quam
 quæ tunc nota erat Christi ecclesiæ? Quæ quan-
 tumvis diffundebatur, una Christi professio-
 ne & jungebatur, & Catholicæ nomine co-
 gnoscebatur. In qua quicumque aliam profite-
 bantur fidem, quam publicam, semper habi-
 ti sunt hæretici, nec eorum conventus Christi
 fuit Ecclesia, nec unquam in eum numerum
 crevere, ut reliquum gregem superarent, idem
 Christi nomen profitentem. Nam licet infide-
 les & Ethnici in tantam molem aucti sint, ut
 eorum collatione Christiani videantur pusillus
 grex, nunquam tamen sic excreverunt hæreti-
 ci, profitentes Christi nomen, & sibi vendi-
 cantes ecclesiam, ut dubium cuiquam relinque-
 rent, ubi censeretur ecclesia Catholica. Nam
 licet in Ecclesiæ vitia, homo & extra ecclesiam,
 & vitiosissimus insultet, nunquam efficiet ta-
 men, ut ager Domini desinat ejus esse, pro-
 pretea quod in hoc crescendi tempore, zizanix
 multum ferat inter triticum, aut Christi rete
 desinat esse Christi, propterea quod dum in
 hoc mari trahitur, malos pilces mixtos habet
 cum bonis, quousque Dominus & triticum
 colliget, & pilces bonos, ac seponet sibi, Lu-
 therum vero, ac suos complices, foras able-
 gabit in ignem. Interea vero ecclesiam spon-
 tam suam, cum qua se futurum promissit, usque
 ad finem seculi, quanquam alias peccantem, &
 sæpe castigatam, ita tamen servat suam præsentiam,

ut eam per infidelitatis fornicationem, in aliorum deorum cultum non patiatut incidere, sed suo Spiritu sancto, qui ducat eam in omnem veritatem, sic eam fovet, & instruit, ut neque in fide sinat, neque Sacramentis errare. De qua, si adhuc moveas controverfiam, & quaras, quænam fit illa: respondebo rursus, illa eadem Ecclesia, per quam cognovisti Evangelium esse Evangelium, eadem, inquam Ecclesia est illa Catholica, quæ te docet Sacramenta septe esse Sacramenta, quæ docere non potes, cur in altero magis falli possit, quàm in utroque. Si nihil omnino fuisset scriptum, Ecclesiæ credidisses de omnibus, quæ jam scripta sunt? Ecclesiæ credis veros Evangelistas fuisse, veros Apostolos, qui scripserunt ea quæ scripta sunt, ex his, qui scripserunt, nemo scripsit scripta esse omnia. Imo scribunt aperte, quod omnia scripta non sunt. Cur igitur de reliquis, quæ adhuc scripta non sunt, non credis Ecclesiæ, cui fueras alioqui crediturus, de omnibus, quæ jam scripta sunt? An quia quædam scripta sunt, ideo contemnenda sunt reliqua? Cur Ecclesia minorem apud te fidem habet de parte, quam fuerat habitura de toto? an quia quatuor, aut quinque scripserunt, qui se fatentur quædam scripsisse, non omnia, ideo fidem amiserunt universi? Quos alioqui dignos habuisses, quorum fidei sine scripto, de his etiam rebus, quæ jam sunt scriptæ, credidisses?

Nō omnia scripta esse, quæ ad fidem nostram pertinent auctoribus Evangelistis.

Ostendit, quàm ineptè Lutherus nugetur, & quàm impudenter mentiatut.

CAP. XI.

Nimium diu videor, in retam aperta, cum isto nebulone contendere. Qui si quid obijcitur, id dissimulat; aut si quid commemorat, false recitando depravat, & contra sua verba tanquam adversarii, potius negatur, quàm disputat. Ait nos, articulos fidei facere, ex quovis verbo Patrum, nec pudet tam aperte mentiri nebulonem. Quis, tanquam necessarium articulum fidei, protulit unquam tibi Lutherè, unum dictum cujusquam Patrum? Certe tanquam probabile proferimus, ac multo magis probabile, quàm tuum, vel ob hoc, quod illis pietas aperuit oculos, quos tibi claudit impietas: Illi studuerunt intelligere, tu laboras intellecta corrumpere. Quod si qua in re constet, veteres olim Patres omnes idem sensisse; tantum bonorum consentum uni stolidissimo nebuloni non dubitamus opponere, quando planum est, per illum spiritum eos idem sensisse, qui facit unanimes in domo. Eodem modo nugatur, dum teneidia bipenni rem in duos genera partitur, hoc modo.

Nam quid faciat impudens?

Luth quid antiquis Patribus inersit.

Verba Lutheri.

Si usum vel auctoritatem hominum, quæ manifeste pugnat contra scripturas, allegasses, quale est, inquit, quod stolidus rex producit, de altera parte Sacramenti, anathema sit usus, auctoritas, rex Thomista, satan, & angelus de cælo.

Imo anathema sit iste abusor, exauthoratus fraterculus, Hussita, Satanista, de tartaro, qui Scripturam Christi sacram in sensum sacrile-

gum, adversus Christi Sacramenta detorquet: Et hominum bene dicta, male narrando depravat. Nam quod hic vanissimus nebulone cupit, ignorantia Lectoris abuti, nihil ei proderit, quom ad locum fuerit perventum, in quo videbis Lector apertissimam nebulonis sycophantiam, qui regem fingit obijcere auctoritatem hominum, qui aperte obijcit auctoritatem Spiritus sancti, non hominum.

Sin autem eum, inquit, usum, vel auctoritatem hominum allegat, quæ non pugnent Scripturis, non damno, sed tolerari volo. Hoc tantum adjecto, ut libertas Christiana salva sit, & in arbitrio nostro sit ea sequi, tenere, mutare, quando, ubi, quomodo placuerit. Quod si hanc libertatem nobis captivare volent, & necessarios fidei articulos statuere, anathema sit, qui hoc præsumperit, si sit insulsus Thomista, si sit stolidus Papista, si sit Papa, tale est, quod Dominus noster rex urget, pro articulis fidei sua Sacramenta confirmationis, matrimonii, ordinis, unionis, & mixtura aqua in vinum.

Ut falsus es miser fraterculus.

Verba Lutheri. Verum quæ sunt ista, num quæcunque non sunt scripta? Ne scivi tantopere bone Pater

Expende Lector ea, quæ scripsit rex de Sacramentis istis, & facile videbis, ac ridebis improbam nebulonis calumniam, qui nihil omnino respondens ad ea, quæ rex probavit, tantum mentitur regem obijcisse auctoritatem hominum, pro quibus allegavit princeps auctoritatem sancti Spiritus. Contra cujus ordinationem qui recalcitrat, ac Sacramenta, quæ Christus in sacrosancta consecravat Ecclesia, blasphematur, anathema sit, qui hoc præsumperit, si sit insulsus Satanista, si sit stolidus potista, si sit frater, si sit apostata.

Pulcherrimè declarat, quàm ineptè, imo quàm prorsus amenter Lutherus adducat atque applicet scripturas.

CAP. XII.

SED nunc operæ precium est videre, qui nihil admittit præter Scripturas, & easdem etiam evidentes, quam pulchre scripturas proponat ipse, quas evidenter quisquis videat neque cælum (quod ajunt) neque terram attingere.

Nobis, inquit, adversus has stipulas, & stuppas Thomisticas, plusquam nimis sunt divina fulmina, ubi Christus Matth. 15. decernit, super omnes traditiones hominum, dicens, Sine causa colunt me doctrinis, & mandatis hominum. Quid est universa fax hujus larvati Thomista adversus unam hanc vocem Christi, ut alia plurima transeam alias memorata? Si frustraneum est, quicquid hominum mandatum est, quæ fronte stolidus rex, nobis articulos fidei ex eo faciet? Itaque hac sola voce Christi, prostratus jacet, infelix & miserabilis defensor Ecclesiæ Henriciana, cum toto suo libello.

Verba Lutheri. Quam sobrie semper loquitur hic pius Pater.

CUJUS expectationem non superat impudens istius nebulonis stultitia, qui Christi verba illa: Sine causa colunt me doctrinis & mandatis hominum, fulminat, videlicet homo nugax, & Antichristus, adversus eum, qui dixit, ac probavit, Sacramenta traditiones esse Dei, non hominum. Et tam impudentis amentis convictus, jam velut victor ac triumphator exultans,

Hæc, inquit, sola voce Christi prostratus jacet infelix & miserabilis defensor Ecclesia Henriciana, cum toto suo libello.

Et ista præ furore clamat Lutherus, conscius interim sibi, neminem non videre tam stolidè citata Scriptura, quam turpiter prostratus jaceat, infelix & miserabilis impugnator Ecclesiæ Catholicæ, cum toto suo stolidissimo cerebello. Quod cerebellum tam stupidum est, ut in ea re in qua stultitiam ejus omnes rident, adhuc se putet perquam festivè ludere.

Videlicet
salvator
camelus.

Verba Lu-
theri.
Istic ve-
ster stylus
est Domi-
ne Frater.

Ubi estis, inquit, Domine Henrice, producite vestrum egregium contra Lutherum libellum. Quid afferit dominatio vestra, septem Sacramenta, quibus doctrinis, Dei an hominum. Audiat ergo Thomistica vestra dominatio judicium, non Lutheri, sed ejus, quem tremunt cardines orbis, frustra colunt me doctrinis hominum.

VIDISTI Lector aliquando cæcum, qui pugno se cuperet irritatus ulcisci? Verum ut scire possit, quam in partem dirigat ictum, elicit ab adversario vocem, quam prolata proptinus prosequitur verberare, nisi citius alter se subdlexerit, quam ut à cæco possit attingi. Hunc cæcum mihi videretur agere Lutherus; sed ita, ut nemo unquam magis egerit ridicule. Nam quum rex appellatus ei responderet ad dextram, ille contra ictum projicit in sinistram. Itaque, specta quæso, quam festivè Lutherus hunc ludit ludum. Cogita nunc videre te illum, obcæcatis oculis intentum stare, ad ingerendum colaphum. Ubi estis, inquit, domine Henrice? Hic in proximo. Adhuc invitat, ut accedat propius, nempe ut feriat certius. Producite, inquit, vestrum egregium contra Lutherum libellum. Produco. Adhuc propius. Quid afferit vestra dominatio, an septem Sacramenta? Afferro. Adhuc propius paululum. Quibus doctrinis? Dei an hominum? Dei. Jam ferendi certus scilicet, in quam rectè librat ictum. Audiat, inquit, ergo dominatio vestra. Frustra colunt me doctrinis hominum. Spectatum admissi risum teneatis amici, qui videtis hunc cæcum inscium, quàm longè aberravit in diversam partem, sic exultare præ gaudio, ut compos non sit sui, quasi egregium colaphum infiegerit adversario?

Verba
Lutheri.

Eat, inquit, nunc dominatio vestra, & doceat dominatione papales hanc frustrare fidem, & religionem, eamque, sicut optimè novit, strenuè defendat: Verum ab Ecclesia Dei, os vestra dominationis impurum, & sacrilegum abstinete, qua non nisi verbum Dei admittit.

Quintus os
istud im-
pium ab-
stinet à fide
Christi.

IMO Reverende Pater potator, eat dominatio vestra, & dominabus fororibus, quibus prædicatis confitenda virorum peccata, prædicate perfidam fidem vestram, & religionem ruti Bohemici, ubi matrimonium nihil est aliud, quam crescere & multiplicare, & tanquam canes catervatim coire in Ecclesia. Hæc est Ecclesia, in cujus gratiam vestra paternitas, quæ procul exulat à Christi gratia, negat matrimonium esse Sacramentum, & ei prorsus

tollit omnem gratiam. Hanc Ecclesiam indicat vestra paternitas, Ecclesiam Dei; & per os illud impurum, & sacrilegum, veram Ecclesiam Christi blasphematur, & verbum Dei labiis mendacio pollutis, contaminat, & illa Christi verba. Frustra colunt me doctrinis hominum, velut fulmen & tonitru, adversus eos jaculamini, in quos non misit Christus, ita fulminatis & intonatis fictitiis fulminibus, & tonitribus adversus regem, ut olim simili præstigio Cacus adversus Herculem. Quamobrem seposito reverenter fulmine Dei, dominatio vestra, quæ Caci gigantis in morem, fictile fulmen efflavit, digna profecto fuerit, in cujus os impurum, & fulminibus efflandis parulum, Cacus debeat aliquis incacare.

Lepide refellit insulsum Lutheri lemma impugnantis diuturnitatem fidei Catholica, illata pariter diuturnitate superstitionis Judaica, Turcarum, & Gentilium.

CAP. XIII.

SEd postquam ita fulminavit Scripturis: illico ratione pugnat haud minus corusca. Ait enim.

Denique, aded stultum est hoc regis propositum, Verba Lutheri. ut & communi hominum sensui repugnet. Quis enim non rideat, pro fide nostra Christiana nihil afferri roboris per tantos Sampsonas, nisi longitudinem temporum, & multorum hominum usum? Quæ ratione probabimus Turcarum fidem esse erroneam, quæ jam ad millesimum fere annum durat, ante orta quàm Germania ad fidem conversa est? An hoc satis est, quod dum per intervalla terrarum semoti, non cogimur cum illis disputare, interim in nostris angulis, quicquid visum fuerit licet negari? Sic & Judæos quis non merito justificet, hujus invicti Thomistæ exemplo, cum tanta nos superent longitudine temporum? Et cur gentes per orbem novum, Christi fidem non dicuntur, Authore Henrico Angliæ meritis fuisse persecutas, cum idololatria eorum hoc pulcherrimo, & Thomisticissimo argumento, recta & sana fides censeretur debuerit, quod tot millibus annorum, tot regionibus populorum, tam constanti usu firmabatur? Atque eodem Henrico Magistro etiamnum asseramus impiorum hominum errores, esse sanam fidem, quod ab initio mundi illorum superavit multitudo, & diuturnitas, & potentia priorum paucitatem & ignobilitatem. Summa. Si hominum dicta valent articulos fidei, cur non & mea verba faciunt articulos fidei? An ego non sum homo? Quin nova regis sapientia, omnes homines omnium hominum verbis credere cogamus. Et ipse rex quoque, ut levetur cura scribendi, sequatur suum principium, & dicat; Homo sum, qui sic loquor, ego oportet sic esse, Non potest aliter esse. Stulta, ridicula, & verissimè Henriciana & Thomistica sunt hæc, quasi res spiritualis metienda sit præscriptionibus temporum & usu, aut jure hominum, ceu fundus aut pratum aliquod sit.

Rectè
mentitus
es in caput
tuum.

Quia tu
omnem
fidem me-
rito perdi-
disti.
An te cre-
dis igno-
rari, qui
sic contra
tua signa
ta blate-
res?

ECCLE Lector invincibilem rationem, quàm magnificis verbis, quàm Phormiana fiducia phaleratam, cujus summa est; publica Turcarum fides, per aliquot ætates, & gentiliū per aliquot

In quorū
gratiam
Lutherus
neget Sa-
cram. ma-
trimonii.

aliquot annorum millia perdurans est erronea, & item Judæorum; ergo & Ecclesiæ Catholice fides publica, per quantumlibet multas ætates continuata, potest esse erronea. O acumen Judæis, Turcis & Ethnicis plaudendum: Sed quod Christianorum quisvis videt, obtusius esse pistillo. Nam quum infidelium superstitio regatur à diabolo, & Ecclesiæ Catholice fides à DEO: hæc est nimirum argumentatio Reverendi Patris, fides populi spiritu mendace gubernati, potest esse falsa; ergo etiam fides populi gubernati spiritu veritatis potest esse falsa. Hæc ratio talis est, & tam fortis Achilles, ut ego non audeam congrēdi. Hæc ratione, planè prostrati jacent omnes Defensores Ecclesiæ. Illa tamen ratio, quam subjungit Lutherus, & argumentatur à simili, aliquanto est imbecillior, quum ita quærendo colligit. Si hominum, inquit, dicta valent articulos fidei: cur non & mea verba faciunt articulos fidei? nunquid ego sum homo?

Vix, aut
certè ne-
quam.

Huic argumento saltem respondi potest, quod Reverendus Pater non est homo, quia nullus asinus est homo; quum ille verè sit asinus, qui adhuc non intelligit, aliud esse hominum dicta, qui ex se loquuntur, aut (quod ille facit) loquuntur ex diabolo: aliud, quod Ecclesiæ Christi loquitur, quæ loquitur ex Spiritu Sancto. Non estis, inquit, vos, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Alioqui quoniam Paulus erat homo: jam nisi Lutherus esset asinus, videtis planè consequi, ex asinino Lutheri lemmate, quod æqualis auctoritatis esset Lutheri verbum cum verbo Pauli. Sed hoc tamen loco, à solito sibi more deflexit. Consuevit enim, quicquid potest objici, dissimulare totum, & præterire silentio. Hic verò, sibi confusus, ausus est id commemorare, quod sibi videbat obstare. Quod eum faciliè videtis nunquam fuisse facturum, si non habuisset in promptu machinam, qua posset obicem illum protinus amoliri. Audiamus igitur, quid ait.

Verba Lu-
theri.

Si dixerint, inquit, suam præscriptionem in hoc differre, ab illorum præscriptione, quod Papistarum sit ex Spiritu sancto, illorum ex hominibus.

Turca Lu-
thero fidei
judex.

Hoc planè dicimus Luthere nos, quos tu Papistas vocas; sed Ecclesiæ fidem ex Spiritu Sancto, Turcarum, non ex hominibus, sed ex diabolo: quid tu nunc ad ista respondes? Ridebit hoc, inquit, Turca. Ain verò? & tu, Religiose Pater, habes pro ridiculo, quicquid ridebit Turca? Tam bellæ tuæ fidei, cum Turcæ fide convenit? O Christianum peccator, qui nihil probat, nisi quod Turca comprobatur. Nunc video, quare Sacramenta subānnas, videlicet ne Turcis videre non satis sapere. Ideo panem restare vis, & vinum in Eucharistia, ne te Turca derideat. Eadem ratione, propediem corpus, & sanguinem ibi negabis in totum: quod alioqui certum est fidem tuam non posse te satis probare Turcis.

Non diffi-
mile vero.

FIDEM, & religionem Reverendi Patris, abundè jam vides Lector, quum videas ad

quam normam, fidei componat articulos: vide nunc isti religioni planè parem sapientiam.

Dicit, inquit, Turca tibi: quum tu hoc afferas absq; Scripturis, & sine signis, mera hominum auctoritate, nihil magis efficis, quam si ego meam quoque fidem esse ex DEO dixerō. Et qua facilitate tu meam contemnis, & ego tuam contemno: & qua auctoritate tu tuam probas, ego meam probō. Quid hic, inquit, fiet? nisi ut moriones etiam intelligant, Henricianos Thomistas, pro sua insigni inficitia, fidem nostram ludibrio exposuisse, & omnium gentium impietatem stabilivisse, dignos quibus os, lingua & manus præciderentur, ne in æternum aliquid, aut dicerent, aut scriberent.

Verba
Lutheri.

Quasi verò
is scripturis
afficiatret.

Tu verò
dignus es,
cui & lin-
gua exse-
cetur, &
excutian-
tur dentes.

DIXI ne divinum prorsus esse hominis istius ingenium, qui viderit, quid Turca dicturus sit adversus eos, qui fidem Ecclesiæ proponerent absque Scripturis? Nam si quis afferat aliquid ex scripturis, tunc faciliè videt Reverendus Frater, nihil habiturum Turcam, quod contra possit hincere. Ita semper consuevit scilicet scripturis Christianorum credere, præsertim si quis eas allegat ita comòdè, sicut solet iste Reverendus Pater. Etenim quanquam alleganti consuetudinem nostram, Turca non dubitaret allegare consuetudinem suam: tamen alleganti Scripturas nostras, nunquam auderet scilicet allegare Scripturas suas, & adversus Evangelium objicere Alcoranum: non quin præferat Alcoranum Machometi Evangelio Joannis, quod à nobis ait esse vitiatum: sed ne pudefaceret Reverendum Patrem, hominem suæ fidei consonum apud Papistas, qui fuerit tam stolidus, & asinus ipsa asinitate asininior, ut crediderit, Turcam crediturum esse Scripturis Christianorum. Jam quicumque scribunt, quod Turca riserit, hos Reverendus Pater Zelator fidei dignos clamat, quibus os, lingua, manus præciderentur, ne quid in æternum aut dicant aut scribant. Quis illum contra non dignum Encomiū putet, cujus os aureum, & lingua melliflua, ipsum suadellæ domicilium, nunquam conticescat, & manus ei subserviens aureis ornetur annulis, ut semper aliquid aut dicat, aut scribat hujusmodi, quod miseros mortales inter ærumnas & labores exhilaret, ac relaxet risu? modo sic usquam abesset impietas, ut adest ubique stultitia. Sed tamen admiror, quo pacto hoc acciderit, ut homo natura clemens ac placidus, hoc loco præter morem suum, sic excandescat inclementer, ut os, linguam, ac manus præciderere velit omnibus fidelibus, quicumque dicant aut scribant quicquam, quod tanquam stultum rideant infideles. Nec interea quicquam aut linguæ, aut digitis Pauli prospexit Apostoli, qui se fatetur, non tantum aliquid prædicare, quod stultum videatur gentibus, verum etiam nihil prædicare præterea. Nos, inquit, nihil prædicamus aliud, quàm Jesum Christum, Judæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam. At id quod in Luthero sequitur, haud faciliè dixeris, magisne stultum sit, an magis impium.

O Prudentiam Ven-
Patris.

Encomiū
Patris Ven.

Quam pa-
rū perpi-
cax estis
ubique
Domine
frater?

Verba
Lutheri.

Sed hoc agit, inquit, inquietus Sathan, ut nos à scripturâ avocet per sceleratos Henricos, & sacrilegos Thomistas, & fidem nostram super hominum mendacia collocet. Neq; enim jam Scriptura sancta opus est, si sufficit novis hominum dictis, extra scripturam roborari.

Id in te
agit jam
diu Satan.

SAGACIAM esse putas Lector, quod Sathanæ propositum Lutherus deprehendit? stupidior est, quam qui tantum possit. Sed diabolus ipse dixit. Neque enim intimior Christo fuit ejus Evangelista Joannes, quam internus est Sathanæ ipsius Cacangelista Lutherus, qui non una cœna, sed diebus ac noctibus incubat, super pectus diaboli, imò diabolus non incumbit, sed infigitur ipsius pectori. Alioqui non potuisset tanta cum autoritate pronunciare, quod fides Catholica de Sacramentis super hominum mendacia collocetur: quanquam jam evicit, ne collocari possit super Spiritum sanctum, nisi quatenus id probatur apertis Scripturis, videlicet ne id non approbet Turca, qui nihil admittit absque Scripturis nostris. Cæterum prolata scriptura Christianorum, protinus Turca sese sentit & fatetur victum. Quia in re si Lutherus non credas, paratus erit jusjurandum dare: Turcarum quemlibet omnia Christianorum Sacramenta, articulos omnes fidei Christianæ, quatenus probari possunt scripturæ Christianæ testimoniis, non minus credere, ac venerari, quam credit, ac veneratur Lutherus

Id non est
difficile.

ipse. Neminem ego certe credo tam incredulum, qui istud Lutherus non modo juranti, sed vel injurato non sit crediturus. Verum sine scripturis neque Turca quicquam credit, neq; Lutherus: ita ipsis inter se belle convenit. Quam in rem hanc pro se rationem reddit: quod jam Scriptura sancta non esset opus, si sufficiat novis hominum dictis extra scripturam roborari. Hic cogit me Reverendus Pater addubitare, an quisquam sit usquam Turca tam stultus, ut dignetur hac sane parte, socius esse Lutheranæ stultitiæ, qui non videt, cujusmodi sit ista consequentia. Ecclesia Christi gubernata spiritu Christi, tradita certa fide, servat Christi Sacramenta: Ergo Ecclesiæ Christi nihil opus est scripturis. Si Lutherus fuisset Evangelistarum temporibus, hac ratione deteruisset eos à scribendis Evangelis. Nam si tum ea, quæ audiebant homines, ab hominibus tradita credebantur illis, qui ea narrabant à DEO: atque ita fidem faciebant audientibus, quid opus foret, Evangelistas, eorum quicquam scriptis comprehendere? An ideo videlicet, quia Christus, qui hanc operabatur in Ecclesia sua fidem, aut aliquando foret prorsus deserturus Ecclesiam, aut fidem, quam sine scripto fecerat, sine scripto conservare non poterat: quum ipse priusquam naceretur, legem promississet semel in scripturam cordibus: & in carne natus, cum Ecclesia futurum, usque ad consummationem seculi? Hac ratione non puto, futuros fuisse sic deterritos Evangelistas, ut fuerint supersessuri à scribendis Evangelis. Imo & alia multa, & hoc fortassis etiam respondissent. Nunquam

defuturum quidem Ecclesiæ suæ Christum, Christi certum qua se promissit ipse, ad finem usque seculi permansurum. Nunquam defuturum spiritum paracletum, qui Ecclesiam ducat in omnem veritatem. Ita vera Sacramenta, nec veros articulos fidei ullo unquam tempore perituros Ecclesiæ Catholicæ: nec errorem in rebus tam necessariis exoriturum, quod sponsæ spem, ac fidem in species inanes avocet, atque devertat à sponso: etiamsi ipsi nullam unquam literam scriberent, se tamen haud frustra scripturos esse: etiamsi omnibus ommissis articulis, & Sacramentis fidei, quæ Deus sine scripto, & doceri fecerat, & erat servaturus, vitam Christi, ac miraculorum partem aliquam, atque è tam multis aliqua complecterentur, quæ Christus docuit, ad formandos in grege suo mores, ac virtutes dignas Christiano pectore.

DEINDE cuius impudentiæ est, appellare Ecclesiæ Sacramenta nova dicta hominum, quum illa præter Lutherum dubitet nemo, ipsis esse Evangeliorum libris antiquiora? Ita Sacramentum Ordinis vocavit novum. Novum dixit, quod panis credatur in carnem versus, & vinum in sanguinem: & illud ait natum esse intra annos trecentos, quum rex hominis impudentiam, vetustissimorum Patrum testimoniis, pulcherrimè redarguit in utroque: nec minus in cæteris Sacramentis omnibus.

Rursus ostendit, quam absurde Lutherus torqueat scripturas, quibus probare conatur, nihil certo credendum, quod probari non possit evidente scriptura.

C A P. XIV.

SED JAM rursus revertitur ad scripturas: Ea sunt & nova Præfatione anathema crepat, ac Lutheri maledictum, os ejus maledicum & maledictio- ne plenum, si quis aliud ponat fundamentum, præter id quod positum est. Quasi id quisquam faciat, præter ipsum, qui Christianam fidem conatur, positis fundamentis suis, è fundamento, quod est Christus, evertere. Sed age, videamus quale fundamentum, quam aptè concinnet ad ædificium suum.

Paulus inquit, 1. Corinth. 2. magna sanxit Verba Lutheri. auctoritate fidem nostram, oportere niti in verbis DEI, ubi dicit: Sermo meus, & prædicatio mea, non in persuasibilibus humana sapientia verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis fuit, ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.

QUIS audivit unquam morionem tam nihil coherentia, tam nihil ad propositum producere? Ita satis putat dicere, quicquid ei venit in buccam: tantum cavet, ne taceat. Probatum sese jactitans, nihil auctoritatem obtinere certam, præter scripturas, producit illud Apostoli: nemo potest aliud fundamentum ponere, præter id quod positum est. Quasi id fundamentum, quod positum est, esset scriptura, & non quod Apostolus illico subjungit, Jesus Christus. Et ibi suis anathematis, ac maledictis Pauli, subtrahito Christo, nititur nos adigere, ut scripturam credamus illud esse fundamentum, non

Quam egregie Lutheri, intelligat verba Pauli,

non Christum: Aut idem esse scripturam quod Christum: tanquam idem sit liber de Cæsare scriptus, quod Cæsar. Deinde, quum nemo negat innitendum esse verbis Dei: sed ex his dicamus, aliud esse scriptum, aliud pari auctoritate non scriptum, & utrique pari fide credendum: quorum ille tacite contemnit alterum, alterum contemnit aperte: ille velut rem magnam producit, ad fulciendum DEI verbum, illa verba Pauli, quæ ne verbum quidem ullum faciunt de verbo Dei, sed de ostensione spiritus & virtutis Dei. Et jam, velut re gesta strenue, convitiis invadit regem: quod fundat humanæ sapientiæ persuasibilia verba. Quasi ipse toti terrarum orbi miraculis inclarescat, quibus an suam prædicationem approbarit Bohemis, adhuc non audio: sed persuasibilia humanæ sapientiæ verba, nemo illi (quod sciam) potest imputare, à quibus nullus abest morio longius, quod quo longius progreditur, eo reddit manifestius.

Verba Lutheri. Proinde nos, inquit, nostra Ecclesia defensori adhareamus, qui dicit Matth. 16. Aedificabo Ecclesiam meam, non super longitundinem, neq. super multitudinem hominum, neq. super oportet sic esse, neq. super usum, & dictum Sanctorum. Deniq. nec super Joannem Baptistam, nec super Eliam, nec super Hieremiam, aut ullum ex Prophetis, sed super solam & solidam petram, super Christum filium Dei. Hoc est robur nostræ fidei, hic tuti sumus adversus portas inferi. Hic mentiri & fallere non potest. Omnis homo mendax. Et sancti cum extra hanc rupem agunt, aut dicunt, homines sunt, purissimum & solum ac certum verbum Dei, nostra fidei supponendum est. Si quis, inquit, loquitur quasi sermones Dei. Et omnis prophetia sit analogia fidei, Rom. 12.

Cur ergo tu utrumque facis?

VIDE quæto, vel ex hoc loco lector: quorem perducatur impius, probaturus nihil esse credendum, præter evidentem scripturam. Allegat istud: quod Ecclesiæ fides ædificata sit, super solum Christum, & inde concludit, solum Christi verbum esse credendum. Quod, ne quis interpretari possit ita dictum, tanquam nihil credendum sit, nisi quod scriptura sacra complectitur, propterea quod nullum aliud verbum dicat certum esse, quod dicatur à DEO, sensum istum planè tollit ipse fidem auferens, non solum Ecclesiæ consuetudini, & universis

Impia arrogancia Lutheri. antiquis Patribus, sed nominatim quoque Joanni Baptistæ, Helix, Hieremiæ, & cæteris Prophetis omnibus, & rationis suæ consequentia, omnibus prorsus Apostolis, Hæretico Fausto longo intervallo deterior, qui ex illo Christi verbo, omnes qui ante venerunt, fures sunt & latrones, Moysen & Prophetas omnes habuit pro maleficis. Hic verò fidem abrogat, & antiquæ legis & Evangelii Proceribus prorsus omnibus nihil relinquit certum, nisi fortè quæ legitur Christus ipse dixisse, idque tam evidenti sententia, ut nulla possit in verbis esse controversia. Nam cæteros universos rejicit, tanquam dubios, quod & mentiri potuerint, quum essent homines, & incertum putat esse, quum illa scriberent, in petra ne, an extra petram steterint.

Vides ergo lector hominis impietatem summam, qui suas hæreses, quum sciat omnium Sanctorum testimonio planè damnatas esse, nihil agit aliud, quàm ut vicissim Sanctorum omnium auctoritatem tollat, Christo paulisper deferens, donec ad plenum perveniat iniquitas: tum ejus majestatem recta proculdubio temeraturus, quam interim quoque oppugnat obliquè. Nam si sic mendax est omnis homo, & tam inceptum, an quæ sancti locuti sunt, aut scripserunt, fecerint illad stantes in petra fidei, ut etiam dubius author sit Helias, Hieremias, & Joannes Baptista: cerè sequetur, ut dubius itidem author sit Joannes Evangelista. Nam eodem omnino spiritu, & illud loquebantur & iste. Sed nunc vicissim vide mirificam Lutheri stulticiam. Nam postquam id probavit, quod nullus unquam negavit, Christum Ecclesiam suam fundasse supra petram, à qua petra (quod nemo nescit) in barathrum Imo volens desit, Lutherus excidit, rursus ex eo, quod Christus unus est fundamentum, probat solam scripturam esse fundamentum: quasi verbum DEI unigenitum, sit verbum quodlibet, in sacris literis præscriptum. An non isti necesse est, aut nihil esse frontis, aut nihil esse cerebri? Et tamen quum illud comma clausisset, illo Pauli verbo: si quis loquitur quasi sermones DEI. Et item illo, omnis prophetia sit analogia fidei, quorum neutrum quicquam ei dicto cohæret, cui utrumque subnectit, jam velut acie profulgata suam sibi victoriam buccinat.

Quorsum videatur evasurus Lutherus.

Homo victoriæ avidus.

Hæc sum, inquit, rebora nostra, adversus quæ obmutescere coguntur, Henrici, Thomista, Papista, & quicquid est sacro, sentina, & latrina impiorum, & sacrilegorum ejusmodi. Neq. habent, quod possint hic respondere: sed confusi & prostrati jacent, à facie verborum istius tonitru, & expectamus quoz, quid adversus hæc mutire audeat rex nugigerulus iste, cum omnibus suis Sophistis. Stat enim fixa sententia, fidem non deberi, nisi certo verbo Dei, sicut dicit Rom. 10. Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. Proinde quicquid ultra verbum Dei producit, hoc nostri sit arbitrii, ceu dominorum, credere, non credere, damnare, probare, sicut scriptum est, omnia vestra sive Apollo, sive Cephas, sive Paulus, vos autem Christi.

Verba Lutheri.

At tu magis nolum scelerum nedom nugarum iator es.

Consideremus lector, quorsum tendat hoc totum Lutheri fulmen & tonitru: Christus ædificavit Ecclesiam suam super se. Si quis loquitur quasi sermones DEI: omnis prophetia sit analogia fidei: fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi, quid ex his omnibus tandem conficisti Luthere? Hoc, inquit, confeci, quod stat fixa sententia: fidem non deberi nisi certo verbo Dei, & proinde quicquid ultra verbum Dei producit, hoc nostri sit arbitrii, ceu Dominorum, credere, non credere, damnare, probare.

Et quis erit iudex, quodnam id verbum sit; Lutherus, an Ecclesia Catholica?

VIDE jam, quam egregius fulminator ac tonitor sis, cui si quis hæc concedat omnia: tuum tamen fulmen ac tonitru neminem prorsus attingeret, præter te. Te verò totum, tanquam Semelem subito perflaret incendio. Rex,

Redi in
memoriā
Pater bo-
ne.

Adverte
Lector.

Quidni
quum jam
contem-
pserit A-
postolum,

Verbū Dei
Ecclesiæ
certum,
Lutheri
quoque
confessio-
ne.

Vix fieri
potest, ut
pejor eva-
dat.

si potes meminisse (nam nullus lupo magis obliuiofus est, si toties obliuisceris, quoties ad ea, quæ te maxime tangunt, nihil omnino respondes) verbum Dei probavit aliud scriptum esse, aliud non scriptum, sed vel ab Apostolis tradita quædam, vel à Christo Ecclesiæ suæ dicta diuinitus. Multa itaque scripto comprehensa, & multa adhuc nullo esse scripto comprehensa. Sacramenta septem, & reliquos articulos fidei, partim scripto, partim non scripto, sed tamen DEI verbo fulciri: utrumque verbum ex æquo verum, ex æquo certum, ex æquo venerabile. Hæc si vera sunt: quanquam cetera omnia concederentur (quod tamen non conceditur) tui esse arbitrii, in quibus credendis, non credendis, dammandis, probandis, posses tanquam rex, ac Dominus regnare: tamen de Sacramentis interim, & publicæ fidei articulis, nihil prorsus quicquam confecisses, nisi aut ea, quæ dixi, falsa sint omnia, aut aliqua saltem pars. Negabis ergo aliud Dei verbum scriptum esse, aliud non scriptum, & contra Evangelistam contendes scripta esse omnia: contendes nihil omisissum, saltem è necessariis articulis, quum præcipuum Evangelistam videas præcipuum omisississe Sacramentum: quum Paulum audias, pleraque sine scripto tradidisse: quum Jacobus clamet Apostolus: Suscipite insitum Verbum Dei, quod salvare potest animas vestras: quum Scriptura testetur: Unctio ejus docebit vos? Negabis utrumque ex æquo verum, & scriptum verbum, & non scriptum; quum sit utrumque Dei? Sed negabis videlicet verbum Dei, quod scriptum non est, certum esse cuiquam posse, vel cognitum. At ipse jam olim falsus es, hoc Ecclesiæ datum esse à DEO, quod potest discernere verbum Dei à verbis hominum: Ergo cum utriusque generis verba Dei sint, & scripta videlicet, & non scripta: potest Ecclesia per te quoque in utroque genere verba Dei discernere à verbis hominum: Ergo per te quoque, verbum Dei non scriptum certum est à verbis hominum. Nec est causa, cur certior esse possit Ecclesia Christi hodie, quare Evangelium Joannis jam olim scriptum, sit Joannis, quam quare quodvis Sacramentum habeat gratiam ex verbo DEI non scripto: quod si neges Ecclesiam Catholicam, quam tu vocas Papisticam, hoc habere, quum aliquam Ecclesiam hoc habere fatearis: profer aliquam præter hanc, quam appellas Papisticam, quæ verba Dei non scripta discevit à verbis hominum; Imo profer aliquam præter hanc quæ tibi, non dico majoribus tuis, sed tibi discevit verba DEI scripta à scriptis verbis hominum. Sed ne te, nimium tuis verbis urgendo, reddam deteriorem: & te, quod semper soles, revocare cogam, quicquid dixisti bene: omitto, quod tu concessisti: quero, quid ad illud dicis, quod confessus Petrus Ecclesiæ nomine, Jesum esse Christum filium Dei vivi, protinus audivit à Domino: Beatus es Simon Bar Jona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est.

AGE Lutheri, hoc verbum, quod confessus est Petrus, quibus evidentibus Scripturis didicit: quum nec ulla Scriptura Judæos, satis evidenter id docere potuerit; nec Petrus idiota piscator, ullas ferè litteras didicisset, quum illud certè, quod confessus est, Christus eum dicit, non scripto verbo foris, sed Patris interius infundente se spiritu didicisse. Non fuit ergo certus, hoc verbum esse DEI; propterea quod sensit, non legit, quod intus audivit, non extra? quod affers: ergo fides ex auditu: quæso te, annon intus audivit Petrus, quod intus locutus est Deus? An duntaxat auditur, quod scribitur? An priusquam scripta sunt Evangelia, Christiani non audierunt Apostolos? Ecce jam nugigerule Lutheri, quàm nihil opus est, ad ista tua præclara robora quenquam respondere, quæ citra nostræ causæ præjudicium, citra ullum commodum tuæ, licet universa concedere. Tam acer es Lutheri Disputator? tantus fulminator es, tam terribilibus intonas tonitribus? Reponantur igitur ab ore sacrilego, in suum locum divinum fulgur, ac tonitru. Deinde in os illud impurissimum non tantum mejere fas est. Quod quanto furore fertur in præceps, vel illud ostendit, quod sequitur.

Scriptum est, inquit, omnia vestra, sive Apollo, sive Cephas, sive Paulus, vos autem Christi. Si solius Christi sumus, quis est stolidus rex, qui suis mendaciis nos Papa facere molitur? Nos non sumus Papa, sed Papa noster est. Nostrum est non judicari ab ipso, sed ipsum judicare. Spiritualis enim à nemine judicatur, & ipse judicat omnes: quia verum est. Omnia vestra, etiam Papa, quanto magis sordes ista, & labes hominum Thomistæ & Henrici.

DISPEREAM, si phrenesis ipsa, tam phrenetica sit, aut furor ipse tam furiosus; quam sit istud lepidum Lutheri capitellum. Papa noster est, inquit, ergo nostrum non est ab ipso judicari, sed ipsum judicare. Eadem ratione, Medicus noster est, ergo non est nostrum ab ipso curari, sed ipsum curare. Et Doctor discipulum est, ergo non est ipsorum ab illo discere, sed docere eum.

JAM quod ait, nostrum est, non judicari à Papa, sed ipsum judicare. Quid sibi vult illud nostrum est, an universorum dicit? an singulorum? Si universorum dicit, nihil pro se dicit; quia universitas Ecclesiæ pro Papa est, adversus illum: at in Sacramentorum causa multo minus juvat illum, ubi & populus, & Papa tam præsentis, quam præteriti, sunt pro Sacramentis adversus illum. Sin singulorum est, judicare de Papa, de Sacramentis, de vero sensu Scripturæ sacræ; Jam quum ex tot judicibus, unius prope Lutheri judicium sit ex altera parte, quæ prærogativa debet ejus unius calculus, cæterorum omnium calculis præponderare? Quia spiritualis, inquit, à nemine judicatur, & ipse judicat omnes: quia verum est, omnia vestra sunt, etiam Papa. Non videris tibi Lector, audire deliramenta? Solus Lutherus ergo spiritualis est? aut solus Papa non est spiritualis? ut aut Lutherus omnes possit judicare, & judicari prorsus

At Lutheri opus est evidenti Scriptura, ut cui Deus negarit spiritum suum.

Is diabolicum tonitru non divinum habuit.

Verba Lutheri.

Imò tu stolidus fra-
terculis in-
mentis in
regem.
Tu Sathani-
sta &
hæretice.

Potius
omnium
calculus
damnari.

profus à nemine: aut Papa judicari debeat ab omnibus, & judicare neminem? Quem non delectet homines tam suaviter insipientis amentia, qui se non videat, quicquid eblaterat in Papam, idem etiam eblaterare in Petrum ipsum, ac Paulum? Nam omnia, inquit, vestra sunt; non dicit Papa, sed Apollo, Cephas, & Paulus. Quamobrem sicut Lutherus ait, nos non sumus Papa, sed Papa noster est: nostrum est ergo, non judicari à Papa, sed ipsum judicare, quia spiritualis omnia judicat, & judicatur à

Quæso ergo Lutheri, quid de illis sentis. nemine: Ita necesse est ei dicere, nos non sumus Petri aut Pauli, sed Petrus & Paulus nostri sunt; nostrum est ergo non judicari à Petro & Paulo, sed judicare Petrum & Paulum. Imo adeò non nostrum est, sed meum inquit, quia spiritualis judicat omnia, & à nemine judicatur. Judicabit ergo Lutherus homo spiritualis hac ratione non Thomistas, & Henricos, sed Petrum & Paulum, & reliquos omnes Apostolos.

I nunc Lector, & nega è Jovis capite natam Minervam unam; quum illius caput unum videas, tot parturire phreneses.

Verba Lutheri. *Quamquam ego stultus, inquit, sum, & satis ineptus. qui amentibus istis, & deploratis cerebris, toties frustra inculco, & surdis, induratisq; capitibus, sine fructu semper incanto, Traditiones hominum, seu diuturnum usum in rebus fidei nihil valere.*

SATIS profecto stultus es (ut dicis) nec ineptus modo, sed & amens, & insanus, & cerebri deploratissimi, qui sine fructu velut cuculus eandem semper cantilenam canas: Traditiones hominum in rebus fidei nihil valere, quum ita surdus sis, & indurati capitis, ut milles tibi ad aures inclamatum non audias, DEI traditiones esse, quas tu vocas traditiones hominum, neq; ad ea quicquam respondes, quibus ea, quæ dicis, fuerunt ante diluta, quàm dicta.

Verba Lutheri. *Quoties, inquit, dixi etiam Augustini sententia solis Canonicis libris eum deberi honorem: ut firmissime credatur nihil erroris in illis esse, ceteros quantumlibet sanctitate doctrinaq; præpolleant, non æquo honore dignos esse.*

DE diuturna Ecclesiæ fide, quam dixerat nihil valere, non affert probationem; Sufficit enim adversus illud Christi verbum: Ego vobiscum sum usque ad finem seculi. Et item illud, quod Spiritus Paracletus ducet Ecclesiam in omnem veritatem, & quod Christus oravit; ne deficeret fides Ecclesiæ. Adversus hæc inquam omnia sufficit, quod talia dicturos irriserit Turca. Sed nequis moveatur quicquam auctoritate sanctorum Patrum, affert illud Augustini; ceteros librose extra Scripturam Canonicam, non æquo honore dignos esse, quantumlibet sanctitate Authores eorum, doctrinæque præpolleant. Quasi quisquam Sancti cujusquam dictum sic alleget, tanquam Scripturam sacram. Et ramen haud dubito, eundem Augustinum, si quid apud omnes ante se sanctos Patres legisset, præsertim cum sui temporis fide consentiens, nunquam fuisse dubitaturum, quin id verum esset, & Christianæ

fidei indubitatus articulus. Nam eorum scripta, qui fuerunt antenos, suorum temporum fidem nobis repræsentant. Neque enim aliter cum defunctis loquimur, ut qua fide fuerint, possimus agnoscere. Ex eorum ergo libris, qui vixerunt, illud deprehendimus, atque ita comperimus, hanc fidem, quam Lutherus impugnat, non esse, quod ille mentitur, novam, aut alicujus nationis propriam, sed multis sæculis, totius Ecclesiæ publicam, quam veram esse, & in re tam magni momenti, non posse errare & falli, promissit ille, qui dixit: Paracletus, quum venerit, ipse vos ducet in omnem veritatem. At Lutherus contra, Scriptura, inquit, exigit, ut nulli credatur, nisi soli sibi. Rogo te Lutheri, ubi hoc exigit Scriptura? Profer Scripturam, per quam Spiritus S. prohibet, ne quis ipsi credat, nisi proferenti scripturam. Quum descendit super Apostolos, nihil ne docuit omnino, sine Scriptura? omnibus de rebus exegerunt ab illo Scripturam? Unctibi Lutheri, tam malæ fidei est Spiritus sanctus, ut ei nihil sis crediturus absque syngrapha?

HÆC sunt, quæ piis ac fidelibus, hoc est, ut ille vocat, surdis aspidibus incantator iste, semper frustra cecinit: qui sine fine, inquit, suas negatias iterant & garriunt, Augustinus, aut Hieronymus sic dixit: Ambrosius sic dixit: ergo Lutherus est hæreticus; quia Augustino vel Ambrosio dicta sunt articuli fidei. Ego certe fateor illam consequentiam non valere, sed hanc opinor valere. Nemo Lutheri sic unquam dixit, ergo Lutherus est impudenter mendax. At nec hanc negare potest ipse Lutherus: Lutherus negat ea, quæ Spiritus S. Ecclesiam docuit, esse articulos fidei: ergo Lutherus est hæreticus.

Quin & isti porci Thomista, inquit, coguntur concedere sapius, sanctos viros errasse, & eorum auctoritas pro stabilienda fide, & fulcienda conscientia, etiam communis sensus judicio satis esse non possit.

VAH vix tandem sensi stolidus, cur sibi tantum sumat Lutherus, cur sibi magis de Scripturæ sensu credi velit, ac fide, quàm universis sanctis Patribus. Nunc rationem reddidit, videlicet, quia illi sæpius erraverunt, ille errare non potest.

IDEO si quid in quæstionem trahat ipse solus, de quo ceteri consentiant omnes; ceterorum auctoritas omnium non sufficit ad fulciendam conscientiam. Quare? quia nemo est aliorum, qui non possit errare: sed auctoritas Lutheri sufficit. Quare? quia ille non potest errare, tanquam cæcus aliquis diceret: Nemo est fere videntium, qui non erret aliquando in rerum coloribus, ego errare non possum. Si quis ergo nolit falli, de coloribus, dissidat cæteris mortalibus universis, atq; uni credat mihi: & hæc est, inquit, adversus regia illa Thomistarum principia, generalis mea responsio, quam non sani esse hominis, non sanus juret Orestes.

Reperit

Repetit quadam absurda Lutheri dicta, quæ ab ipso in principio posita, Author in hunc locum distulit.

CAP. XV.

QUANTUM te jam diu Lector fastidire scio totum genus, generalis responsionis istius, quam vides esse tam stupidam, ut non mirari non possis, quænam intemperatæ temperant hominem, quum eum non puduerit tanta cum jactantia, tam insane respondere: tamen orabo te, ut aliquid adhuc tædii devores, dum verba quædam ab illius libelli principio, in hunc dilata locum, recognoscas, ne ille me causari possit imitari se, & si quid ille robustum putat, id præterire silentio: aut tu me Lector censeas, vel tam obliviosum, ut non meminerm, quod initio sum pollicitus: aut tam malæ fidei, ut nolim, quod promisi præstare. Porro quo minori tibi res fastidio sit futura Lutheri stultitia, quæ per singulas pæne syllabas, asininas profert auriculas, tibi levabit tædium. Agit igitur hunc in modum.

Jam persolvethor, quæ initio est pollicitus.

Nondum intelligere possunt Papista, pro quare mihi cum ipsis bellum sit. Frustra tot libellis à me editis, & palam testantibus, hoc solum à me queri, ut divina litera sola regnent, sicut dignum & justum est, humana verò inventiones, & traditiones: e medio tollantur, seu novissima scandala, aut execto veneno, & evulso aculeo, id est, vicogendi & inperandi, & conscientias illaqueandi erepta, libera, & indifferentes tolerantur, seu qualibet alia pestis, aut sceleritas mundi.

NIHIL audis hic Lector novi, sed idem, quod ante decies inculcatum, in generali ejus responsione, decies, ut vidisti, revictum est & confutatum, ne quid hic opus fuerit, eadem rursus repetere, tantum libuit admonere te, & sub oculis ponere, cujusmodi res vocet ille, inventiones & traditiones hominum. Nameas ipse commemorat paulo post, quum ait.

Alterum genus de his rebus est, quæ sunt extra Scripturam, scilicet,

De Papatu,	De consiliorum decretis,
De Doctoribus,	De indulgentiis,
De Purgatorio,	De Missa,
De Academiis,	De votis Monasticis,
De Episcopis idolis,	De traditionibus hominum,

De cultu Sanctorum, De Sacramentis novis.

Tam egre- Et si quæ sunt similia scilicet zizania, per Satbagiè obse-
nam, principatum idoli sui Romani, super agrum
cro discer- Domini seminata: quibus Ecclesia, non modo potest
nis zizania saluberrime carere, verum etiam, ne consistit quidem,
à tritico. nisi careat, aut pro libero arbitrio utatur.

SÆPE audisti Lector, eum omnia pro traditionibus hominum ducere quæcunque non sunt evidentibus comprehensa scripturis. Nunc velut speciminis loco, vides eum producere, non papatum tantum, aut indulgentias, aut omnia monachorum vota: quæ ipsa tollendo, satis se sacrilegum esse docuisset: sed decreta consiliorum, sed Doctores sacros, sed Sacramenta, Purgatorium, cultum Sanctorum, & ipsam

Hic vides Lector, quæ sint

denique missam, quam alibi vocat merum portentum, idolum, lectionem, mendacium, & ipsissimam abominationem, in loco sancto stantem. Hæc igitur omnia, nisi saltem libera sint & indifferentia; censet ne consistere quidem Ecclesiam posse: sic autem posse utrumque consistere, non aliter tamen, quam consistit homo cum peste. Quamobrem multo fore salubrius, ut velut nocentissima scandala, tollantur omnino, Papatus, Doctores, Academia, Episcopi, Consilia, Monachi, traditiones hominum, Sanctorum cultus, ac Missa, Sacramenta, spes omnis indulgentiæ, & metus purgatorii. Nam tum demum Ecclesiam fore felicissimam, si sublatum Papatu, & Consiliorum decretis, & Monasticis votis, & Academiis omnibus, & omnibus omnino Doctoribus, populus neque legibus regatur, neque pareat Magistratibus, neque Doctores audiat, sed adeo liber sit, & effrænis, Evangelica libertate scilicet, ut neque cogatur quisquam, neque jubeatur, neque consulatur, neque doceatur quicquam, nec Sanctos colat, & Sacramenta contemnat, Missam vero, hoc est sanctis ceremoniis oblatum Christi corpus, abominetur etiam, quod quo possit impunius, credat tantum horum nihil libero se arbitrio facere, sed omnia mala imputet DEO, firmam habeat fidem in promissione DEI, quicquid omnino fecerit, saluum se fore per baptismum, ita si crediderit, beatus erit, & felix. Namque metus omnes, & inexorabile fatum subjecit pedibus, strepitumque Acherontis Averni. Nam purgatorium, nihil miror, si non metuit; non est profecto, cur metuatur, qui isthac fide fuerit, & ad istum vivat modum.

Luth. traditiones hominum.

Quo pacto futurum felices Christiani Luthero videantur,

Fides Lutherana.

Refellit Lutheri calumniam, qui mentitur falso, regem imputasse ei hæresin hanc, fidem solam sine operibus ad salutem sufficere.

CAP. XVI.

SED hoc in loco non est omittendum, quod Lutherus calumniatur principem, quasi hæresin hanc, falso imputet ei: Fidem solam sine operibus ad salutem sufficere. Et hoc dicit, regem falso de se dicere, quum ipse rursus idem dicat, in isto eodem libro, quo respondet Regi, in quo verba sunt ejus ejusmodi.

Unus furor est hujus populi sacrilegi, velle per opera coram Deo agere, & non sola fide. Unde necesse est Christum negari, & fidem ejus exinaniri.

QUID his verbis apertius? & tamen iste, quum idem rursus ingeminet, non dubitat, ac si nunquam id dixisset, verum in contrariam semper sententiam disputasset, Regem nebulo convictis impetere, quia dixit, eum id dixisse pridem, quod jam dicit denuo.

Progenies, inquit, ista vipera, ingenium natura refert, & parentum suorum exemplum imitatur. Sic enim & Paulo, cum docuisset sola fide sine operibus justificari omnes filios Adam: ut scribit Rom. 3. Qui dicunt nos docere, faciamus mala, ut veniant bona. Sed quod manet illos judicium? quorum inquit, damnatio justa est. Quid & ego meo Basilio

Verba Lutheri.

Istud tibi erit scripturarum calumniator.

lisco dicam, de suo mendacio, nisi idem damnationis judicium?

QUIS non planè sit impius, quid Lutherum damnet, hominem Pauli sodalem, & qui non aliter styllum temperet, quàm quorum linguam temperabat DEUS? Nam & rursus ait paulò post.

Verba
Lutheri.
Audi Lecto-
r hunc
Apostolũ.

Orbi toti constat me de fide, de charitate, de operibus, semper eadem docuisse, & scripsisse, licet usu & studio de die in diem magis ac magis proficerem, & easdem res nunc sic, nunc sic tradiderim, aliquando clarius, alibi locupletius, alibi copiosius, & varie tractarem, quomodo & sacra litera easdem res tractant.

Ecce vir facerrimus, qui nobis novas tradit factas literas, quibus eam debeamus reverentiam, ut si quid manifestè blasphemet Deum, æqui bonique consulamus, certi nos potius falli, & sensum tanti patris nos posse capere, quàm virum sanctum, & qui certum se dicit, suam habere doctrinam de cælo, quicquam sentire perperam: atque idem potius credamus, & album esse simul & nigrum, quàm divum Lutherum sibi quicquam esse contrarium. Nam si Paulo, qui ne quis anam malè sentiendi capiat, interpretatur se, non possit imputari, quod malè senserit. Cur non idem Lutherus excusetur, qui damnatus malæ sententiæ, eandem identidem repetit? Et si de Paulo rectè sentimus, cujus pietas facit, ne dubitemus eum in verbis dubiis, indubie rectè sensisse: cur non impetret Lutherus, ut cujus impietas reddit non ambigua modo, verum etiam ejus benedicta propemodum jure suspecta, interpretemur in bonam partem, quæcunque; scribit aperte male.

Quàm stolide Lutherus tergiversetur, de operibus, & fide, impudenter fingens, verba sua perperam calumniari principem.

CAP. XVII.

NAM de operibus & fide quid sentiat, ne quisquam dubitare possit, subscribam ea, quibus prudentissimus princeps istam nebulo-nis impietatem elegantissime redarguit.

Verba Re-
gis.

NON est, inquit, hoc Lutheri novum, in rebus notis, tanquam novis nugari. Qui, postquam hanc fidem verbis multis ostendit: deinde fidei divitias, in hoc extollit, ut nos reddat pauperes bonorum operum, sine quibus, ut beatus Jacobus ait, fides omnino mortua est. At Lutherus sic fidem nobis commendat, ut non solum permittat nobis vacationem ab operibus bonis, sed etiam suggerat audaciam, qualiumcunque facinorum. Ait enim.

Divus Ja-
cobus.

Jam vides, quàm dives sit homo Christianus, sive baptizatus, qui etiam volens, non potest perdere salutem suam, quantiscunque peccatis, nisi velit credere. Nulla enim peccata eum possunt damnare, nisi sola incredulitas.

Verba Lu-
theri.
Nova hæc
est religio.

Verba Re-
gis.

O vocem impiam, & omnis impietatis magistram, ita per se exosam, piis auribus, ut non sit opus eam redarguere. Ergo non damnabit adulterium? non damnabit homicidium? non perjurium? si tantum credat se quisquam sal-

vum fore, per virtutem promissionis in baptismo? Nam hoc dicit apertissimè: neque quicquam corrigunt hanc sententiam, verba quæ statim subjungit, imò verius augent, ait enim: *Cætera omnia si redeat, vel stet fides, in promissionem divinam baptizato factam, in momento absorberetur per eandem fidem, imò veritatem Dei, quia se ipsum negare non potest, si tu eum confessus fueris, & promittenti fideliter adhaeris.*

Verba Lu-
theri.
Si ita est
cur vitæ
malefacta.

QUIBUS verbis, quid aliud dicit, quàm quod dixit prius? si absit incredulitas, cætera flagitia omnia, in momento absorberi in sola fide, si confessus fueris Christum, & ejus promissioni fideliter adhaeris, hoc est, firmiter credideris te salvandum per fidem, quicquid feceris. Et quo minus dubites, quo tendat:

Contritio (inquit) & peccatorum confessio deinde & satisfactio, & omnia illa hominum excogitata studia, subito te deserent, & infeliciorem reddent, si in ipsis tete distiteris, oblitus veritatis hujus divina. Cujus veritatis? nempe hujus, quod nulla peccata possunt te damnare, nisi sola incredulitas.

Verba Lu-
theri.

Cur ergo
mortalia
peccata
appellatur?

QUÆ Christiane ferent aures, pestilentem hunc serpentis sibilum, quo baptismum non in aliud levat, quàm ut premat pœnitentiam, & baptismatis gratiam, statuat impune peccandi licentiam?

Verba Re-
gis.

AUDISTI Lector, quid ei princeps impu-
tet; imò vero quid sua ipsi verba impu-
tent, atque id tam aperte, ut ne adhuc quidem colo-
rem ullum invenerit, quem contra posset op-
ponere, & tamen impudens, velut nihil audisset, & idem dicit rursus: & simul quæritur im-
putari dictum, perinde ac si nunquam dixisset.
Quod si videri vellet sensisse de fide formata
charitate, quam necessario sequantur opera
bona, quanquam id sensisse non potuit, qui non
solum toties clamat, sufficere fidem solam, sed
etiam removet opera nominatim, velut pro-
fus inutilia, ac manifestè clamitat, nulla pecca-
ta, nulla quantumvis ingentia scelera posse da-
mnare Christianum, præter solam incredulita-
tem: princeps tamen ut nullum prorsus effu-
gium relinqueret hæretico, rursus audi, quid
dicat.

Hoc ho-
minis est,
qui neque
loqui libes-
velit, neque
tacere
potest.
Quo con-
fugies Lu-
theri?

DEINDE quum dicit, quod per opera non
satisfit DEO, id sola fide: si sentit, quod non
per sola opera, sine fide, stulte bacchatur in se-
dem Romanam, in qua nemo fuit unquam tam
stultus, qui diceret, opera sine fide satisfacere.
Sin opera sentit superflua, & fidem solam suffi-
cere, qualiacunque sint opera, tum verò dicit
aliquid, & verè dissentit à sede Romana, quæ
credit divo Jacobo, quod fides sine operibus
mortua est. Videtis igitur, quàm inepte se com-
movet Lutherus, qui sic invehitur in Romanam
sedem, ut semet interea vel stultitiæ retibus vel
impietatis involvat. Quanquam profecto pro-
pinquius opinor est vero, Lutherum sentire, fi-
dem semper absque operibus bonis, satis esse
ad salutem. Nam id illum sentire, cum ex aliis
locis multis evidenter liquet, tum ex eo, quo
dicit.

Hoc ali-
quid nihil
est.

Verba Lu-
theri.

Opera Deus nihil curat, nec eis indiget: Indiget autem, ut verax in suis promissis à nobis habeatur.

Verba Re-
gis.

QUIBUS verbis, quid senserit Lutherus, viderit ipse; ego certe Deum credo, & fidem nostram, & opera nostra curare, & neque operibus nostris egere neque fide. Nam ut bonorum nostrorum non eget, qui Deus est; ita curam habet omnium, quæ faciunt homines: qui aliud ab his fieri vetat, aliud jubet, sine cuius cura, ne unus quidem passer cadit super terram, quorum duo vaneunt dipondio.

ECCE, quid unquam legisti candide Lector apertius, quam quod ex Luthero tibi produxit princeps? Aut quid unquam vidisti pestilentius? Quod si Lutherus videri velit aliud sensisse, quam scribit, cur sua verba ne nunc quidem interpretatur sanius? Si non censet esse peccandum, cur impunitatem peccandi pollicetur? cur orbem totum ad peccandi securitatem invirat? Si neget hoc habere sua scripta, Ecce, princeps produxit loca, quæ & per se manifesta sunt, & princeps tamen interpretatione fecit clariora: Lutherus ostendit ista legisse se. Si princeps igitur alio torquet ejus verba, quam debet, cur ipse tam timide rem tantam transilit? Cur ipse vicissim non ostendit, quæ verba depravat rex, quid assuat per calumniam, quod ipsius verba non habeant? Fecisset istud haud dubie Lector, homo versipellis, nisi contritus se vidisset angustius, quam ut quicquam haberet effugii, quo se posset vertere. Nam quod ita

Ultima Lu-
theri late-
bra.

quidam conantur eum tueri, quasi non quælibet opera censeat contemnenda, sed duntaxat opera legis. Si legem vocat præcepta, quæ Moyse data sunt in tabulis, in eodem luto hæsitat. Neque enim sine illis etiamnum sufficit fides, nisi se fingat infansibus ista scribere, aut morionibus, quos à præceptis implendis excusat inscitia. At de ceremoniis legis, aut quomodo vocant legalibus, non potuit ista blaterare. Quippe qui non ignorat, neminem esse tam stultum nunc, ut ad ea se se censeat obligari. Quanquam frustra laborant ejus fautores stolidum istud dogma quoquam lenire glossemate, non vult Æthiops iste dealbari. Nam quem colorem recipiet istud, quod non solum contendit, nihil valere opera bona, sed etiam nihil nocere quæcunque opera mala. Nulla, inquit, peccata possunt damnare Christianum, nisi sola incredulitas. Certè si Lutherus quicquam de Christo crederet, nunquam talia fuisset ausus cogitare. Sed voluit videlicet homo prius, mundum traducere à bonorum operum fiducia, in fiduciam fidei: quasi populus tam assiduus esset in bonis operibus, ut inde periculum fuerit, ne quisque sibi nimium videretur sanctulus. Ei igitur malo ut mederetur, jubet, ut tantum credant Christo se salvos fore per solam fidem, & negligant proflus, non solum ceremonias, verum etiam opera bona quæcunque. Imo quo libentius oblectentur in libertate fidei, cognoscant, nihil nocere credenti qualiacunque scelerata. Nulla enim peccata posse damnare Christianum, præter solam incredulitatem. O Sa-

Dic Quin-
tiliane co-
lorem.

than, Sathan, aperuit regi Deus astutias tuas, quas per os Lutheri moliris, ut Evangelica libertas nihil sit aliud, quam infrænata licentia, qua populus Christi præceps decurrat ad inferos.

Taxat Lutheri improbam stultitiam, qui leges omnes censeat abrogandas.

CAP. XVIII.

NAM istius hæreseos, velut appendix quædam, est præclara ista sententia; qua leges omnes humanas vellet extinctas. Imo jam negat, earum omnium ullam obligare Christianum quenquam. Sic enim scribit in captivitate Babylonica.

Dico itaq, neq, Papa, neq, Episcopus, neq, ullus hominum, habet ius unius constituenda syllaba super Christianum hominem, nisi fiat ejusdem consensu. Quicquid aliter fit, tyrannico spiritu fit, ideo orationes, jesumia, donationes, & quæcunq, tandem Papa, in universis suis decretis, tam multis, quam iniquis statuit & exigit. prorsus nullo jure exigit, & statuit, peccatq, in libertatem Ecclesie toties, quoties ali-

Hoc tibi percommodum esset ad hæresin.

quid horum attentaverit.

Hanc nebulonis insaniam princeps his verbis attingit.

DE LEGIBUS verò, demiror hominem præ pudore, tam absurda potuisse cogitare, quasi Christiani peccare non possent, sed tam perfecta foret, tanta multitudo credentium, ut nihil decerni debeat, vel ad cultum Dei, vel ad vitanda flagitia. Sed eadem opera, & eadem prudentia, tollit omnem potestatem, & auctoritatem Principum, & Prælatorum. Nam quid faciat Rex, aut Prælati, si neque legem potest ponere, neque positam exequi, sed populus absque lege, velut navis absque gubernaculo fluctuet. Ubi est ergo illud Apostoli. Omnis creatura potestatibus sublimioribus subjecta sit? Ubi illud: Obedite Præpositis vestris, sive regi, quasi præcellentibus? & quæ sequuntur. Cur igitur ait Paulus: Bona est lex? Et alibi: Lex est vinculum perfectionis. Præterea, cur ait Augustinus. Non frustra sunt instituta, potestas regis, & cognitio ius, ungula carnis, arma militis, disciplina dominantis, severitas etiam boni patris? Habent omnia ista modos suos, causas suas, rationes, utilitates; & hæc cum timeantur, & mali coercentur, & boni quieti inter malos vivunt. Sed de regibus dicere superfluo, ne videar meam causam agere. Istud quæro; si nemo, nec homo, nec angelus, potest super hominem Christianum legem ponere, cur tot leges ponit Apostolus, & de Legendis Episcopis, & de viduis, & de velandis fœminarum capitibus? Cur statuit; ne fidelis conjux, ab infideli discedat, nisi deseratur? Cur audet dicere: Cæteris dico ego non Dominus? Cur exercuit tantam potestatem, ut fornicarium Satanæ juberet tradi in interitum carnis? Cur Petrus Ananiam & Saphiram, simili pœna percussit, quod ejus ipsorum pecunia, paulum reservassent sibi? Si multa statuebant Apostoli, præter speciem præceptum Domini, super Chri-

Verum, sed Lutherus hæc tolli velit, ut malus impune sit.

Nunquid hunc damnas Lutherus there?

Diffimulas ista Luth. Christianum populum, cur non idem propter populi commodum faciant hi, qui successerunt in Apostolorum locum? Ambrosius Mediolanensis Episcopus, vir sanctus, & nihil arrogans, jubere non dubitavit, ut per suam diceclem, conjuges in Quadragesima conjugalibus abstinerent amplexibus, & indignatur Lutherus, si Romanus Pontifex, successor Petri, vicarius Christi, cui Christus, velut Apostolorum principi, tradidisse creditur claves Ecclesiae, ut ceteri per illum intrarent, & pellerentur, jejunium indicat ac preculas? Nam quod suadet corpore patendum esse, animo retinendam libertatem; quis tam cæcus est, ut strophas istas non videat? Cur ignem gerit, & aquam homo simplex & sanctulus? Cur jubet, velut Apostoli verbis, hominum servos non fieri? hominum statutis non subjici? & tamen parere jubet, Pontificis injustæ tyrannidi? An Apostolus hoc pacto prædicat, reges nihil juris habent in vos, injustum feratis imperium, Domini jus non habent in vos, feratis injustam servitutem? Si Lutherus parendum esse non putet, cur parendum dicit? Si parendum censet, cur ipse non pareat? Cur homo versipellis talibus ludit technis? Cur in Pontificem, cui dicit obedientiam esse, convitiis insurgit? Cur tumultum suscitatur? cur in illum concitat populos, cujus vel tyrannidem (ut vocat) fatetur esse ferendam? Profecto non ob aliud, opinor, quam ut favorem sibi conciliet improborum, qui suorum scelerum impunitatem cuperent, & eum, qui pro libertate eorum jam decertat, caput ipsis instituerent: & Ecclesiam Christi, tamdiu supra firmam petram fundatam, dividerent, & Ecclesiam novam, ex improbis & flagitiosis conflaram, erigerent, contra quam exclamat Propheta: O divi Ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedabo.

Hoc tantum agit: ut ne cogatur ipse parere

Acu rem tangit Rex

Stolidissimum dogma stolidè moderatur Lutherus.

QUID ad hæc respondit iste? Profecto, id quod potuit, hoc est, omnino nihil. Quis enim color dici potest, aut fingi, pro re tam absurda? Et tamen hominem stolidissimum non pudet, eam toties asserere, tanto supercilio, tanquam aliter sentire sit nefas. At sibi visus est, præclare moderatus ineptissimam sententiam, quum W ormatæ responderit, ita demum legem Evangelicam unam satis esse futuram, & leges humanas inutiles, si Magistratus essent boni, & fides verè prædicaretur. Quasi vel optimi Magistratus possent efficere, ut aut totus populus Christianus vivere veller in communi, aut mali nolint furari, aut ulla fidei prædicatione posset impetrari, ut nulli usquam sint improbi. Si lex Evangelica furtum non permittit, certè nec inutilis est lex humana, quæ furtum punit, & obligat Christianos lex humana, quæ sola rerum proprietatem dividit, qua sublata, nec esse quidem furtum potest. Quod si dicat inde argumentum trahi, quod utilius careremus ea lege, unde rerum proprietates nascitur, atque in communitate quadam naturali viveremus, sublata furandi materia, nihil adjuvat

causam ejus, etiam si quis istud ei concederet. Nam in communi quoque, & si vivi posset multo paucioribus, tamen vivi non posset omnino sine legibus. Nam & certis ordinibus laborandi foret præscribenda necessitas, & legibus coercenda flagitia, quæ in illa quoque vita grassarentur. Nunc verò si verissimè prædicata fide, sicut verissimè prædicabant Apostoli: ad hæc optimis Magistratibus undique Præfectis populo Christiano: tamen & manere posset rerum proprietates, & multi manerent improbi, negare non potest, quin lex humana Christianos obliget, ne quid aliud eriperet, quod lex alii divisisset, nec inutiles puniendo sit, si quis furtum admiserit.

NAM quod ait in Babylonica, Magistratus Respondere bonos & prudentes, naturæ ductu melius rem administraturos, quam legibus: quis non videt, quam sit absurdum? An bonus Magistratus minus æquus erit in lege condenda, quam in reddendo judicio, in quo plura possunt occurrere, quæ corrumpant innocentiam? Ut non illud interim dicam, quod vix ullum juste redditur judicium, quod non ex aliqua lege lata redditur. Nam neque lex Evangelica dividit possessiones, neque sola ratio præscribit formas discriminandi proprium, nisi rationi consensus accedat, atque is in communi forma commercii, mutui publici, qui consensus aut coalescens usu, aut expressus literis, publica lex est. Leges ergo si tollas, & omnia permittas libera Magistratibus, aut nihil neque præcipient, neque vetabunt, & jam inutiles erunt Magistratus, aut naturæ suæ ductu regent, & pro imperio quidlibet exequuntur, & jam nihilo populus erit liberior, sed servitutis conditione deterior: quando parendum erit non statim & certis legibus, sed incertis ac mutandis in diem voluntatibus. Arque istud oportet accidat etiam sub optimis Magistratibus, quibus, ut optima præcipiant, tamen populus ad versabitur, atque obmurmurabit, utpote suspectis, quasi non ex æquo bonoque, sed ex libidine cuncta gubernent. Nunc vero quum Lutherus ipse fateatur, nullos usquam Magistratus inveniri posse, qui non sint homines, hoc est, nec civibus, nec sibi satis explorati, quales intra triduum sint futuri: quam prudenter consulit homo sapiens omitti leges, & cuncta permitti Magistratibus, tanquam sic victuro in libertate populo.

JAM illud obsecro, quale est, quod ait: Neque Papa, neque Episcopus, neque ullus hominum, habet jus unius constituendæ syllabæ, super Christianum hominem sine ipsius consensu. Taceo interim de Papa, & de ipsis, quibus Deus potestatem dedit, ut multas syllabas statuerent, quibus populum promoverent in cultum DEI, consideremus leges civium. Si nemo habet potestatem condendi unam syllabam super hominem Christianum, sine ipsius consensu: neque Rex, neque totus populus, ullam potestatem condere, quæ valeat in quenquam, qui dissuasit, rogatam. Felices ergo sunt fures & sicarii, O felices

Solidum
Luth. caput

qui nunquam sic insanient, ut in legem consentiant, quæ poenas dent. Quin hac ratione non videt prudens Pater, quod si omnes ad unum consentiant, tamen diutius valere non possit lex, quàm donec novus civis natus sit, aut inscriptus in civitatem. Sed ille nihil aliud sentit verè prædicari fidem, quàm ita prædicari, ut sæpe jam prædicavit ipse, nempe solam fidem sufficere, non solum sine bonis operibus, sed etiam cum quibuscunque sceleribus, quæ nullo modo (ut ait) damnare possunt Christianum quenkum, modo ster, aut redeat fides: Hoc est nimirum, si vel interea, dum committit scelus, credat tamen id, propter fidem in promissione Dei, sibi nocere non posse: Aut si minus firmiter id crediderit in committendo scelere, atque ideo propter infirmam fidem, scelus commisit timidius, redeat saltem fides, peracto scelere; ne commississe poeniteat, & frustra se contendo torqueat. Certè si istius Lutheranae fidei prædicationi populus haberet fidem, prope diem verum diceret, quod nullæ leges obligarent quenkum, sed populus absque lege, quæ vis provolaret in scelera.

Quid
apertius?

Brevis au-
thor. epil.

JAM vides Lector, quàm sapienter homo prudens amoliri studeat omnes leges humanas, & quanto cum fructu populi Christiani. Vides item, quanta ratione, quibus Scripturæ testimoniis fulsit decretum suum, contra Doctorem omnium, contra bonorum omnium sententiam, contra publicum totius orbis consensum. Vides, ut in ea re, in qua vix ulla ratio potuit satis esse fortis, vir iste sagax nullam prorsus rationem afferat, nullum Scripturæ testimonium; sed qui aliis falso imputat, quod sibi solis credi postulent, ipse, ut sibi soli credatur, postulat, contra totum orbem, contra manifestas rationes, contra sacrarum testimonia scripturarum, idque cum populorum omnium summa & inevitabili perniciem. Atque hæc in legibus humanis, quæ veræ sunt traditiones hominum. Nam ea, quæ in ipsius Catalogo recensentur, tanquam traditiones hominum, atque ideo, ut cenlet, tanquam pestes aliquæ tolerandæ sint, aut omnino tollendæ tanquam nocentissima scandala; jam ante probatæ sunt, esse traditiones Dei, partim Scripturis ipsis comprehensæ, partim vivo Dei verbo traditæ. Atque id probatum est ratione, Scripturis, & quod fortissimum est adversus Lutherum, ipsius Confessione Lutheri. Nisi aut rursus neger, quod falsus est, hoc Ecclesiam habere à Deo, ut verba Dei decernat à verbis hominum, aut aliam proferat Ecclesiam Catholicam, qua docente cognovit Evangelium, aut probeat nobis nihil Ecclesiam didicisse sine Scripturis, contra illud Evangelistæ: Non omnia scripta sunt in libro hoc. Et item illud Apostoli: Servate, quæ præcepi vobis, sive per sermonem, sive per epistolas. Item illud, ab eodem commemoratum Apostolo: Dabo leges in cordibus eorum, & in mentibus eorum superscribam eas. Et illud item Christi: Spiritus Paracletus cum venerit,

ille ducet vos in omnem veritatem. Aut nisi probeat nobis Lutherus, tot ætates sanctorum Patrum temporibus, Christum Ecclesiam deseruisse, & fidem protinus ab Apostolis defecisse, contra illud: Oravit Christus, ne fides Ecclesiæ deficeret; & tanquam Luthero similis esset ac mendax veritas ipsa, quæ dixit, se cum Ecclesia futuram perpetuo, usque ad consummationem seculi. Hæc nisi nobis evertat omnia, quæ princeps ei objecit omnia, quæ Lutherus hætenus dissimulat omnia, nec ob aliud dissimulat omnia, quam quod sibi conscius est, nihil habere se quicquam, quod ad eorum quicquam omnium respondeat, hæc inquam omnia, nisi Lutherus planè faciat. Ego planissimum tibi Lector feci, imo regem fecisse, planè demonstravi tibi, id quod initio promisi tibi, istud non tantum traditiones hominum tollere, etiam eas, quibus debet obtemperare: sed etiam tollere traditiones Dei, quas os impurum nebulonis insanissimi contumeliosa blasphemia pestes appellat, & nocentissima scandala.

Ostendit, Lutherum id unum agere: ut demoliatur Scripturas ipsas, pro quibus simulat se pugnare.

CAP. XIX.

NUNC videamus, annon Scripturam sacram ipsam, pro qua se pugnare simulat, quibus potest machinantis oppugnet. Primum, ut omittam quàm passim pessime, quam passim stolide Scripturas torquet in defensionem perniciosorum dogmatum: quid magis potest aut manifestius evertere totam vim fructumque scripturarum omnium, quàm id quod iste manibus pedibusque moliatur, ut nemo quicquam de Scripturæ sensu Doctorem cuiquam credat, nihil sanctorum cuiquam Patrum, nihil universis credat, nihil toti credat Ecclesiæ, ab ipsis Ecclesiæ incunabulis in hunc usque diem consentienti, sed opponat omnibus sensum quisque suum? Quem fructum afferent Scripturæ, si tantum sibi quisvis arroget, ut in eis intelligendis suo innitatur sensui contra cæterorum omnium, ut nulla prorsus auctoritate moveatur, quo minus ex affectu & libidine metiatur Scripturas? Hic plane aperit fenestram, qua se præcipitet populus in perniciem. Quæso te Luthere per furorem tuum, si tu in illa tempestate vixisses, qua procellis Arrianis agitata est Ecclesia, suavisisses, quod suades nunc: ut qui libet è vulgo se putaret idoneum, qui de illa lite judicaret, & sibi quisque crederet in Scripturis intelligendis, quas legeret: & suffocaret sanctorum Patrum iudicium, qui fuerunt in consiliis, in quibus damnatæ sunt hæreses? ut cum fatearis ibi Christum esse, ubicunque sunt duo vel tres congregati in ejus nomine: ibi neges esse, ubi sunt eodem nomine congregati trecenti, idque ex omni parte Christiani populi? Sed quis tam cæcus est, ut hac in parte non vi- Lutheri
deat, non aliud tibi consilium esse, quàm ut consilium,
sublata prorsus auctoritate consensus publici,
possis

Id agit, quo magis licet ipse suum tueatur errorem.

possis ex temeraria privatorum dissensione tumultum suscitare? quo tibi liceat aliquos invenire tam stultos, qui sibi liberum purent, impune contra fidem cæterorum omnium, uni fidere nebuloni tibi. Contra quem, ne quid scripturæ valeret autoritas, non id solum agis, ut sensum sacrarum literarum quisque trahat in dubium, & contra sanctorum Patrum omnium, contra Catholicam totius Ecclesiæ sententiam, suum tueatur somnium, verum etiam contra sententiam beati Pauli Apostoli.

Paulo non credit Lutherus.

HÆC tu fortasse Lector sic intelligis, tanquam præbeat audaciam Lutherus, non agnoscendi, quid sentiat Paulus, & dicendi non hoc sentit, hoc aut illo loco Paulus, quod eum sentire credit Ecclesia. Imo longe aliud Lector, quanquam nec illud esset ferendum, sed iste non veretur, quum Paulus quippiam è Scripturâ sacra pertinere docet ad Christum, nihil veretur inquam, rursus in dubium trahere, & controversam facere sententiam Apostoli, & dicere: Paulus illud fortasse non ex Deo dixit, sed ex sensu proprio. Itaque recognosce nebulo, verba sacrilega, quibus in captivitate Babylonica, verè captivus in servitio dæmonum tu Scripturas invertis, & blasphemias Apostolum. Sic enim blateras.

Verba Lutheri.

Paulus Ephes. 5. verba illa de matrimonio, Gen. 2. dicta, vel proprio spiritu ad Christum trahit: vel generali sententia etiam spirituale matrimonium Christi in eo traditum docet.

Satan sincerius allegat scripturas, quam Lutherus.

O Satan, Satan, quanto sincerius adhuc Scripturam tractas tu, quam discipulus tuus Lutherus? Etenim, quanquam uno textu, per fraudem conatus es aburi, tamen quæ Scripturæ verba pertinebant ad Christum, ea ad Christum retulisti. Scriptum est, inquis, de te: Angelis suis Deus mandavit de te. At Lutherus, quæ scriptura pertinet ad Christum, eam non ipse modo Christo non tribuit, verum etiam Apostolo tribuendi minuit, quoad potest, fidem.

Invenisti virum secundum cor tuum.

Exulta Satan, habes discipulum, qui Christi quoque verbum faciat dubitabile. Nam quum ille dicat: Non est discipulus supra magistrum, sed sufficit ei, si sit, sicut magister suus: Luthero discipulo tuo non sufficit, si sit mendax, & sycophanta, Satan sicut tu, sed longe contendit superare te. Itaque quum primum conetur elevare auctoritatem Sacramenti, ex eo quod videri vult: si locus ille Geneleos quicquam pertineret ad Christum & Ecclesiam, non pertineret saltem, nisi tenuiter, quædam quasi generali sententia, ne quid ad eam rem putetur pertinere proprie, conscius tamen, Paulum non sic accipi posse, quum tam accurate tot modis exaggeret ejus Sacramenti magnitudinem, ex illo loco Geneleos de Adam copulato cum Eva, tam proprie, tam Germane relato ad matrimonium Christi cum Ecclesia, quid facit nebulo? quid? id quo nihil ad everendam vim Scripturarum omnium potuit excogitare pestilentius. Paulus, inquit, locum il-

lum, proprio fortasse sensu, ad Christum trahit. O nebulo, nebulo, scrupulum injicis, quasi non ex DEI spiritu, sed proprio, videlicet humano (quem toties appellas mendacem) scripturas interpretetur Apostolus, nec interpretatur modo, sed etiam trahit, tanquam in diversum oborto collo, torqueat renitentes. Hoc est, quod scripturis defers, qui nihil te credere jactas, præter scripturas? Qui nihil aliud nisi Scripturas recipis, Scripturas recipis sic, ut de sensu earum nec ipsi credas Apostolis, qui scripturarum sensum didicerunt à Domino? At quædam, inquis, à Christo dicunt, quædam à capite suo, & illa credi necesse est, de his dubitari potest. Det ergo nobis regulam Revelante Frater, vestra fraternitas, qua discernamus illa, quæ Apostoli interpretantur è sensu DEI ab his, quæ trahunt ac torquent in scripturis sensu proprio. Audio vos, Domine Doctor, dare nobis regulam talem, quod indubiè standum sit in sacris literis interpretationi Apostolorum & Evangelistarum, ubicunque addunt interpretamentis suis. Hæc dicit Dominus: Cætera verò, quæ dicunt, dicere se, imo trahere, vel torquere scripturas, quo volunt, ex sensu proprio, hoc est humano, nec illis in talibus esse credendum: quia omnis homo mendax, quemadmodum in isto furioso libro vestro blaterastis, prius de Hieremia, Esaiâ, Helia, & Joanne Baptista. Ergo loca omnia, quæ ex Prophetis, vel quocunque loco Scripturæ toties allegant Evangelistæ, toties producant Apostoli, præ Christo, controversa mendaces facit unus nebulo, & viam aperit omnibus, ut negent hæc fuisse prædicta de Christo, sed quæ Prophetæ scripserunt de aliis, ea proprio sensu Evangelistæ, & Apostolos ad Christum detorsisse. Quid hoc est Lector, si non est aperte scripturas oppugnare?

SED age tamen, sit istud, si vis, nihil: permitto Luthero tibi, qui deterior es: quàm cui ullum præne vitium sit. Permitto, inquam, tibi, ut leve sit, omnes Doctores sanctos contemnere. Permitto, ut documentum non sit hostilis in scripturas animi, quod niteris ac laboras, Apostolorum interpretationes reddere suspectas omnes. Illud saltem, nemo prorsus erit tam stupidus, ut non sentiat, quam aperte, quam recta tendat in expugnationem scripturarum omnium, quod scripturam indubiè sacram, non dubitas impius, velut prophanam pellere. Imo, quod est adhuc detestabilius: si concesseris esse Canonicam, & Apostoli scriptam calamo, audes negare tamen, fidem adhibendam esse, & os in cælum ponens, lingua maledica, blasphemare non vereris Apostolum. Rursus itaque recognoscere nebulo, verba sacrilega, quibus, quum te suis verbis urgeret Apostolus Jacobus, in Sacramento unctionis extremæ, tu velut cominus congressus cum Apostolo, in Apostolum DEI scurra turpissime, oris impuri latrinam exhauris.

En quomodo scripturis deferat Lutherus.

Regula necessaria scripturis intelligendis.

Hieremiâ, Esaiam, Heliam, Joan Bapt. Luthero videri.

Lutherus manifeste scripturas oppugnat.

Omitto, inquis, quod hanc epistolam non esse Jacobi, & apostolico spiritu dignam, multis valde probabiliter asserant, licet consuetudine auctoritatem, cuiuscunque, sit, obtinuerit. Tamen, inquit, si esset Apostoli Jacobi, dicerem, non licere Apostolum, sua auctoritate, Sacramentum instituere, id est, divinam promissionem cum adjuncto signo dare. Hoc ad Christum solum pertinebat. Sic Paulus sese accepisse à Domino dicit, Sacramentum Eucharistia, & missum, non ut baptizaret, sed ut evangelizaret. Nusquam autem legitur in Evangelio, unctionis istius extrema sacramentum.

RELEGE quæso Lector, quid in hæc verba scripserit Princeps. Ibi statim reperiēs, inquam paucis Lutheri verbis, quam multa princeps repperit, atque revicerit absurda. Ostendit enim, quod Lutherus improbe reprehendit Ecclesiam, quod impie redarguit Apostolum, & ipse quoque stolidè contradicit sibi. Atque hæc tria in tribus fere versibus omnia, ut nullius unquam fuerit tam admiranda prudentia, quam sit istius demerita stultitia. Quid dices hic Luthere? Quem cuniculum prospexisti tibi, per quem possis effugere? Negabis eum,

Pudendus
(si quis pudor esset)
Lutheri
lapsus.

Atqui nemo, qui illam scripsit epistolam, manifeste Sacramentum describere; & ex tua ipsius Sacramenti finitione discedes, quod constare voluisti, ex sensibili signo, & promissione gratiæ aperte comprehensa in sacris literis? An quod fecisti, negabis illam epistolam in sacris literis numerandam? At eadem Ecclesia quæ inter sacras literas numerat Evangelia, eadem inquam Ecclesia inter sacras literas numerat hanc epistolam. Qua in re tu mentiris, si ve falli potest Ecclesia, si ve falli non potest. Si potest falli in discernendis Dei verbis, ipse mentiris, qui eam dicas, in eo falli non posse; si falli non potest, mentiris rursus, qui dicas probabile esse, hanc epistolam non esse apostolicam, quam Ecclesia

Hic acrib. ut dictum revoces, & neges rursus, Ecclesiam posse Dei verba discernere, & in dubium voces etiam Paulinas epistolas & evangelia? Et qui nihil contendis certum esse præter Scripturam sacram, jam ipsa Scriptura sacra nihil reddas incertius. Sed illud adhuc nocentius, quod ausus es etiam contemnere, si fatereris epistolam esse Apostoli videlicet, opinor quod nostri sunt Apostoli, non nos illorum, juxta illud quod tam stulte profers quam sæpe, omnia enim vestra sunt, si ve Apollo, si ve Cephas, si ve Paulus.

Luth. illud distuelleret indistinctum.

Clavum
clavo pel-
lis Lutheræ.

Non est ergo, inquit, nostrum judicari ab illis, sed illos judicare. Quomodo igitur dicis Luthere, hoc agere te, ut solis credatur Scripturis, qui manifestam scripturam non admittas pro scriptura? Quod si nullam scripturam rejiceret, tamen, quum universos interpretes floccificas, eodem revolveris, quando nihil omnino credis, quod non clarescat scripturis evidentibus. Nam quæ unquam Scripturæ satis evidenter erunt, si possit effici, quod tu conaris, ut nihil valeat bonorum, atque eruditorum sententia, adversus interpretamenta, vel imperitorum

stolida, vel vafra improborum? Quis non videret hoc factum fore, ut nihil omnino probari possit à Scriptura sacra, homini tam amenti, ut scripturæ mentem aut nequeat, aut nolit intelligere? Imo nihil tam absurdum esse, nihil esse tam impium, quod non aliquis tui similis, homo furiosus, & impudens, non possit contendere se probare Scripturæ sacre testimoniis. Nam verbi gratia, si quis nebulo neget, Christum ad inferos descendisse, jaetabit se nihil admittere præter evidentes scripturas, & illud negabit ulla probari satis evidenti Scriptura.

Quod si quis alleget illud ex Psalmo: Caro mea requiescet in spe, quoniam non relinques animam meam in inferno: Afferet contra commentum quodlibet à Commentariis Judæorum, & negabit illud, ad Christum quicquam pertinere. Quod si quis rursus objiciat Apostolum Petrum, qui Psalmum illum de Christo loqui declarat, Actor. cap. 2. non dubitabit nebulo, dicere de Petro, quod iste nebulo dixit de Paulo, nempe Petrum illud ad Christum proprio sensu traxisse. Quod si quis alius nebulo volet opera bona non exigi ad salutem, afferet illud Evangelii: Quicumque crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: Nihil igitur ultra requirendum esse. Jam si quis neget sic intelligendum, & afferat genuinum sensum, cum testimonio Doctorum omnium, despiciet Doctores omnes, ac stabit interpretamento suo, tantum vociferans evidentem esse scripturam.

Quod si quis illi quippiam objiciat à Scriptura sacra, nebulo protinus comento quopiam inepto, non dubitabit eludere. Utpote, si quis objiciat illud Jacobi: Fides sine operibus mortua est, dicet idem, quod dixit iste, epistolam non esse Jacobi, non esse cuiusquam Apostoli, nihil habere dignum Apostolico spiritu. Postremo si proberetur esse Apostoli, tamen dicet, Apostolum non recte dicere nimium arrogasse sibi, qui legem bonorum operum imponat Christianis, quos in sola fide, liberos ab omni bonorum operum iugo fecerit Christus. Nec quisquam possit ullam legem aut ullam syllabam legis, ponere super Christianum quencquam, præter unum Christum. Nam Apostolos non habuisse tantum auctoritatis, ut judicarent nos, sed nostrum esse judicare illos. Nam omnia nostra sunt, si ve Apollo, si ve Cephas, si ve Paulus. Sic enim se Lutherum docuisse. Si quis igitur, omittens discipulum tuum rursus Luthere, sic opponat tibi: Ecclesia judicavit hanc epistolam esse Apostoli, scriptam esse divino spiritu, & tua tibi verba objiciat: Hoc saltem Ecclesiam habere à DEO datum; ut DEI verba discernere possit, à verbis hominum, jam revocabis hoc protinus, ac dices, melius à te nunc rem esse perpensam: Ecclesiam nihil habere à DEO, sed Ecclesiam falli posse in recipienda dubie scriptura. Quod si subinferet quispiam, incerta igitur esse ipsa Evangelia, hoc tu nimirum concedes etiam, Scripturas & Evangelia, quæ leguntur, non esse fortassis Evangelia vera, sed

Luth. scripturas arbitrio suo fingere ac mutare.

Sibi soli fidei in scripturis interpretandis

Nimium arroganter ipse faciens

Et is nonne exigit bona op.

Quoties sibi dissentit, melius rem perpendit scilicet. Illuc haud dubie tendit, ac pervenit prope pedem,

sed illorum potius aliquod, quæ repudiavit Ecclesia. Atque his de rebus, unumquemque suo periculo credere.

Lutherus
constanter
inconstans.

QUOD si quis hic tibi objiciat inconstantiam, quod tibi toties diffideas, atque à temet ipse dissentias; hic vero quantis tibi scommatibus, quantis cachinnis ac ronchis irrideretur, qui sit tam rudis, & imperitus differendi, ut nesciat, quid sit hominem dissentire secum: aut eum putet levem esse, atque instabilem, qui sit constanter inconstans; aut sicut taurus ligatur cornibus, ita ligari postulet suis verbis hominem, uti, si quid unquam dixit bene, id ei non liceat postea revocare, cum sit commodum, atque in malum vertere, modo nihil immutet in melius, ex iis, quæ unquam dixit male.

VIDES hic Lector evidenter: bonus hic vir, quam bona fide, se clamare clamat Evangelion, Evangelion; quasi quisquam unquam fu-
erit hæreticus, qui non clamarit Evangelium, quum is interea viam sibi struat, qua veritat in dubium, an Evangelium esset Evangelium: & scripturas, quas ait solas regnare debere: falsis hoc habet interpretamentis enervet, ac faciat cuilibet idem audendi licentiam. Quas ipse liber, non agnoscit pro factis; denique si resurgat, agnitas etiam contemnit, nequid dubitare possis, ipsum probasse pro nobis, id quod initio polliciti sumus probaturos nos: illum id protus agere, ut scripturas etiam ipsas, pro quibus se fingit pugnare, subvertat.

Declarat Lutherum, qui jactat Papistas, uti vitioso disputationis genere petendo principium, non solum falso id obicere aliis, sed etiam ipsi id disputandi genus proprium esse atque perpetuum: totum caput istud est amœnum.

CAP. XX.

Non conatur probare, nisi sibi credi dicenti,
Verba Lutheri.
Tu scilicet felix es, qui sine tuo labore de cœlo doceris.
AGERE nunc, expendamus illud, in quo mire sibi Lutherus placet, ac se festivum & disertum putat, quum in Ecclesiam Catholicam ludat tanquam Papisticam, & tam rudes censet omnes præ se, ut non intelligat quisquam, aut qua de re sit quæstio, aut qua ratione res probari debeat. Est, inquit, apud eos ipsos, vitiosissimum genus disputandi, quod vocant petitionem principii. Hoc discunt & docent, usque ad canos, usque ad sepulchrum, tot sudoribus, tot sumptibus miserimi homines.

Postulatio
nostra.

Videamus ergo Lector, utra pars vitiosius petit principium: nam aliquod principium petit utraque. Nos petimus ab illo postulata quatuor.

Postulatum
primum.

PRIMUM petimus: Lutherus ut credat factis literis.

Secundum

PETIMUS, ut credat aliqua dicta, facta, tradita à DEO, quæ non sunt comprehensa literis.

PETIMUS, ut credat Ecclesiæ datum à Tertium. DEO, ut possit discernere verba DEI, à verbis hominum, & traditiones DEI à traditionibus hominum, Christo videlicet Ecclesiam suam regente perpetuo, Spirituque sancto, Ecclesiæ consensum dirigente semper in rebus fidei.

PETIMUS denique, ut in controverso Quartum. sacrarum literarum sensu, credat potius constanti sanctorum Patrum sententiæ, & fidei totius Ecclesiæ Catholicæ, quam opinioni suæ.

HÆC postulata quanquam nos putemus, haud minus evidentiā Christiano, quam illa sunt Euclidis Geometrica Philosopho. Postulat tamen iste postulatorum ejusmodi rationes.

ATTULIMUS ergo postremi, & alias rationes aliquot: & quod facilius est ac similius veri, unum falli atque hallucinari quam multos, malum virum potius male sentire quam bonos, hominem hæreticum potius errare, quam Ecclesiam Catholicam.

PENULTIMUM vero probamus, multis Ratio 3. & evidentibus Scripturæ sacræ testimoniis, multis præterea rationibus, & denique ipsius Confessione Lutheri.

PORRO quod aliqua dicta, facta, tradita Ratio 2. sunt à Christo, quæ scripta non sunt, præter evidentes rationes alias, præter alia Scripturæ loca, probavimus auctore Paulo, probavimus Evangelio.

Primum vero Postulatum, quod Scripturæ Cur nulla sacræ credendum sit, speraveramus haud exa- ratio 1. ctum quicquam probationis Lutherum, propterea quod toties per omnes libros clamat, nihil aliud exigere se, quam ut soli credatur Scripturæ sacræ.

HÆC postulata nostra, Lutherus deridet Cur non omnia. Nam postremum putat esse stultissimum, si quis hoc petat, ut Patribus, & Eccle- concedit quartum. siæ potius credat ille, quam sibi. Quum Patres (ut ait) & Ecclesiæ judicium, aliquando fallatur, ipse falli non possit. Propterea quod certus est (ut ait) doctrinam suam habere se de cœlo.

PENULTIMUM vero quanquam olim Cur negat tertium. ab ipso concessum, nunc tamen ferme revocat. Censet enim illud esse ridiculum, si quis in fide, censet Ecclesiam gubernari Spiritu sancto, quoniam tale principium petentem Turca rideret. Itaque pius Pater, impius potius erit in Christum: quam sit ridiculus Turca.

SECUNDUM nihili plane facit, quia quæ Cur non cunque dixit, fecit, aut tradidit Christus, quæ admittit secundum. scripta non sunt, ea semel omnia Lutherus habet pro nihilo. Propterea (puto) quod nisi fuissent res nihili, non putaret Lutherus tam negligentem futurum fuisse Christum, quin ea curasset comprehendere Scriptura.

PORRO primum propter authoritatem Quomodo Scripturæ, tractat ambigue. Nam Scriptura tractat 1.

ras sæpe citat perperam, & à genuino plerumque sensu detorquet in falsum. Ibi cum nihil habeat pro se, nisi verba sua, eademq; fere semper contra conscientiam suam, quum diversum sonent Scripturæ verba, Patres constanter interpretentur, & tota per tot ætates consentiat Ecclesia: ibi nos imperiti Thomistæ, petimus illud principium, ut credat potius univer-

An non est sis quàm uni. Sed quia hæc est petitio principii, commodū ab homine acuto & argumentandi callentissimo, risu repellimur, & cachinnorum cumulis obruimur.

QUOD si Scripturæ textum proferas, qui sit apertior, quàm ut de sensu possit esse controversia, tum necessitate coactus, produi se, & Scripturam negat aperte. Ait enim (si respondet) epistolam Jacobi, non esse apostolicam, aut etiam si sit Apostoli, Apostolum tamen sibi

An non tu nimium arrogasse. Atque ubi Lutherus semel nimium tibi dixit istud: si quis in eo rursus instet, ut authoritatati cedat Lutherus Apostoli; jam mille modis ridebitur homo disputandi rudis, quem non pudeat uti vitiosissimo genere disputandi, & principium petere, nempe ut Scriptura putetur, quàm Lutherus negat esse scripturam, aut Apostolus credatur scripsisse recte, quum eum semel dixerit Pater potator errasse. Hunc igitur in modum Lector, nos vitiose principium petimus.

LUTHERUS contra, paulo modestior est; principium enim statuit etiam ille, sed duntaxat unum, quod sibi concedi postulat. Est autem illud hujusmodi. Omnibus de rebus soli credendum ipsi.

Lutheri postulatū unicum.

HOC principium, velut rem natura notam, non dubitat ubique petere, imo pro suo sibi jure sumere. Sic quæstio de Scripturæ sensu: proferit primum, quod vel sentit ipse vel se sentire saltem simulat. Tu contra profer, quicquid unquam fuit Christianorum omnium, abigit omnes, velut muscas, & petit credi sibi. Negat leges humanas utiles esse: profer tu contra, quicquid unquam fuit mortalium, deridet orbem totum, & postulat credi sibi. Negat unctionis extremæ Sacramentum: profer tu contra, Apostolum Jacobum: contemnit Apostolum, & postulat credi sibi. Ita principium istud, nusquam fere non petit concedi sibi, ut omnibus in rebus uni credatur sibi.

HOC postulatū ejus, quanquam nemo non videt esse in speciem vehementer æquum, tamen, quia vetemur laqueos, & hominis captriosi versutias, ægre ac difficulter adducemur, ut istud ei postulatū concedamus, maxime, quia sentimus hoc principio, & præclaro Lutheri axiomate, totum niti mirabilis Lutheranae doctrinae fundamentum. Nam eo principio concesso, mirum dictū est, quales & quantas conclusiones sic probabit tibi, ut prorsus negare non possis. At si neges illud axioma, nihil tibi probat omnino. Cunctamur ergo illi concedere tam callidum & captriosum principium: & quærimus ab illo. Qua ratione probas Pater

soli credendum tibi? Ad hoc hanc reddit causam. Quia certus sum, inquit, dogmata mea habere me de cælo. Rursum quærimus; Quia ratione certus es, dogmata tua habere te de cælo? Quia rapuit me Deus, inquit imprudentem in medias has turbas. Rursum ergo flagitamus; Qui scis, quod rapuit te Deus? Quia certus sum, inquit, doctrinam meam esse à Deo. Quomodo id scis? Quia rapuit me Deus. Qui scis istud? Quia certus sum. Quomodo certus es? Quia scio. At qui scis? Quia certus sum.

QUÆSO te Lector, annon hic locum habet illa disputandi forma, qua, nisi mentitur Lutherus, mentitur Amldorfius, Theologos disputare Lipsenses hoc pacto: cum respondens negasset assumptum opponenti, probabat idem opponens hoc pacto. Oportet sic esse. Illo iterum negante, denuo & ille: Et quomodo potest aliter esse? Oportet sic esse.

Amldorfii fabula de Theologis

HUIC mendacio Lutherus, velut unum dictum, de dictis melioribus adjunxit coronidem. Pulcherrime, inquit, & Thomisticissime, coronis quin & Lipsissime, & Henricissime.

NUNC quum Reverendus Pater, in hoc principio sua fundet omnia: Ego certus sum, quia ego scio; & ego scio, quia ego certus sum; & ideo certus sum, quia non possum errare; & ideo non possum errare, quia certus sum; & ideo certus sum, quia ego scio, annon nobis licet in Reverendum Patrem, Reverendi Patris coronidem recinere, pulcherrime, & Wittenbergensisissime, quin & stolidissime, & Lutherissime.

*Lepide re-
taliatur
coronis
Lutheri.*

VIDES ergo hoc loco Lector, nihil illius ita recitare me; quemadmodum ex regis libro ille solet omnia. Qui nihil sincere citat, sed aut male mutat, aut ea commemorat inde, quæ ibi nusquam sunt: sed ipse dum narrat, fingit sibi monstra, quæ vincat. At nos ipsa re planum facimus, Scripturas ab illo sic allatas, sic detortas à suo sensu, sic ipsum sua somnia præferre Sanctorum omnium sententiis: sic totam Ecclesiam stoccificare præ se, sic aperte Sacram Scripturam negare, & agnitam manifeste contemnere, sic sua dogmata sine Scriptura & contra Scripturam statuere: ut dubitare non possis, illum ipsa re unum illud ubique principium petere, ut contra omnes & omnia, omnibus in rebus uni credatur sibi.

Ne videri possit, hac tam absurda per calumniam fingere de Luthero, Lutheri verba ipsa commemorat, atque expendit: quibus clarum est, Lutherum, & dicere & sentire multis adhuc modis absurdus.

CAP. XXI.

TAMEN quo minus dubites, istud non ex ambiguis ejus verbis colligi, sed verbis meis prædicari. Verba ipsa nebulonis expende.

Certus

*Quo pita-
tur princi-
pio doctri-
na Luther-
ana.*

Verba
Lutheri.

Certus sum, inquit, dogmata mea habere me de cælo, qui etiam adversus eum triumphavi, qui in ungue novissimo plus habet virtutis & astutiae, quam omnes Papæ, & Reges, & Doctores.

Item paulo post.

Rapuit, inquit, me Dominus imprudentem in medias has turbas.

Et rursus.

Neg, enim hic mihi patientie habenda ratio est, ubi mendaciis suis scurra levis, non me nec vitam meam, sed doctrinam ipsam impetit, quam certissimus sum non meam esse, sed Christi.

Atque hæc ubi tantum dicendo probavit, jam suo jure adversus Regem nebulo debaccharur, tanquam pro fide corrumpere hæreticum, hoc demum esset blasphemare Deum.

Lutheri
verba Do-
mino di-
gna.

Indulgendum esset ei, si humano modo erraret. Nunc quum prudens & sciens mendacia componat, adversus mei Regis majestatem in cælis, damnabilis putredo ista, & vermis, qui mihi erit pro meo Rege, majestatem Anglicam luto & stercore conspergere, & coronam istam blasphemam in Christum pedibus conculcare.

AH, ne sævi tantopere bone Pater: sed si satis debacchatus es, audi nunc jam leno. Meministi supra falso questum te, quod Rex nullum in toto libro, saltem exempli causa, locum ostenderit, in quo te tibi dixerit esse contrariū. Hoc tu paulo ante mentitus es, quum Rex multa loca, tux tibi repugnantia demonstravit.

Cur hoc
minus æ-
quum ei in
te erit,
quam tibi
in eum?

Hic Regem puta vicissim abs te quærere: cur ne unum saltem locum, exempli causa protuleris, in quo eum dicas blasphemare Deum. Hic locus omnino quærendus est, & paternitati vestrae proferendus. Interea vero, quamdiu constabit reverendam paternitatem vestram, tam impudenter ista mentiri, licebit aliis pro majestate Anglica, lutum & stercus omne, quod vestra putredo damnabilis egressit, in vestra paternitatis os stercoreum & stercorum omnium, vere sterquilinum regerere, & in coronam vestram, Sacerdotalis coronæ dignitate exauthoratam, in quam non minus ac regiam scurrari decrevistis, omnes cloacas & latrinas effundere. Dabis mihi candide Lector, pro tua æquitate veniam, quod istius me nebulonis verba solidissima coëgerunt respondere talia, quibus honor præfandus esset nunc, vero vetius illud verbum sentio: Qui tangit picem, coinquabitur ab ea. Etenim me necessitatis etiam hujus pudet, quod dum os hominis merdofum detergo, digitos mihi concatos video. Verum quis ferre potest nebulonem talem, qui mille vitiis ostendat se possessum, atque agitatam à legione Daemonum, & tamen ita se jactet stolidus? Sancti Patres omnes erraverunt. Ecclesia tota sæpius erravit. Doctrina mea non potest errare, quia certissimus sum, doctrinam meam non esse meam, sed Christi, videlicet alludens ad illa verba Christi: Verba mea non sunt mea, sed ejus, qui misit me Patris. Quid istud? Papa cadet: dogmata mea stabunt: nonne certare videtur cum illo Christi? Cælum & terra transibit, unum jota non peribit de verbis meis;

Parallelon
I. Lutheri
de se.
Secundum
Parallelon

Nam quum ait; Rapuit me Dominus imprudentem in medias has turbas, hoc plus est, quam tulit illum Diabolus, & statuit supra pinnaculum templi. Jam illud quam gloriosum est? Ego triumphavi adversus illum, qui in ungue novissimo plus habet virtutis & astutiae, quam omnes Papæ, & Reges, & Doctores. Quanto gloriosius triumphat iste, quam Christus, qui de se dixit aliquanto modestius? Ego vici mundum. Et item illud. Venit Princeps mundi hujus, & in me non habet quicquam. Iste vero quid dicit? Ego triumphavi non adversus mundum, sed magno intervallo sublimius, adversus Principem mundi Diabolum. Deinde triumphum suum buccinat, & magnificis ornat ampullis. Triumphavi (inquit) adversus illum, qui in ungue novissimo plus habet virtutis & astutiae, quam omnes Papæ, & Reges, & Doctores. O gloriosum triumphum. Sed unde nobis compertum?

Hic super-
rar anupa-
valleria
suum.

Videlicet
juxta Pro-
verbium;
Is recte se
laudat, cui
nullus ali-
us contin-
git lauda-
tor.

Quid hic nobis dicet, qui probat omnia

scripturis manifestis? Quid aliud, quam illud Christi (nam cum illo certare conatur) Ego testimonium perhibeo de me ipso? Quod si quis respondeat, testimonium tuum non est verum, recurret illico ad novam scripturam suam. Ego certus sum, dogmata mea habere me de cælo. Atque ibi, sistet in hoc suo principio, velut fir-

Nova Lu-
theri scri-
pta.

missimo fundamento: quod non omnes Papæ, Reges, Doctores, Homines, Angeli, poterunt evertere. Certus igitur, imo certissimus, dogmata sua habere se de cælo, sicut certi sunt & certissimi, qui dormiunt, omnia vera esse, quæ somniant. Imo vero certus & certissimus mentiri se vigilantem, dogmata sua esse de cælo, quæ sua sibi murmurat conscientia, demonum illi præstigiis immissa; hominibus maledicit, & Angelis, quicunque dogmatis ipsius contradicunt. Et eos clamat os in cælum ponere, conspurcare Sacra, blasphemare Deum: quicunque non verentur arguere spurcissimas ipsius blasphemias. Tantummodo clamat anathema sint

Quam cer-
tus sit Lu-
therus, sua
dogmata
vera esse.

omnes, qui impetunt dogmata mea, quia certus sum, dogmata mea habere me de cælo.

Cur non
juras quo-
que, quo
facias ho-
minibus
hujus rei
fidem.

HOC igitur principio à Reverendo Patre petito, & à nemine concesso, sic arguit ulterius Reverendus Frater, Pater, potator Lutherus, extra ordinem sancti Augustini fugitivus, unus ex Magistris inertibus Wittembergenfis, Lepida patrisque juris bacchanalis informis, & in sacra Theologia Doctor indoctus. Ego certus sum, dogmata mea habere me de cælo: ergo dogmata mea sunt cælestia. Et tunc ulterius sic.

Lepida pa-
ronoma-
sia.
Lutheri
sylogis-
morum se-
ries.

Dogmata mea sunt cælestia, ergo quicunque contradicit dogmatis meis, os ponit in cælum & blasphemat Deum. Quoniam quidem igitur contradicunt meis dogmatibus, Pontifex, Imperator, Reges, Episcopi, Sacerdotes, Laici, & omnes, in summa boni, mihi licebit pro Dei mei Majestate, Pontificem, Cæsarem, Reges, Episcopos, Sacerdotes, Laicos, omnes denique bonos, anathematizare, maledictis & conviciis incessere, atque in omnium coronas, & capita, li-

Justum fa-
cis assidue
Luthere.

[L]

cebit,

cebit, ex ore meo, lutum, cœnum, stercora, merdas exspuere.

HÆ sunt Reverendi Patris conclusiones necessario deductæ, ex isto Patris ejusdem principio, per eum petito, ut ipsi credatur, certum esse se, sua dogmata esse de cœlo. Verum age Reverende Pater: si ego sic colligerem. Ego certus sum, reverendum Fratrem Patrem esse asinum; ergo reverendus Frater Pater est asinus. Hic si mihi concedat reverendus Pater, istud antecedens: quàm multas conclusiones mihi licebit inferre: nimirum comedendum ei fœnum: gestandas sarcinas: &, quod est gravissimum: carendum esse cerevisiæ: quod ægre foret Pater potator auditurus.

Atque ægrius latuerus.

Verum potius quam eo traheretur, non dubitaret exigere, ut problem me certum esse, illud esse asinum: alioqui (ut est impudens) haud concessurus illud, quod omnes tamen vident esse manifestum. Verum ego protinus antecedens probare non dubitem, hoc modo. Ego certus sum, quod sicut nullum animal ridet præter hominem, ita nullum animal ruditer asinum: sed ego certus sum, quod Reverendus Frater, Pater potator est aliquod animal, & ruditer rudissime, ergo ego certus sum, quod Reverendus Frater, Pater potator est asinus verissime. Ecce Reverende Pater, ego probavi meum antecedens: nec postulasset mihi concedi, nisi probavisset.

Nempe phrenesi ministra ei sedula.

Probate, precor, & vos Reverende Pater, illud assumptum vestrum, quomodo certa sit vestra paternitas, dogmata vestra vos habere de cœlo, quo deferente, recepistis illa? Nemo enim ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo. Sed hic (ut audio) respondebitis, detulisse vobis dogmata vestra de cœlo, non illum quidem, qui descendit de cœlo, sed illum, qui tanquam fulgur cecidit de cœlo. Bene respondetis Reverende Frater. Verum non sufficio vobis Magister, sed vos relinquo, cum cacodæmone dogmatum inspiratore vestrorum, cum quo manebitis in Tartaro per omnia secula seculorum.

Epilogus eorum que probata sunt hoc primo libro.

NON sum profecto mihi tam iniquus Faustor, quin tibi facile Lector ignoscam, si minus interdum probes hanc levitatem meam, qua nonnunquam quædam interfero, quæ neque rei gravitati, neque tuæ severitati respondeant. Et tamen neminem esse usquam puto, tam torvum, qui non æquum censeat, vel connivere vobis interdum, vel ignoscere, quum ubique legat spurcissimam perulantiam stolidissimi nebulonis, in Principem prudentissimum: si nos ita commoveat indignatio, ut vel inviti, vicissim cogamur ineptire, & (quod ait Salomon) respondere stulto secundum stultitiam ejus. Præsertim quum ejus liber, prorsus omisso negotio, totus in scurrilibus næniis oitetur. Nos, licet obiter, in ejus insaniam ludimus: tamen interim ita rem tractamus, ut ubi liquido con-

stent omnia, quæcunque ab initio promissimus.

Nam cum generale responsum ejus, in summa Summa nihil complectatur aliud, quam nihil habendum esse pro certo, nisi quod comprehensum est, evidenti Scriptura, cætera vero universa (etiam si non adversantibus sacris literis, perpetuo totius Ecclesiæ consensu firmata sint) vel extirpanda penitus, tanquam traditiones hominum (quod quidem censeo optimum) vel ut minimum sic tolerari libere, ut cuique relinquatur integrum, eorum quodque probare, improbare, mutare, damnare, abjicere ubi libet, quando libet, quoties libet. Quum in hac parte collocet omnes leges humanas, Patrum decreta, Ecclesiæ Concilia, & Sacramenta, Purgatorium, Sanctorum cultum, & cultum celebrandæ Missæ: nos & Scripturis clarissimis, & evidentissimis rationibus, effecimus perspicuum: esse verbum Dei absque Scriptura traditum, idque non minoris autoritatis esse, quam sit ipsa Scriptura. Probavimus autoritate Scripturæ, atque ipsius etiam confessione Lutheri, Ecclesiam in discernendo Dei verbo, in rebus fidei, prorsus errare non posse. Probavimus Ecclesiam, quam ille vocat Papisticam, esse veram Ecclesiam Christi catholicam. Probavimus ea Sacramenta, quæ Lutherus appellat Traditiones hominum, non hominum traditiones esse, sed Dei: atque ita illum, verbum DEI negare, non hominum. Probavimus illum, non stolidè solum tollere leges omnes humanas, sed etiam oppugnare, & clanculum, & manifeste Scripturas ipsas. E quibus luce clarius ostendimus, illum quicquid è Scripturis attulit, pro sua causa sic allegare stolidè, ut nullus morio possit allegare stolidius. Et quum de cujusquam Scripturæ sensu, neminem unum velit universis credere, sed unumquemque sibi, planum fecimus illum struere, ut universæ Scripturæ robur enervet, & fructum omnem verat in perniciem. Denique quum Scripturam indubiam, non fateatur esse Scripturam, sed habere neget quicquam Scriptura dignum: & Apostolum non dubitet apostatam reprehendere, clarissimum fecimus illum non occulte modo, sed etiam palam, Scripturas ipsas, pro quibus pugnare se fingit, evertere. Postremo, præter ejus improbißima mendacia, & stolidissimas repugnantias, & mille ejus insanias, quas hinc inde patefecimus, etiam vitiosum illud disputandi genus, in petendo principio, quod perquam facete sibi visus est exprobrasse cæteris, id inquam, ipsum probavimus illi unam, atque unicam disputandi formam esse. Sic igitur Lector, plusquam tibi sumus polliciti, persolvimus, idque fecimus probationibus, non aliunde fere, quam ex Regis libello desumptis. Et quoniam Luthero nunc, ut vides, belle processit generale responsum: nos jam accingimur ad ejusdem specialia, è quibus nihil videbis, in quo non ridebis hominis singularem stultitiam.

Conditio oblata à Luthero.

Quantò hic verius & modestius de se prædicat quam Luthers.

Hæc Lector tibi tolle me-mor.

LIBER SECUNDUS

Refellit ea, quibus Lutherus nugatur,
dum ad illa responderet, quæ Rex obiter attigerat
de Indulgentiis.

CAPUT PRIMUM.

Quum Rex, ut ipsius liber ostendit, nihil sibi aliud in indulgentiis, & Papatu proposuerit, quam insanam Lutheri levitatem perstringere, qui quum utrobique despiciisset, potius quam respiceret, optavit furere: quumque hæc trans-euntes attigisset Rex, non aliud destitans, quam Sacramenta tractare, tamen ea ipsa quæ dixit obiter ita prostravere Lutherum, ut ne tantulum quidem, quod responderet, invenerit, præter insulsos risus in ridiculum ipsius caput redituros.

Apparet, hominem parum firmis vestigiis nixu.

Verba Lutheri

Veniamus nunc ad particularia Henrici nostri, & videamus, quam feliciter aptet principia sua conclusionibus.

Et postea.

Imo magna tecum est nequitia.

Primum, indulgentias apprehendit Rex defensor, quas ego asserueram esse imposturas Romana nequitie. Has defendi, hoc modo; Si indulgentia sunt impostura, impostores erunt, non solum præcedentes Pontifices, sed & ipse Leo decimus, quem tamen Lutherus eximie laudat. O Regium, & Thomisticum acumen.

Et paulò post.

Itaque, nihil mihi respondet Rex Thomisticus, indulgentias damnanter, præter hoc verbum, indulgentia non sunt impostura, quia Leo est bonus vir: ergo oportet sic esse, non potest aliter esse.

HOC loco, nihil est opus respondere, Lector, sed ipsa Regis verba subicere, quæ tu quum leges, & ab isto nebulone depravata, comperies, & illud oportet sic esse: non potest aliter esse: apud Regem nusquam invenies, sed tam sæpe quam stulte fictum ab Luthero, ut haberet de suo, in quod videretur festive ludere: tum vere oportet sic esse: & non potest aliter esse: quin si quis Lutherum dicat esse bipedem, stultiorem quadrupede, responsurus sis, oportet sic esse: non potest aliter esse. Hunc igitur in modum ait Princeps.

Verba Regis.

Quemadmodum animal omne potissimum ex facie dignoscitur, ita ex hac quoque prima propositione clarescit, quam suppuratum is habeat cor, cujus os amaritudine plenum, tali exundat sanie. Nam quæ de indulgentiis olim disseruit, ea plerisque multum videbantur adimere non modo de potestate Pontificis, verum etiam de bona spe, ac sancta consolatione fidelium: hominesque vehementer animare, ut in pœnitentiæ suæ confisi divitiis, Ecclesiæ the-

saurum, & ultroneam Dei benignitatem contemnerent. Et tamen ea, quæ scripsit, omnia idcirco mitius accepta sunt, quia pleraque disserebat duntaxat, non asserbat. Subinde etiam petens doceri, seseque pollicens meliora docenti pariturum. Verum istud quam simplici scripsit animo, homo sanctulus, & omnia referens ad spiritum, qui fictum effugit: hinc facile apprehenditur, quod simul atque a quoquam salubriter est admonitus, ilicet pro benefacto regessit maledictum, conviciis & cõtumeliis insanens, quibus operæ pretium est videre, quo vœsanæ tandem provectus est. Ante factus est, indulgentias hætenus saltem valere, ut præter culpam etiam a pœnis absolvent, quasunque videlicet vel Ecclesia statuerat, vel suis cuique Sacerdos injunxerat. Nunc vero, non eruditione (ut ipse inquit) sed malitia tantum profecit, ut sibi ipsi contrarius, indulgentias in universum condemnaret. Ac nihil aliud eas dicat esse, quam meras imposturas, ac nihil omnino valere, præterquam ad perdendum hominum pecuniam, ac Dei fidem. Quia in re, quam non scelerate modo, verum etiam furiose bacchetur, nemo est qui non videt. Nam si nihil omnino valent indulgentiæ, sed meræ sunt (ut Lutherus ait) imposturæ: tunc necesse est, impostores fuerint, non hic tantum Pontifex Decimus (cujus innocens & inculcata vita, moresque sanctissimi, ab ineunte ætate, per orbem totum, satis explorati sunt, quemadmodum in Epistola quadam ad Pontificem, Lutherus etiam ipse fatetur) verum etiam tot retro seculis, omnes Romani Pontifices, qui (quod Lutherus ipse commemorat) indulgere solebant, alius remissionem annuam, alius triennem, quidam aliquot condonare Quadragesimas, nonnulli certam totius pœnitentiæ partem, tertiam puta, vel dimidiam, aliqui demum remissionem indulserunt & pœnæ & culpæ plenariam. Omnes ergo (si vera dicit Lutherus) fuerunt impostores. At quanta magis cum ratione creditur hunc unum fraterculum, morbidam esse ovem, quam tot olim Pontifices, perfidos fuisse Pastores.

Quantam fenestram patefecerit Lutherus ad scelera.

Et paulò post.

Qui, quum eousque progreditur, ut neget Indulgentias quicquam valere in terris, frustra cum eo disputem, quantum valeant in Purgatorio. Præterea, quid profuerit cum illo loqui,

quibus subsidiis liberemur à purgatorio, qui totum ferme tollit purgatorium? Uode quum pari non possit, ut Pontifex quenquam eximat, ipse sibi tantum sumit, ut neminem ibi relinquat. Quid attrinet cum eo pugnare, qui pugnat ipse secum? Quid argumentis promoveam, si cum eo agam, ut donet, quod negavit: qui nunc id ipsum negat, quod ante donaverat? Verum quantumvis disputentur indulgentiæ Pontificis, necesse est, inconcussa maneat verba Christi, quibus Petro commisit claves Ecclesiæ, quum dixit. Quicquid ligaveris super terram, erit ligatum & in cælo: & quicquid solveris super terram, erit solutum & in cælo.

Item quorum remiseritis peccata, remittentur, & quorum retinueritis, retinebuntur. Quibus verbis, si satis constat Sacerdotem quemlibet habere potestatem à mortalibus absolvendi criminibus, & æternitatem pœnæ tollendi, cui non videatur absurdum, Sacerdotum omnium Principem, nihil habere juris in pœnam temporariam? Verum aliquis fortasse dicet: Lutherus ista non admitret, Sacerdotem ullum quicquam ligare, vel solvere, aut Pontificem summum plus habere potestatis, quam alium quemvis Episcopum, imo quemlibet Sacerdotem. At quid id mea, quid admittat, aut quid non admittat is, qui quorum nihil admittat, nunc eorum pleraque paulo prius admisit: quique omnia nunc rejicit solus, quæ tota tot sæculis admisit Ecclesia. Nam (ut cætera taceam, quæ novus iste Momus reprehendit) certe indulgentias, si Pontifices peccavere, qui concesserunt: immunis à peccato non fuit tota congregatio fidelium, qui eas tam diu, tanto consensu, susceperunt. Quorum ego iudicio, & observatæ Sanctorum consuetudini, non dubito potius acquiescendum, quam Lutheri soli, qui totam Ecclesiam tam furiose condemnat.

Ecce Lector, quam scire Regem titigit Lutherus, quum Rex & Evangelio probat, & ratione, successorem Petri condonare posse pœnam Purgatorii, quum Rex per eam dicat: Non solum Leonem Decimum (quem laudat ipse Lutherus) sed omnes retro Pontifices fuisse impostores, si indulgentiæ nihil sunt aliud, quam imposturæ, & totum fuisse Christianum populum, tot ætatibus obnoxium culpæ: & se meliorum ratione crediturum, usum Lutheri vel stolidum esse vel impium, quam aut omnes Pontifices fuisse deceptores, aut totum tot ætatibus populum fuisse deceptum, Lutherus contra, ad Evangelium tacet: rationes dissimulat silentio, de cæteris tot sæculorum Pontificibus nihil respondet omnino: nihil respondet de populo, quem tot ætatibus defunctum, cum Episcopis & Clero, communi damnatione devolvit ad inferos. Quid ergo responderet? nihil respondet omnino. Tantum cachinnos tollit homo, lepidus, & Sardonio risu risit Regem, quasi nihil aliud dicat, quam, Indulgentiæ non sunt imposturæ, quia Leo Decimus est vir bonus. Et tamen hoc ipsum, sic ab illo re-

citatum de industria, ut posset depravatum vincere, quum omnibus viribus oppugnat, expugnare non potuit.

Si Lutherus, inquit, tantum habet autoritatis, ut Verba tantus Rex ei credat, Leonem Decimum laudanti: cur Lutheri non credat eisdem, indulgentiæ damnantibus?

Hui, quam argute nobis arguit Reverendus Frater. Si negemus hoc Lemma: sic nimirum probabit à simili. Si Rex mihi credit vera dicenti: cur non itidem credit aperte mentienti? Nam quod ait, se, quum diceret, indulgentias nihil omnino valere, sed esse meram imposturam, munivisse sententiam suam scripturis, & rationibus, Reverendus Pater aperte mentitur. Nam in illis libris, quibus egit serio de indulgentiis, nihil dixit ultra, quam eas valere duntaxat, ad tollendas pœnas, quas aut lex infixisset, aut homo. At nihil omnino valere, & meras imposturas esse, id demum primum in captivitate Babylonica, sine Scripturis, & ratione, ex pectoris sui sentina, solo furore deprompsit. Illud quoque non minus præclarum, quod sic ait.

Hoc argumento regio, & Thomistico usus, potes Verba dicere: Roma in curia nihil agitur mali, quia Leo Lutheri. Decimus est bonus vir, & sic justificabis omnem illam abominationem, Romana perditionis.

EN quam pulchre, quam similia connectat. Quasi, aut in Romana curia fierent omnia quæ bonus iste Pater mentitur: aut quæ facerent omnes, omnia sciret Pontifex: aut si quædam nesciret illozum, ideo nescire posset, quod ullas concedat indulgentias: aut non esset impostor, si sciens faceret imposturas: aut bonus esset, qui impostor esset: aut sibi non pugnaret stolidissime, prudentissimus Pater, qui dicit: Leo Decimus est impostor, sed tamen est bonus vir.

Obiter pulchre tractat Lutherum, stolidè arguantem adversus Aristotelem, quod nemo sit bonus vir, nisi qui possit esse bonus Princeps.

C A P. II.

NAM quid obtusius est illa argutia, quam sibi videtur argute refellere. Aristotelis (ut ipse vocat) argutiam.

Si hoc loco, inquit, argutiam illam tractem: quod Verba aliud sit, esse bonum virum, & aliud bonum Principem (ut Aristoteles eorum docet) frustra tractavero, coram tam stupidis & crassis truncis: quanto minus caperent, si secundum divinas literas, hac de re disputarem? Nam re vera bonus vir non est, qui bonus Princeps esse non potest. Spiritus enim CHRISTI (quo solo boni sumus) reddit hominem perfectum, ad omne opus bonum instructum, ut Paulus ad Timotheum docet. Id quod & historia probant Scripturarum. Coram hominibus locum habet argutia ista: aliud est, esse bonum virum, nempe in speciem: & aliud bonum Principem, aque in speciem. At Saul, ut desit esse bonus vir, simul desit esse bonus Princeps.

AN nondum legis hæc tecum Lector cogitas illud Horatii: Quorsum hæc tam putida tendunt? Nam Leo Decimus, si fuit impostor, neque bonus Papa fuit, neque bonus vir: Quem Lutherus bonum virum fuisse confirmabat, donec se declaravit Leo mali viri non esse fautorem.

Quamobrem extra locum suum prorsus, hæc argutatur argutiam, nec in aliud, quam ut suam declarat stultitiam. Quis enim præter Lutherum tam stupidus est, & crassus truncus ut id non videat esse verum, vel negante Aristotele, non modo non admonente, non idem esse bonum virum, quod bonum Principem? quantumvis id neget bipedum stultissimus Lutherus, qui ex illo Pau-

Pulchre.
bene, recte.

li: Spiritus Christi reddit hominem perfectum, ad omne opus bonum instructum. Concludit, neminem in hoc mortali statu bonum virum esse, qui non sic habet Spiritum Christi, ut sit instructus ad gubernandum regnum. Et nisi quis ita sit bonus, quomodo nemo bonus est, nisi solus DEUS, alioqui bonus vir vocari non possit, nec bonus vir sit, qui bene credit, & bene facit, pro ingenii sui captu, si sit aliquanto simplicior, quam ut sit idoneus gubernando populo. Docet ergo nos stupidos & crassos truncos, hujus Patris ingenium subtile, & tenui festuca tenuius, illud Pauli: Spiritus Christi reddit hominem perfectum: sic intelligi, quod nemo sit bonus, nisi idem sit optimus. Et quia Spiritus Christi, reddit hominem instructum ad omne opus bonum, ideo quemlibet, cui se aliquo modo infundit, instructum reddit ad quodlibet: ut nisi quis omnia omnium dona gratiarum receperit, nullius omnino receperit, nimirum juxta illud ejusdem Pauli: Divisiones gratiarum multæ sunt, & unusquisque proprium donum habet à DEO: alius quidem sic, alius autem sic, sed idem nobis egregie probat historiis Scripturarum. Nam coram hominibus locum habet, inquit, argutia ista: aliud esse bonum virum, nempe in speciem: aliud bonum Principem, nempe in speciem. At Saul, ut desit esse bonus vir: desit simul esse bonus Princeps.

Inepte interpretatur
Apostolum.

O præclarum argumentum. Sic accidit in Saule: ergo sic accidere necesse est in omnibus hominibus: velut si quis ita colligat: iste homo stultus est, ergo omnis homo stultus est. Qui impedit, quo minus is, qui privatim aliquo laborat vitio, tamen utilior esse possit in publicum, quam quispiam nullo laborans vitio, sed minus callens earum artium, quibus instructum oportet esse Principem. Neque enim Deus omnia impertit omnibus. Quod si maxime verum esset, neminem esse bonum Principem, nisi qui sit bonus vir: tamen altera parte non commearat ratio, neminem esse bonum virum, nisi qui sit bonus Princeps: nisi nobis persuadeat Reverendus Pater, hoc argumentum bonum esse: Omnis Rex est homo, ergo omnis homo est Rex. Et item istud. Omnis asinus est animal, ergo omne animal est asinus. Et hic

vides Lector: quàm belle procedat huic Reverendo Patri, id quod ille extra necessitatem, extra occasionem, extra locum omnem protulit: non in aliud omnino, quam ut jactaret istud bellum inventum suum, & triumphum adversus Aristotelem, idem esse bonum virum, & bonum Regem.

Pergit retegere, & festiviter refellere nugas Lutheri, circa Leonem Decimum.

C A P. III.

RURSUS ad id redit, quo sua se stultitia dolet urgeri.

Itaq, nihil, inquit, contra me facit hoc, quod Verba Leonis Decimi personam laudavi, & indulgentias theri. damnavi. Duplex est hic judicium, Hominem non licet judicare, etiam si pessimus sit, coram DEO, donec foris sine crimine vivit. Hoc enim judicium ad eum pertinet, qui scrutator est cordis & renum. Aliud est de indulgentiis judicare, quod ad doctrinam pertinet, in qua ut errare possunt, tam boni quam mali, sive sint vere aut fidei boni, imo & electi, ita pertinaces in errore non sunt, nisi manifeste impii. Hoc judicium ad omnes & singulos pertinet, ut vocem pastoris, & alienorum discernamus. De Leone autem ipso, adhuc hodie incertus sum, quid senserit apud sese, & an sit pertinax in errore. Sed quid ista spiritualia, & pretiosa ante porcos projicior? Quid capiat harum rerum, qui hunc syllogismum non capit, longe insulsissimum esse? Leo bonus est vir: ergo indulgentia sunt vera.

Quid a's Lector? non se pulchre expedivit Reverendus Pater, hac bella distinctione, qua videlicet effecit, ut recte laudaret Leonem, etiam si vocet impostorem? Nam ut se excuset à repugnantia sic excusat Pontificem, ut quamquam Pontifex non solum concesserit indulgentias, sed etiam excommunicavit illum, qui reprehendit indulgentias, tamen dubitat, quid ille Pontifex apud se senserit de indulgentiis. De quibus si senserit idem, quod Lutherus, hoc est, si contra sensit, quam scripsit, fuit bonus vir. Et hæc est acuta responsio Reverendi Patris de indulgentiis: Ego certus sum quod sunt meræ Pontificis Romani imposturæ: sed quia de occultis non debeo judicare, & occultum est mihi, an Leo Decimus fuit pertinax, in contraria opinione, an & ipse quoque crediderit, eas esse meras imposturas, & eas credens nihil omnino valere, tamen velut multum valituras concesserit: & me, quod contra pertinaciter senserim, excommunicaverit, atque ita verus impostor fuit, ideo absque repugnantia & indulgentias, ut imposturas ejus reprehendi, & ipsum tamen imposturarum factorem, ut bonum virum laudavi, quia idem est bonus vir, & bonus Princeps. Et hoc est Lector ingenii Lutherani præclarum specimen: quod rationibus Regis omnibus omisissis, frustum unum decerpserit sibi, & pro suo depravavit commodum, quo facilius posset vincere. Et tamen quum id depravasset maxime, tam stolidus est, ut non posset solvere.

Refellit deliramenta Lutheri: quibus respondit de Papatu.

C A P. IV.

Verba
Lutheri.

Veniamus nunc, inquit, ad aliud de Papatu: quem ego potentibus scripturis convulsi. Defensor autem ejus ad scripturas magis mutus quam piscis, regia fiducia præsumat, Lutherum ad solum ejus nutum scripturas deserturum, & suis mendaciis accessurum. Probat autem Papatum hoc modo; Oportet sic esse, quia audi vi etiam indiam sese Romano Pontifici subdere. Item Graciam. Item S. Hieronymus agnoscit Rom. Ecclesiam pro matre. Quid hic Lutherus dicere audebit adversus tam egregia & tam Thomistica?

Ecce Lector ubique similem sui Lutherum, hoc est, nebulonem improbe impudenterque mendacem. Nam quum adhuc extent libri, ex quibus ejus vanitas arguitur: tamen, tanquam homines prorsus essent cæci: audet scurra vanissimus ea dicere: quæ nemo nescit eum improbe stulteque mentiri. Quod quo tibi faciam clarius, ipsa Regis verba, quatenus ad hanc rem faciunt, adjungam.

Verba Regis.
Quam hoc sit probabile, confidera Lector.

QUIS non hic quoque, nisi qui malitiam norit, miretur inconstantiam? Nam prius negaverat, Papatum esse divini juris, sed humani juris esse concesserat. Nunc vero secum dissidens, neutrius juris esse confirmat, sed Pontificem sibi mera vi sumpsisse, atque usurpasse tyrannidem. Sentiebat ergo pridem, humano saltem consensu, propter bonum publicum, Romano Pontifici, super Ecclesiam Catholicam, delatam esse potestatem. Idque usque adeo sentiebat, ut Boemorum quoque schisma detestaretur, pronuncians eos peccare damnabiliter, quicumque Papæ non obtemperarent. Hæc cum haud ita pridem scripserit, nunc in idem, quod tunc detestabatur, incidit. Quin istud quoque similis est constantiæ, quod quum in concione quadam ad populum, excommunicationem doceat esse medicinam, & obedienter patienterque ferendam, paulo post excommunicatus ipse, idque meritissimo jure, sententiam tamen tam impotenter tulit, ut rabie quadam furibundus, in contumelias, convicia, blasphemias, supra quam ullæ possent aures ferre, proruperit: sic, ut suo furore plane perspicuum fecerit, eos, qui pelluntur e gremio matris Ecclesiæ, statim furis corripiri, atque agitari demonibus. Sed istud rogo, qui illa tam nuper vidit, undenuc subito videt, nihil se tunc vidisse? Quos novos oculos induit? An acutior cernit obtutu, postquam ad superbiam solitam, ira quoque supervenit, & odium, & longius videlicet prospicit, usus tam præclaris conspiciis? NON tam injurius ero Pontifici, ut anxie ac sollicitè de ejus jure disceptem, tanquam res haberetur pro dubia: satis est ad præsens negotium, quando inimicus ejus ita furore provehitur, ut sibi fidem derogat ipse ac dilucide se ostendat præ malitia, neque constare secum, neque videre quid dicat. Nam negare non potest, quin omnis Ecclesia fidelium, sacrosanctam sedem Romanam velut matrem Pri-

Hicne bonus vir sit, qui sic agat?

matemque cognoscat, ac veneretur, quæcunque saltem neque locorum distantia, neque periculis interjacentibus prohibetur accessu. Quanquam si vera dicunt, qui ex India quoque veniunt huc: Indi etiam ipsi tot terrarum, tot marium, tot solitudinum plagis disjuncti, Romano tamen se Pontifici submittunt. Ergo si tantam ac tam late fufam potestatem, neque Dei jussu Pontifex, neque hominum voluntate consecutus est: sed sua sibi vi vendicavit: dicat velim Lutherus, quando in tantæ ditionis irruerit possessionem. Non potest obscurum esse initium tam immensæ potentiae, præsertim si intra memoriam hominum nata sit. Quod si rem dixerit unam fortassis, aut duas ætates superare, in memoriam rem nobis redigat ex historiis. Alioqui, si tam vetusta sit, ut rei etiam tantæ oblitterata sit origo, legibus omnibus cautum esse novit, ut cujus jus omni hominum memoriam ita supergreditur, ut sciri non possit, cujusmodi habuerit initium, censeatur habuisse legitimum: vetitum esse constat, omnium consensu gentium, ne, quæ diu manserunt immota, moveantur. Certe si quis rerum gestarum monumenta revolvat, inveniet jam olim, protinus post peccatum orbem, plerasque omnes Christiani orbis Ecclesias obtemperasse Romanæ. Quin Græciam ipsam, quantquam ad ipsos commigrasset imperium, reperiemus tamen, quod ad Ecclesiæ Primatum pertinebat præterquam dum schismate laborabat, Ecclesiæ Romanæ cessisse. Beatus vero Hieronymus, quantum Romanæ sedi censeat deferendum, vel inde luculenter ostendit, quod quum Romanus ipse non esset, tamen aperte fateretur, sibi satis esse, si suam fidem, quibusvis improbantibus aliis, comprobaret Papa Romanus.

Cui cum tam impudenter Lutherus pronunciet, idque contra suam pridem sententiam, nihil omnino juris in Ecclesiam Catholicam, ne humano quidem jure competere, sed Papam mera vi, meram occupasse tyrannidem: vehementer admiror, quod tam faciles, aut tam stupidos speret esse Lectores, ut Sacerdotem credant inermem, solum, nullo septum satellitio (qualem necesse est eum fuisse, priusquam eo potiretur, quod eum Lutherus ait invalisse) vel in spem venire unquam potuisse, ut nullo jure fulrus, nullo fretus titulo, in tot ubique pares Episcopos, apud tam diversas, tam procul disjectas gentes, tantum obtineret imperium: nedum ut credat populos omnes quisquam, urbes, regna, provincias, suarum rerum, libertatis, juris, fuisse tam prodigos, ut externo Sacerdoti, cui nil deberent, tantum in sese potestatis darent, quantum ipse vix esset ausus optare. Sed quid refert, quid in hac re Lutherus sentiat, qui præ ira atque invidia non sentit ipse, quid sentiat.

Age tui Formio.

Audin hæc Lutheri.

Vides hic Regem Lector, non id agere, quod mentitur iste, ut tanquam res esset dubia, probet Papatum. Imo ex professo, abstinere ab ea quaestione, ne videatur habere potestatem Pontificis pro controversa. Tantummodo reprehendit

Et merito
quidem.

hendit insanam levitatem nebulonis, qui quod paulo ante sic asseverat esse legitimum, ut damnabiliter eos peccare fateretur, quicumque contradicerent: paulo post contradixit ipse, atque sua ipsius sententia in eandem damnationem incidit, affirmans Papatum, nullo jure quicquam habere ponderis, neque aliud esse quicquam, nisi meram tyrannidem, quam Pontifex invadens per vim atque injuriam occupavit. Quod quàm verisimile sit, pulcherrime tetigit Princeps. Quæsit enim, quando, quibus invaserit viribus, quam verisimile sit, tot nationes adduci potuisse, ut tantum in se juris externo Sacerdoti, nullo jure coacti concederent. Nam planum esse omnes gentes populi Christiani, qui locorum distantia non prohibentur, neque vi distinentur, agnoscere Papam Romanum, pro generali Vicario Christi. Ad hæc omnia nihil respondet Lutherus. Quid enim posset in tam aperta re: sed quod Rex adjecit ex abundantia de Græcia & India, id vero vir disertus arripit avidè in quod caninam facundiam suam exercent.

Non enim
potuit.

Verba Lu-
theri

Respondeo, inquit, si ideo stabit Papatus, quia Rex Angliæ audit, Indiam & Græciam sese subdidisse, eadem ratione non stabit, quia Lutherus certus est, neque Indiam, neque Græciam, sub Romano Pontifice unquam fuisse aut esse voluisse.

Et hic
mentiris.

Eadem ni-
mirum.

Primum si quis ab hoc Reverendo Patre quæreret, quomodo certus sit, neque Indiam, neque Græciam, sub Romano Pontifice unquam fuisse, aut esse voluisse, respondebit, fat scio nobis, eadem certitudine se certum esse, quia certus est, ut scribit, dogmata sua se habere de cælo. Ergo, si ideo certus est Reverendus Pater se verum dicere, quia certus est, dogmata sua se habere de cælo. Ego ideo certus sum, Reverendum Patrem falso mentiri, quia certus sum dogmata illum sua habere de tartaro. Et hæc est forma formalia consequentiæ, secundum regulam patris Lutheri, fratris extra regulam B Augustini. Quam regulam Augustini,

Hoc veri-
similius.

& D. Benedicti, & item Dominici, ac Francisci, receperunt & Indi & Græci, approbatam videlicet, autoritate sedis Rom. Per quod, & alia multa ex annalibus, & synodis, & Græcorum Patrum commentariis, & epistolis evidenter constare posset, utriusque gentis Ecclesiam, agnovisse sedis Romanæ præcellentiam. Si aut hoc probandum sibi sumpserit Rex, aut nobis aliud esset propositum, quam ut ostendamus, quam stolidè Lutherus respondeat Regi. Quod si ideo negat Papatum Lutherus, quia id quod etiam Rex fatetur, longius absunt Indi, quam ut possint, ob quodvis negotiolum Romam currere, negabit humano generi dominium tributum, in cætera animalia, quando in illis desertis degunt multa, quæ hominibus sunt inaccessa.

Quod si Græci perpetuo repugnassent Ecclesiæ Romanæ, tamen ne sic quidem quicquam sustulisset argumentum Regis, cujus robur consistit contenti Ecclesiæ Catholicæ, quæ plane fuisset in reliquis nationibus, etiam si perpetuo

fecisset Græcia, quod nunc faciunt quædam rura Boemica. Nisi neget Lutherus Catolum esse Regem, totius Hispaniæ, propterea quod aliquot oppida rebellaverunt. Jam ex India, & Græcia, tandem pervenit ad Hieronymum.

Deinde, inquit, gloriosus Dominus Rex, pro suo more, satis fortiter mentitur, dum Hieronymum facit assertorem Papatus, cum vir ille Ecclesiam Romanam, suam duntaxat, non nobis matrem appellasset.

QUÆSO Lector judica, quam sincere Pater potator hunc locum Hieronymi tractet: cum ille dicat, satis esse sibi, si suam fidem comprobaret Papa Romanus: nimirum aperte significans, non dubitandum esse illum recte sentire de fide, qui cum illa sede consentiat: quo quid potuisset dicere magnificentius? istud adeo dissimulat Pater potator Lutherus, ut etiam tenebras Lectori conetur offundere, & animos hominum verbis alio, ne quid recedantur abducere. Sed istud est impudentissimum: quod quum Papatum, nec humano saltem consensu robur accepisse contendat, sed meram vim esse Pontificis, occupantis tyrannidem, insectatur Principem scommatis: quod amentiam ejus taxans ac intemperantiam, ad potentes (ut ait) Scripturas, quibus ipse videlicet rem probaverit, magis mutus quam piscis fuerit. Quis non hunc impudentem nebulonem rideat? quando nemo nesciat, tantum abesse, ut aut scripturis, aut ratione probarit istud, ut ne conatus id quidem unquam sit, sed jactarit duntaxat furiosus per convitium, atque nec id quidem ante fecerit, quam excommunicatus cœtu fidelium, correptus à cœtu Dæmonum, ira atque invidia frendens, nec amplius sui potens, sibi fidem sustulit.

Ubi est a-
cumen tu-
um domi-
ne Frater.

De Communicatione Laicorum, sub utraque specie, profert ea, quæ scripsit Rex: & eadem comparat in genere, cum his quæ scribit Lutherus.

C A P. V.

POSTquam dimidium libelli sui, aliis contempsit nugis, incipit homo nugacissimus nugari tandem, in ipsis Sacramentis: & post deliramentorum & insanæ scurrilitatis abyssum, producit aciem argutiarum, si quis ipsi credat, invictam.

Age, inquit, revelemus sceleratam hanc & Regiam nequitiam in prima tyrannide, scilicet una parte Sacramenti. Ego, alteram partem esse impie Christiano populo ablatam, septem argumentis probavi: quæ & tum me vincebant: nunc autem & triumphant: postquam assertor Papistarum gloriosissimus, regia fortitudine illa transit intacta.

Verba
Lutheri.

Audin Lector, thrononis hujus magnifica verba, & celebres ab se sibi decretos, atque adornatos triumphos? ut argumenta sua septem, velut reformidantem, Regem reliquisset intacta? Nos ergo Lector, argumenta ista Lutheri stenua statim producemus tibi, eademque

misere